

דברי הכנסת

21

ישיבות שי"ט-שכ"א / כ"ב-כ"ד אדר תש"ם / 10-12 מארס 1980

מא/מושב רביעי

הישיבה השלוש-מאות-ותשע-עשרה של הכנסת התשיעית

יום שני, כ"ג אדר תש"ם (10 מארס 1980)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:00

א. אזכרה לחברי-הכנסת יגאל אלון ז"ל במלאת שבועה לפטירתו

עת קמה מחדש מדינתנו העצמאית לאחר גלות שנות אלפיים, איבדנו ושכלנו רבים מיקירינו במלחמות גבורה עקובות דם. אין כמעט אדם בדור זה שלא איבד בן או בת, בעל או אשה, אם או אב, אחות או אח, שנפלו למען יהיה העם כעם חפשי בארץ מולדתו. אבל יחיד זה הוקל קמעה שכן היה אף אבל הציבור כולו.

כאשר הלך מאתנו יגאל אלון — כאשר נפל יגאל אלון — אירע דבר נדיר: אבל ציבור הפך לאלפים, כמעט לכולנו, לאבל יחיד. כי יגאל היה חלק מהווייתנו; הוא היה הישראלי היפה; כך רצינו שיראו את כולנו. נגדע ונעקר אלון מגוף ארץ-ישראל היפה, ולכן נקרע אבר מבשרנו.

בעודו נער היה סמל ומופת ללוחמי ההגנה. ללא השכלה פורמאלית, ואולי דווקא משום כך, היה בעל מחשבה מקורית שידעה למצות את כל הכוח הטמון בתחבולה הנועזת והשקולה כאחת; כוח נפלא שאיפשר למעטים, נבחרים, להכות בגלייתים.

אומר היום, ולא בבחינת "אחרי מות-קדושים", כי כבר אז, בימי הפקודה הגדולים, הייתי משוכנע כי יגאל היה הטוב במפקדי מערכתנו, ועל התעקשותי למינויו כמפקד אחד המיבצעים החיוניים ביותר כמעט ונחלקו דרכי עם דוד בן-גוריון, שהערצתי ללא גבול.

יגאל יישאר חרות בדמיונו של העם ובזכרוננו כאיש-יות היסטורית וגביבור של אגדה רחוקה, אולם אנו, שזכינו להיות עדים לפעלו, יודעים אנו גם יודעים כי לא אגדה היא.

ביום אשר נטמן על חוף כינרת, בקיבוצו אשר אהב, קדרו קדרו השמיים על הרי נפתלי והר כנען, ארץ ברק בן אבינועם, אשר על כמותיהם צעד הנער בראש לוחמים מופלאים, חשופים בצריח, צעד, לחם ושיחרר את הגליל, ועד לצפת הנצורה הגיע, ולעיר ארי הקבלה פרץ כארי מקובל על כפיריו. באותו יום קדרו הרי תבור וגלבוע, שם נולד, שם לחם והוא עול-ימים, בלילות — כגדעון במדיינים. ביום בו נטמן קדרו קדרו הרי מודיעין, ארץ המקבים על חוטר מגזעם שהלך ושבמיבצע רב-תנופה שיחרר מבואות ירושלים. בו ביום קדרו קדרו שמי ערבות הגלב והריו — ארץ דוד, שלמה, יהושפט ועזריהו — בהם הביס בראש צבאות ישראל את החזק באויבינו שאיים על עצם קיומנו. בו ביום קדרו קדרו שמי אילת, שלמרות סייגי פקודה קשים, אבל לא בניגוד לרוחה, הגיע יגאל אל חוף עציין-גבר ובכך קבע גבולנו מן עד אילת, הרחק מבאר-שבע.

יגאל האדם, ולא האגדה, חינוך לוחמי לאהבת מולדת

הזי"ר י. שמיר:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

חברי הכנסת, בישיבה זו נתייחד עם זכרו של חבר-הכנסת יגאל אלון, ז"ל. נקיים דומיה לזכרו.

(הכנסת מכבדת בקימה את זכרו של יגאל אלון)

הליכתו ללא עת של יגאל אלון היכתה בתדהמה את הכנסת ואת העם כולו. עמוק היגון וכבד האבל על מצביא ומנהיג, לוחם ומורה-דרך, הוגה-דעות ואיש-מעשה, ברוך-כשרונות ואציל-נפש, איש-האדמה ורחב-האופקים, רע לפשוטי עם וידיד לגדולי עולם, איש-המעלה אשר נתן כה רבות לעמו ומיועד היה להמשיך ולתת משפעת רוחו היוצרת לולא נקפד פתיל חייו בעודו שופע און, רעיונות, מרץ ורצון להמשיך ולפעול ולעשות. הוא הגיע לשיאים בגיל צעיר מאוד, אך מימיו לא נח על זרי דפנים, הטיל עצמו לשדות עשייה שונים, למד בלי הרף, ורצונו להמשיך ולעשות למען עמו ומולדתו לא ידע שבעה.

משורות הצבא, שבו הבריק כמצביא מזהיר, הוא בא לחיים המדיניים מבלי להביא אתו מאומה מיצרי השררה וההתנשאות האופייניים לעתים לאווירת הצבא. הוא הביא אתו משם את הנאמנות, הרעות, המסירות עד תום, וכל הטוב והיפה אשר היו נחלתן של חבורות הלוחמים מהימים ההם. בממשלות שבהן השתתף, בכנסת שבה ראינו אותו יום יום הוא בלט בשתיחותו, בסובלנותו, באדיבותו ובהליכותיו הנאות עם חברים ויריבים כאחד. בוועדת החוץ והבטחון האזינו כולם לדבריו בקשב של דריכות ורצינות, כי כאשר עסק בדיני נפשות של האומה הוא נהג להתרחק מהתנצחות מפלגתית.

קל היה להיות חבר ומעריץ של יגאל אלון, קשה היה להיות לו יריב, כי שום דבר בהליכותיו ותכונותיו לא עורר ולא המריץ התנגדות ויריבות.

לכנסת, לעם, למדינה, אבדה דמות מופת מתכנת וקורנת. נקווה שדורנו והדורות הבאים יידעו וישכילו ללמוד מכל אשר הותיר אחריו.

גיש תנחומים למשפחה, לקיבוץ, לרעיו וחבריו הרבים.

יהי זכרו ברוך לעולמים.

אני מזמין את סגן ראש הממשלה יגאל ידין לומר דברים לזכרו.

סגן ראש הממשלה י. ידין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, רות, גוני ויפתח היקרים, מורי ורבותי, אנו שזכינו לחיות בדור התחייה,

כדי לקדם את נושא התעלה מן הים-התיכון או מים-סוף ליס-המלח. בכך ראה גם אפשרות רבת-חזון לשיתוף פעולה עם שכנינו.

יגאל, איש הקיבוץ, יצירתנו המקורית ביותר בשטח החברתי — תמיד חגר חרב, אבל תמיד בנה ועמש. ואכן על קברו הרענו רק סמל אחד מסמל את חייו, את פעלו, את דרכו ואת המיזוג המיוחד שבו: שיבלים וחרב.

לא זה המקום ולא זו השעה לסכם את כל פעלו. הלא הם ייכתבו בספר דברי הימים לתקומת מדינת ישראל. לא עתה הזמן לסכם את פעלו. אולם, אילו רציתי לתת ביטוי במשפט אחד לאשר בלבנו — כך אני מאמין — לא מצאתי מלים פשוטות יותר, אמיתיות יותר מאשר בהן בחר סופר ספר-הספרים לתאר דמות הירואית וטראגית בתולדותנו — שאול, אשר אותו אהב יגאל, ולומר כדברי המקרא, כי היום הלך מאתנו "בחור טוב ואין איש מבני ישראל טוב ממנו." יהא זכרו ברוך.

הו"ר י. שמיר:

אני מזמין את חבר-הכנסת פרס לשאת דבריו.

שמעון פרס (המערך):

אדוני היש-בראש, כנסת נכבדה, תהילתו של יגאל התהלכה חרישית במחננו. משל רצה שלא ידבק בה אבק דרכים ולא ינעצו בה שיני הזמן. היא השתייכה כתהילת נעורים. הלם מותו לא רק ליכד את העם באבל עמוק אלא גם הביא להתפרצותה של הערצה סמויה זו, שהפכה בן שעה מתהילת נעורים לתהילת עולמים.

יגאל היה בדור התקומה בן-אוגי, לא ישראל סבא. במכתב שקיבלתי ממנו הוא כתב בין היתר: "מקובלת עלי מימרתו של דישראל כי לבו הצעיר מונע מגופו להודק". לבו שנדם היה לבה הצעיר של ישראל. שחר ימינו נשזר בשחר ימיה של המדינה, והביוגראפיה שלו רשומה על מפת הארץ בקרבותיה, בגבולותיה, במפעליה, בישוביה, ברוחה המפעמת.

בבן-זקונים לאביו שהעריך כל כך, כנער אמיץ-לב, נבון-ידעת, חרוץ-מעשה ויפה-מראה, הוא כבר ידע שכפרו, כפריתבור, "יושב על צומת דרכים", וכפי שהוא מעיד בספרו הוא גם ידע "בימי ילדותי אף אחת מן הדרכים לא היתה סלולה". מסחה היתה המכורה. אבל לבו הלך שבי אחר החזון החברתי הממריא — הקיבוץ, ודעתו כבר היתה רתומה לאתגר המרכזי של הדור — בטחון ישראל. בשניהם הוא היה ראשון — כמייסד קיבוץ, כמפקד כוח לוחם ונועז, הפלמ"ח.

יגאל היה מצביא מזהיר. ושוב צעיר המצביאים במלחמת-השחרור. אין לתאר את יגאל בלי פיסגה זו בחייו, כפי שאין לתאר את מלחמת-השחרור בלי תרומתו האישית המכרעת. מה שעשה אותו למצביא גדול איננו רק האופטימיות המדינית שלו, ולא רק התושיה האסטרטגית, ולא רק בקיאותו האינטימית בידעת השטח ולא רק העוז האישית אלא גם סוד יחסיו עם חבריו. חכמת לבו הטבעית היא שעמדה לו בתחום הסבוך ביותר שבחיים, המגע האנושי. הוא כבש את לב חבריו ופיקודיו בטרם כבשו הם גבעה אחר גבעה, ישוב אחר ישוב. מעטים היו כמוהו ליצירת קואליציה אנושית לעומק ולרוחב, בשיאי ההתלהבות ובעמקי האכזבה. חברותו קדמה לסמכותו, וסמכותו לא העיבה על חברותו. הוא היה מנהיג טבעי עוד בטרם הפך למפקד סמכות. הוא היה בחיר פיקודיו, לא רק ראשם.

ולא לשנאת אויב — וכוחה של אהבה גדול, אף במלחמה, משנאה. כשאמר "אחרי" הלכו לוחמיו, חובשי הגרב, מתוך הודות פנימית עמוקה, אמון ואמונה ללא גבול והערצה.

שמעתי אחד מטובי סופרינו ומשוררינו, שאני מעריך אותו מאוד, שלחם יחד עם יגאל — שהשווה אותו לבר-כוכבא, אולם אני מעו לומר, אולי משום שאני מכיר את שני המצביאים האלה היטב, כי אינני בטוח אם הקבלה זו קולעת, לפחות בזיקה לאופיים. יגאל נראה לי יותר בדמותו, ובוודאי במצבו, כנחמיה, שכן מכל מעשיו לפני 2500 שנה נחרת בזכרוננו — וזאת אף רצה נחמיה, בהדגישו חזון והדגש בספרו: עם לוחם ובונה בעת ובעונה אחת — "חצי נערי עושים במלאכה וחציים מחזיקים והורמחים, המגנים והקשחות — — — הבונים בחומה והנושאים בסבל עומשים — באחת יד עושה במלאכה ואחת מחזקת השלח; והבונים, איש חרבו אסורים על מתניו ובונים — — —".

רק מנהיגות כאריזמאטית, מנהיגות בחד אלוה, יכולה להנהיג צבא כזה, וכך נלחם ובנה את הפלמ"ח בפיקודו ומשם עברה המורשה לנח"ל ומשם — לצה"ל, והכול הפך לשרשרת אחת — מלוחמי נחמיה ועד יגאל ולוחמיו.

אולם עושים אנו עוול לזכרו, כפי ששומעים אנו בעיקר בהספדים בימים האחרונים, כאשר לאחר הדברים עליו כמפקד שמים אנו נקודה, כאילו הלך מאתנו ב-1949. יגאל, בן המושבה והקיבוץ, היה בין המעטים שעם זרי דפנה על ראשו לא הסתגר בארמון השן, אפילו היה זה מרופד בניהוח חציר, וכמעט מייד לאחר המלחמה הגדולה והקשה חזר אל הזירה הפוליטית, זירה קשה שבעתים, בה צריך היה להיאבק עם חבריו-ידידיו. הוא חזר כמעט מייד אל הזירה בידעו כי הקמת המדינה והנצחון במלחמה הם רק התנאי, קרש הקפיצה להגשמת הציונות האמיתית שיסודה חישול עם אחד הקשור לאדמתו ותרבותו. הוא הרגיש שמלאכה זו רק עתה החלה, עת תמה המלחמה. תחילה באופוזיציה בכנסת, ואחר כך בממשלת ישראל, פעל ללא אלות.

היה זה הוא, ואין זה מקרה, שיום והקים את משרד הקליטה, כי ידע גם ידוע כי בכך מבחננו. היה זה הוא, כשר החינוך והתרבות, לאחר שטעם בקצה מטהו מטעם הרב של המדע — שעשה יותר מכל שרי החינוך, לפחות לא פחות מהם, לביסוס של האוניברסיטאות והפך את המועצה להשכלה גבוהה לכלי מאין כמוהו לחישול איכות עמנו בהווה ובעתיד. היה זה הוא, כשר העבודה, אשר בין היתר הביא לכנסת את חוק בית-הדין לעבודה המבסס מערכת שיפוטית נפרדת לענייני עבודה, והיה זה הוא, כסגן ראש הממשלה וממלא-מקומו כשר החוץ, שהיה כה פעיל, יוזם, נוצר וגמיש במשא-ומתן ובחתימת הסדרי הביניים, שהפכו לאדגים שעליהם נסללה לימים הדרך לשלום שהושג עתה לנגד עינינו, הישג היסטורי שלא האמנו שנראהו בעינינו.

וביום בו נטמן קדרו קדרו גם שמי בקעת-הירדן, מורדות השומרון ורמת-הגולן, כי היה הוא בין המעטים שלא הסתפק בכתובים מצעים אלא בנה תכנית שלמה, שאם תתגשם ואם לאו — תישא את שמו לעד ושבזכותה הוקמה תגורת התיישבות במורת ארצנו, התגורה המגינה על בטננו הרכה, על עצם לבנו.

בעת האחרונה הקדיש הרבה ממרצו ומהתלהבותו

אף־על־פי שהוא חש עצמו צעיר ומלא חנופה הוא העריך מאוד את גורם הזמן — הזמן לא רק כממד אסטרטגי בבטחון ובמדיניות אלא הזמן כגורם ערכי. הוא היה חסר־סבלנות לראות את ישראל שבה אל עצמה, ישראל ההולכת מחדש להגשמה ציונית, ישראל החותרת לחידוש בנייתה כחברה עובדת, צודקת ושוויונית, שבפסגתה ניצבת התנועה הקיבוצית, ההתיישבות העובדת. הוא האמין שכוחו עמו להפית בה מחדש רוח גדולה. והוא הלך לעולמו צמא פעולה, צלול־דעת, נחוש כיוון.

שני הפרקים האחרונים בחייו הוקדשו לאיחודה של התנועה הקיבוצית ולחידושה של תנועת העבודה, אשר לה הוא הציע את עצמו כמוביל ראשי.

בעשור האחרון עבדנו יחד בממשלה ובאופוזיציה, על־פי רוב תוך שיתוף פעולה ולפעמים גם תוך חילוקי־דעות. באלה כבאלה הוא בלט כאיש בעל סגנון עצמי, כאדם שתרבות יריבותו לא נפלה מתרבות רעותו, כאיש הוא הציע את עצמו כמוביל ראשי.

הוא היה מסוגל לראות את מצוקת זולתו, לא רק את מצוקתו שלו. ועל־כן, אף־על־פי שלא אהב לסגת, הוא ידע לוותר. הוויתור אולי גזל ממנו שיאן של כהונות, אך הוא גם אשר העניק לו את ייחודו כמנהיג שהאמין שטהרם של האמצעים אסור שיפול מטהרן של המטרות.

הוא לא הגיע לשיא שאליו שאף, אבל הוא גם לא ירד מהפסגות שבהן הילך. רצף מעשיו ודבריו — לא הועמה קרנו.

הוא הלך והותיר אחריו צוואה אידיאולוגית ומדינית : תכנית להשגת שלום ובטחון — תכנית־אלון ; איחוד התנועה הקיבוצית ככוח ערכי מרכזי בחייה של ישראל ; יחסי שכנות הוגנים בינינו לבין אזרחינו הערבים ושכנינו במדינות ערב ; היערכות מחודשת של העם היהודי על זרמיו השונים כדי לחדש את העלייה לארץ ; עיצובה של ישראל המודרכת על־ידי ערכים ציוניים, סוציאליסטיים ודמוקרטיים ומניעת שקיעתם של שיקולים חמריים וכספיים חולפים.

צוואה זו תדריך אותנו בדרכנו.

הבית הזה איבד את אחד מבחירי בניו, חבר כנסת ומנהיג, שקולו היה צלול ודבריו עוררו הד וחזרו ללב העם.

חבריו איבדו חבר למופת שתכורתו גישרה פערים ופתחה אשנבים גם ברחוק וסגור.

מהמדינה ומהעם נגולה יכולת שטרם מוצתה. מתנוע־תנו נגדעה תקווה : אלון זקוף־גזע, עמוק־שורש, רב־נוף, אלון שהוריק את הסביבה ונראה למרחקים. איש שהעניק תחושה של מולדת יפה ומחוז חפץ נשאף.

עם רות, יפתח וגויני ומשפחת גינוסר אני מרכינים היום את דגלנו ביגון ובגאווה.

היו"ר י. שמיר :

חברי הכנסת, אני מכריז על הפסקה של עשר דקות.

הישיבה נפסקה בשעה 16:31 וחודשה בשעה 16:51.

ב. הצהרת אמונים של חבר־הכנסת יהודה חשאי

חבר־הכנסת יגאל אלון שנפטר יבוא מר יהודה חשאי מרשימת המערך.

הוא זכה להיות משחררו של הוותיק בישובי הגליל — צפת, ולוכדה של בית הנגב — באר־שבע. והוא פיקד על הפלמ"ח, שגם לאחר התפרקות מטהו הוא הנחיל את רוחו לצה"ל הקם והולך.

אחר במקומו — עם הצלחות צבאיות כה גדולות — היה שוקע בתחום הצבאי. אך יגאל מעולם לא רצה להיות איש של דיסציפלינה אחת. השגת השלום היתה חשובה לו לא פחות מסיום המלחמה. ההתיישבות העובדת היתה לו לא פחות חשובה ממערכתיו של צה"ל. יגאל היה איש קיבוץ מובהק. מעמקי האינדיבידואליזם המחסאי הוא נמשך בעבודות עזים אל מרחבי השותפות הגינוסרית. מעמל משפחתי פורה הוא עבר למאמץ חברתי משותף, כדי לגבור על אדמה סרבנית, כדי ליצור חברה חדשה, שבה מותר האדם בהיותו מסייע בידי חברו.

המיווג הזה של עבודת אדמה, הגנה על החיים והרכוש ועילוי חברת האדם לא היה בשבילו בגדר של סינתזה פילוסופית גרידא שלמות אחת גופא וצומחת. המהווה את תכנה האמיתי של המהפכה הציונית, של התמורה הסוציאליסטית.

באישיותו עמדה הסתירה שבין מראהו הכובש, שהיה בו קורטוב של גינותות אריסטוקרטיות, לבין אישיותו הנרגשת והרומאנטית, אישיות שסירבה להיעצר ולנוח על זרי דפנה. זו הסתירה שהתעוררה בו בין מה שהעניק לו הטבע בנדיבות כה רבה לבין מה שתבע טבעו שלו ממנו עצמו. טבעו לא הסתפק במה שפינקו הטבע. סתירה זו הגיעה אותו לעשייה נמרצת במלחמה — כמנצח, ולאחריה — כשומר שלום. הוא ידע שהקורות יקבעו את המפה, אך הוא הבין שהיחסים יקבעו את אורחות החיים. וכפי שהיה מפקד בלתי־גלאה במערכות ישראל כך היה גם לחלוץ בלתי־נרתע ברקימת יחסים חדשים עם שכנינו הערבים.

באחד הפרקים הנוגעים ביותר ללב שבספרו "בית אבי" הוא תיאר את הליכתו, בחברת נער בדואי צעיר, כדי להביא את שתי הפרדות שנותרו ממשק אביו מכפר תבור לנתניה. בדרך חנו בחדרה. יגאל הלך לקנות מצרכים. ובשובו הוא ראה — במתופך ממה שמתואר בספר "שמות" — איש עברי מכה נער בדואי. יגאל נפגע מכך עד עמקי נפשו ומיאן לקבל את התנצלותו של איש חדרה. הוא הצליף בו בחורה בשוטו שלו. ועד יומו האחרון הוא נדד מכפר לכפר, מאוהל לאוהל, כדי לרקום מערכת יחסים, שלא השוט אלא הגשר יעצב את היחסים שבינינו לבין שכנינו. יום מאושר בחייו היה תמיד היום שבו התכנסו ערבים ויהודים בחורשה בגינוסר, כדי להציג את האל־טרגאטיבה היחידה לשפיות־הדמים — דו־קיום אמיתי בנוי על כבוד הדדי, על מגע של פנים אל פנים, על שיחה והבנה.

הביוגרפיה שלו השתרעה בין שתי מפות : מפת מלחמת־הישרור, שלעיצובה הוא תרם כה רבות, ומפת השלום והבטחון — תכנית־אלון — שבאירגונה השקיע ממיטב יכולתו. מפת הארץ תהא גלעד לזכרו. מפת השלום והבטחון תהא ציון־דרך לממשיכי דרכו.

היו"ר י. שמיר :

אני מתכבד לחדש את הישיבה. חברי הכנסת, בהתאם לסעיף 43 לחוק־יסוד : הכנסת, הנני מודיע כי במקום

חוברת כ"א, ישיבה שי"ט

— הצהרת אמונים של חברי הכנסת יהודה חשאי; הודעת יושב-ראש הכנסת י. שמיר על התפטרותו מתפקידו; מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת; הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת; הודעת הממשלה על החלטתה לצרף שר נוסף לממשלה —

יהודה חשאי:
מתחייב אני.

היו"ר י. שמיר:
תודה. אני מאחל לך הצלחה בעבודתך בכנסת.

אני מזמין את מר יהודה חשאי לעלות לבמה. אקרא לפניו את נוסח ההצהרה והוא ישיב: "מתחייב אני".

וזה נוסח ההצהרה: אני מתחייב לשמור אמונים למדינת ישראל ולמלא באמונה את שליחותי בכנסת.

ג. הודעת יושב-ראש הכנסת י. שמיר על התפטרותו מתפקידו

מעזרתם הבלתי-מסוייגת והבלתי-מוגבלת.

אני מודה לחברי הבית וסיעותיו על היחסים ההוגנים והנאים ששררו בינינו בתקופת כהונתי. חילוקי-הדעות שנתגלו לפעמים לא העיבו על האווירה הכללית של סובלנות, הערכה והבנה שהשתדלנו לקיים הדדית.

אני מודה לסופרים הפארלאמנטאריים ולכל הנציגים של כלי-התקשורת המלווים את עבודתנו יום יום והמדווחים לציבור על המתרחש בכנסת.

בימים הקשים הצפויים לנו אני מאחל לכנסת הישגים רבים והתעלות להיותה מבצר ומגדלור לעם, כדי להנחותו בדרך שתוביל לחיזוק כחומר וברוח, להתעצמותו בכל התחומים ולהבטחת השלום והרחבתו.

וליושב-ראש הכנסת שיבוא במקומי אחל לשבת בראש כנסת רבת-הישגים, אשר רוב מעייניה יהיו נתונים בעבודה שיטתית ומתמדת לתקנת העם והמדינה.

חברי הכנסת, אני נפרד מתפקיד היושב-ראש אך לא מהכנסת. אני מעז לקוות שבתפקיד החדש אזכה ולוא גם לחלק-מה מההבנה ושיתוף הפעולה שהענקתם לי עד היום.

חברי הכנסת, עובדיה וכל באיה, היו ברוכים כולכם.

הישיבה הופסקה בשעה 16:57 וחודשה בשעה 17:30.

ד. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

סעיף 338) תש"ם — 1980 — הצעתם של חברי-הכנסת ד. גולומב, מ. וירשובסקי, ז. ורטהיימר, ש. טולידאנו, ז. עטשי, מ. עמית, א. רובינשטיין, י. תמיר; 2. חוק הנישואין והגירושין האזרחיים, תש"ם—1980 — הצעתו של חברי-הכנסת אורי אבנרי; 3. חוק העונשין (תיקון) (היתר הפלות), תש"ם—1980 — הצעתו של חברי-הכנסת אורי אבנרי; 4. חוק התיכונן והבנייה (תיקון) (הגבלת אספקת חשמל למקרקעין), תש"ם—1980 — הצעתו של חברי-הכנסת משה קצב; 5. חוק השימוש בשפה העברית, תש"ם—1980 — הצעתו של חברי-הכנסת זלמן שובל.

ה. הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

היום והחליטה לבחור בסגן יושב-ראש הכנסת משה מרון כיושב-ראש הכנסת בפועל.
היו"ר מ. ל. מרון:
תודה.

היו"ר מ. ל. מרון:
הנני מתכבד לפתוח את המשך ישיבת הכנסת. נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מוכרז הכנסת נ. לורך:
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת:
לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה: חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 39), תש"ם—1980.
לדיון מוקדם: 1. חוק יישוב סיכסוכי עבודה (תיקון

היו"ר מ. ל. מרון:
רשות להודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת.
יצחק ברקן (יו"ר ועדת הכנסת):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ועדת הכנסת ישיבה

ו. הודעת הממשלה על החלטתה לצרף שר נוסף לממשלה

ראש-הממשלה מ. בגין:
אדוני היושב-ראש, מורי ורבותי חברי הכנסת, על-פי סעיף 18 לחוק-יסוד: הממשלה, הריני מתכבד להודיע לכנסת כי הממשלה בישיבתה היום, כ"ג באדר תש"ם —

היו"ר מ. ל. מרון:
נשמע הודעת הממשלה על צירוף שר לממשלה לפי סעיף 18 לחוק-יסוד: הממשלה. את ההודעה יביא ראש הממשלה.

הריני מבקש מאת הכנסת, בהתאם לחוק, לאשר את הודעתי זו.

10 במארס 1980, החליטה פה-אחד לצרף את חברי-הכנסת יצחק שמיר לממשלה בתפקיד שר החוץ.

דיון

מינויו של שר חוץ, כביכול, ומכאן חשיבותו ומכאן המשמעות המיוחדת הגודעת לו, אבל לאמתו של דבר לא זה הדיון. אנחנו כולנו שרויים בטעות ומנהלים דיון על "נדרמה ליי". לא שר חוץ מתמנה היום אל שר טקס בלבד, כי האיש ימצא בבואו למשרד משרד ריק מכל תוכן, משרד חלול, שכן את נשמתו של המשרד המתקרא "משרד חוץ" כבר מזמן נטלו ממנו. את הסמכות בענייני האוטונומיה הוציאו ממנו. סיבה, הסבר, אי-אפשר היה לקבל אלא אם כן הסיבות נעוצות בהרכב הקואליציוני של הממשלה. את ענייני הנורמאליזציה עם מצרים גם נטלו ממנו, מאותו משרד, והם נמצאים בידי שר הבטחון. את היחסים עם השוק האירופי המשותף נטלו אף אותם ממשרד החוץ ונתנו אותם לשר התעשייה, המסחר והתיירות. כלומר שר החוץ שלנו יעסוק בכול, חוץ מאשר בדברים החשובים באמת. זאת, אולי, מתוך הסיבה שראש הממשלה יודע כי אין לו פתרון לקסאון שאנו שרויים בו, אולי מפני שהוא יודע כי אין לו תשובה להתדרדרות היחסים בינינו לבין כל העולם.

ואתחיל ביחסיו עם מערב-אירופה: לא היתה תקופה שבה היה שפל כזה ביחסים של ישראל עם מדינות מערב-אירופה. גם עם ארצות-הברית כך, הידידה היחידה והחשובה שלנו. עיניתי היום בדברים שאמרת, אדוני ראש הממשלה, בראיון שהתקיים ימים מספר לפני הבחירות לכנסת התשיעית. בראיון שהתפרסם ב"מעריב" ב-6 במאי 1977 נשאלת אם יטורפו היחסים שלנו עם ארצות-הברית במקרה שתקום ממשלת ליכוד. על שאלה זו ענית את הדברים האלה: "אני חושב שהיפך הוא הנכון. ממשלת ליכוד לא זו בלבד שלא תביא למשבר ביחסים עם ארצות-הברית אלא אף תעמיק את ההבנה והידידות עם אמריקה". המשכת באותו ראיון ואמרת את הדברים האלה: "יחד עם זאת אין לנו סיבה להדאיג את עצמנו בגלל לחץ אמריקני צפוי. הוא אינו מוכרח כלל לבוא. אם נערוך מסע הסברה רציני ויסודי על בעיות חיינו וקיומנו, יש לנו סיכוי טוב לזכות בהבנת דעת-הקהל האמריקנית, בתי-הקונגרס והנשיא. זה מוכרח להיות מלווה בהדגשת האינטרס המשותף לנו ולארצות-הברית. אני מאמין בהחלט שהמרכיב הראשי ביחסי ישראל וארצות-הברית יהיה הידידות וההבנה."

אדוני ראש הממשלה, יד על הלב: האם באותו ההתקפות שאתה תקפת את ממשלות המערך, האם בעתות כהונתן היתה תקופה כלשהי שבה היתה התדרדרות ובה הגיעו היחסים לשפל כזה כפי שהגיעו בימי ממשלתך שלך, לשפל הגדול ביותר בתדמיתה של ישראל וביחסה של דעת-הקהל בעולם כלפינו?

וכל זה מתבטא בפעולות סרק שאין להן כל ערך וכל משמעות — — —

(חברי הכנסת ח. קורפו קורא קרי-את ביניים)

חברי-הכנסת קורפו, אני רוצה לומר לך דבר אחד: במקרה יש בידי תשובה על שאלתך, אם כי לא התכוונתי לצטט אותה, אבל אעשה זאת עכשיו. אף היא מדבר

הי"ר מ. ל. מרון: חברי הכנסת, ועדת הכנסת הקציבה שעתיים לדיון. רשות הדיבור לראשון הנואמים חברי-הכנסת שחל, ואחריו — לחברי-הכנסת ארנס.

משה שחל (המערך): הרשה לי, אדוני היושב-ראש, לברך אותך על בחירתך כיושב-ראש בפועל.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כבר התרגלנו, במידה רבה, למוזרויות של הממשלה הנוכחית, לחוסר ההגיון שבמהלכיה, להעדר כל שיטה ודרך בדרכיה. אולם המינוי האחרון שהכריז עלינו זה עתה ראש הממשלה, מינויו של יושב-ראש הכנסת יצחק שמיר לשר החוץ, הוא אחד מן הגילויים הקיצוניים ביותר של המוזרות, של חוסר ההגיון, של המבוכה וההתהיה, של מחיקת כל קו ודרך.

לממשלה הזאת, אדוני היושב-ראש, אין כלל מדיניות חוץ. היא מנהלת את ענייניה ומכלכלת את צעדיה מהיום למחר, מן היד אל הפה. אין היא מעריכה בצורה נכונה את מצבנו הבינ-לאומי, היא איננה רואה מעבר לחוטמה ולהבל-פה, אין לה שום הערכת מצב ותחזית התפתחויות. יש לה רק נקודת אחיזה אחת, יש לה רק עוגן אחד במצולה העמוקה והסוערת הזאת: את תזות הכול היא רואה בהסכמי קמפ-דייוויד. מילא, יהי כך. עכשיו היא צריכה למנות שר חוץ חוש, אחרי חמישה חודשים שבהם היה המשרד פנוי משר החוץ וחולק כשלל בין שרים רבים בתוך הממשלה. אך את מי היא ממנה היום? — דווקא את מי שלא הצביע בעד הסכמים אלה, שהם עוגן הצלה ונקודת אחיזה היחידה שלה. היא ממנה דווקא את מי שלא עשה מהשקפתו סוד — וזה נאמר לזכותו — שאין דעתו נוחה מכל ההסכמים האלה. יצחק שמיר מוזהה עם האסכולה המתנגדת בתקיפות לרעיון שביסוד קמפ-דייוויד, ולולא תפקידו כיושב-ראש הכנסת היה מצביע נגד ההסכמים בעת שראש הממשלה הביאם לאישור הבית.

צירופו לממשלה של בעל השקפות כאלה הוא, לפיכך, מהלך בעל משמעות מדינית. מי שיהיה ממחר הקברניט של מדיניות החוץ הישראלית הוא דווקא זה שלא רצה כלל מלכתחילה לעלות על ספינת ההסכמים. הספינה הזאת אינה שלו, הוא אינו מאמין בה, הוא חושב שהיא מסוכנת מאוד, אך דווקא הוא יעלה עכשיו על גשר הפיקוד בשעה שהמסאיומתן נמצא בשלב הקריטי והעדין ביותר שלו. השאלה המסקרנת ביותר היא אם מינויו של מר שמיר נועד למסמר את הנוקשות של ראש הממשלה או דווקא לרכך את הגרעין הקשה של תומכי הקו הנוקשה בתנועת החירות ובליכוד. אין מנוס, אדוני היושב-ראש, מהמסקנה כי אין לממשלת ישראל מדיניות חוץ אלא פוליטיקה פנימית. החברים ויצמן, שרון ולוי לא כצוות הם מכהנים בתפקיד דיהם אלא כל אחד מהם חותר לשאיפותיו שלו. כך ייתוסף היום עוד שר שיוסיף על המבוכה הכללית והכוללת בממשלה.

חברי הכנסת, בעצם הייתי יכול לעשות היום מלאכתי קלה ולומר שלדיון אין טעם וערך. הדיון הזה נערך על

אם אנו חוזרים שוב לאותו דיון, לאותה טרובלמאטיקה — מה התחדש והאם התחדש — נדמה לי שברור לנו שהמחיר ששילמנו עם החתימה על ההסכם גדול ממה שהיה נראה לפני שנים-עשר חודש. גדול יותר, מכיוון שמחיר הנפט עלה כמעט פי ארבעה מאז התחלת המשא-ומתן, מאז בואו של הנשיא סאדאת לירושלים. גבוה יותר, מכיוון שנדמה לי שאיש מאתנו לא חזה שיחד עם הנסיגה לקו רפיח-ניצנה-אילת, נצטרך גם לעמוד מול צבא מצרי אשר יחומש בנשק הטוב ביותר שנמצא בארסנאל האמריקני.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):
היה מי שחזה זאת.

משה ארנס (הליכוד):
יפה.

בקשר להערכה של יציבות יחסי השלום בינינו ובין מצרים — נדמה לי שברור היום לכולנו, ובוודאי לא היה ברור לכולנו אז, שהנושא הפלשתינאי, הבעיה הפלשתינאית אם אנו רוצים, היא נושא כבד-משקל אשר מהווה ואשר יהווה שיקול חשוב בעיצוב מדיניות מצרים בשנים הבאות.

שמואל מזלידאנו (התנועה לשינוי ויזמה):
אני שמח שזה כבר ברור לכם סוף סוף.

(חבר-הכנסת ע. נוף קורא קריאת-ביניים)

משה ארנס (הליכוד):

ולכן הסכם השלום עם מצרים יש לו, אולי, מנקודת ראות מצרית — ודאי לא מנקודת ראותנו שלנו — התניה מסוימת בכל הקשור בשיחות האוטונומיה ובמידת ההסכמה או אי-ההסכמה שבסופו-של-דבר נגיע אליה.

מה הן המשימות העומדות בפני שר החוץ במצב זה? את מחיר השלום אנו כבר שילמנו, או התחייבנו לשלם. את מחיר הכרטיס ששילמנו ועלינו היום לעשות הכול, את כל האפשר, כדי להגיע ליעד הסופי — יחסי שלום יציבים עם מצרים.

בכל הקשור ליהודה ולשומרון ולשאלה אם האוטונומיה פירושה מדינה פלשתינאית — אני חושב שהיום כולנו יודעים שהתשובה על השאלה הזאת היא: הדבר תלוי בנו. אם נעשה את המעשים הנכונים ביהודה וב-שומרון בזמן הנכון, תוך תקופה קצרה יחסית העומדת לרשותנו לאור ההסכם ותנאי ההסכם — התשובה היא שלילית. אלטרנטיבית, אם לא נעשה, אם לא נזדרז לעשות, אז ייתכן מאוד שהתשובה היא חיובית — שה-אוטונומיה כן תביא, בסופו-של-דבר, למדינה פלשתינאית ולסכנה גדולה למדינת ישראל.

בהקשר זה הייתי רוצה לומר מלים מספר בנושא חברון. אני יכול להבין, חברי הכנסת, את אורחי ישראל הבאים וטוענים ומשוכנעים שלא צריך לשקם את הרובע היהודי בחברון. אולי יש מי שתושבים שלא צריך בכלל — אני מניח שיש יותר אומרים שלא צריך עכשיו, צריך אבל לא צריך עכשיו. אבל אני אינני יכול להבין שום חבר כנסת, שום ישראלי ושום יהודי אשר מדבר, אדוני היושב-ראש, על איכלוס שני בתים מסכנים בחברון. זאת אינני יכול להבין. כל חברי הכנסת יודעים שבחברון היתה משנת 1540 קהילה יהודית. כל חברי הכנסת יודעים

חברך לסיעה, השר חיים לנדאו, שנאמרו ביום 10 במארס 1976. אני מציע כי תקשיב להם היטב, כי חטא חטאתם ואתם צריכים לחזור בכם ממה שאמרתם.

רב שילנסקי (הליכוד):

אם אתה לא רוצה לצטט — מה הנניר עושה אצלך?

משה שחל (המערך):

וזה הציטטה: "מתברר מממצאי מר שיהאן כי הד"ר קיסניג'ר, המקובל בממשלה" — כלומר בממשלת המערך — "כידידה הגדול, נוהג עמה בדרכי מירמה והולכת" — שולל, בתכסיסי רמייה מחושבים...". אני חושב שההיסטוריה תשפוט כי לא רק שאין זה אמת אלא זה אף ההיפך ממנה. והדברים ידועים גם לך וגם לחברייך.

אדוני היושב-ראש, דווקא לאור הדברים והציטוטים שציטטתי אין אפשרות שלא להזכיר במעמד זה את התפנית בדרכי ההסברה של משרד החוץ: בימי הממשלה הנוכחית, ממשלת הליכוד, המעיטו לשלוח למשימות הסברה מי שלא התחייב מראש לחזור בדיוק גמרץ על הקו הממשלתי. בעבר הקפידו פחות בעניין זה, שיגררו לחוץ לארץ גם מי שאינם תומכים במדיניות זו או זו של הממשלה, ובלבד שהם מוצאים את מקומם בקונגרס הציוני. ממשלה זו תבעה חפיפה מלאה בין מגמות ההסברה למדיניות הממשלה, ובין השאר צימצמה עד למינימום את פעולות ההסברה וקשרי החוץ של מפלגת העבודה. התוצאה: מערך של ידידות, שנבנה בעמל במשך שנים בין חברי פארלאמנטים, עתונאים ובעלי דעה והשפעה אחרים, משורק תק למעשה. בין השאר אבד חלק ניכר ממאגר הידידות שנצבר הודות לקשרים בקרב חוגים סוציאלי-דמוקראטיים באירופה, וזאת דווקא עתה, בשעה שאנו זקוקים לכל אות של ידידות.

אדוני היושב-ראש, הממשלה הנוכחית, אילו היה לה מעט האומץ הציבורי הדרוש ולולא היתה בה אדישות לרחשי-לב הציבור, היתה צריכה להגיש את התפטרותה, במקום להכריז על צירוף חבר נוסף אליה.

אנו אומרים את מה שהציבור אומר כבר מזמן: טוב תעשה ממשלה זו לעם ולציבור אם היא תקום ותתפטר. ועלי-כן אנו לא נצביע בעזי צירוף חבר לממשלה כושלת זו.

הי"ר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ארנס, ואחריו — לחבר-הכנסת ורפטטיג.

משה ארנס (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הממשלה הביאה לאישור הכנסת את המינוי של חבר-הכנסת יצחק שמיר לשר החוץ היום, כמעט שנה מאז החתימה על הסכם השלום עם מצרים. אני חושב שיהיה נכון אם בכניסתו של חבר-הכנסת שמיר לתפקיד חשוב וקשה זה נעשה הערכת מצב קצרה ואם נעמוד על הבעיות שהוא יצטרך להתמודד אתן בתפקידו זה.

בעת הדיון על חוזה השלום הבעיה אשר הועמדה בפני אחד מאתנו — המחייבים והשוללים את ההסכם או את תנאי ההסכם — היתה היחס בין המחיר שאנו נדרשים לשלם בעד ההסכם, מחיר מוחשי מאוד שנאמד במושגים כלכליים ואסטרטגיים, לעומת הציפייה, התקווה, אבל לא הוודאות שמחיר זה יביא ליחסי שלום יציבים בטווח הארוך בין מדינת ישראל ובין מצרים. היום, כעבור שנה,

על דרך השלום, ואין לה הכוח לצאת למלחמה. היא נמצאת מתוסכלת. כאשר היא מתוסכלת יש אישקט בתוך המדינה — מה שאין כן במצרים. לולא מצרים עשתה שלום אתנו כאשר עשתה, ייתכן שהמצב במצרים היה היום דומה לזה שבסוריה. היתה גם היא במצב מתוסכל בפני השאלה מה יהיה מחר, מה יהיה הלאה.

השלום עם מצרים יכול להוכיח את עצמו גם בעיני ישראל. שוב נראה את האלטרנטיבה. לולא השלום, ייתכן שאת הנפט היינו מקבלים, הוא היה ברשותנו, אבל הנפט הזה היה דליק מאוד, כי מי יודע מה היה היום לולא השלום, באיזה מצב היינו נמצאים היום, אולי באותו מצב של רעידת אדמה הקיים במזרח-התיכון. ייתכן שגם אנחנו היינו נמצאים באותה קלחת. בכל זאת עשינו כיבירת דרך חשובה ביותר. אם שר החוץ החדש יקבל שגרירים הוא יקבל גם את שגריר מצרים. לאחר שלושים שנה של מלחמות, משממה ואיבה יבוא אליו שגריר מצרים ויהיה אחד הראשונים שיברך אותו למינוי. אני חושב שזה, בכל-אופן, הישג בעל משמעות הרבה יותר גדולה ממשמעות רגילה. אני לא זורק מלים כמו "משמעות היסטורית", אבל יש בזה מהמשמעות הזאת. יש לבטים רבים ולשר החוץ החדש יהיו לבטים רבים וחמורים ביותר, אבל מוטב שעם המדינה השכנה הגדולה ביותר שלנו נהיה בהליכי שלום ולא בהליכי מלחמה. לא כל הבעיות נפתרו. יודעים אנחנו שהבעיות הן חמורות יותר, אבל הדרך מתחילה מנקודת מוצא ונקודת המוצא היא חיובית.

לפני שר החוץ החדש יעמדו בעיות רבות מאוד, בעיות היחסים עם ארצות-הברית. היחסים עם ארצות-הברית מדי פעם בפעם משתבשים. חלו בזמן האחרון שיבושים חמורים. אבל יש לנו יחסי ידידות עמוקה עם ארצות-הברית. ייתכן שהעדר שר חוץ למשך חודשים מספר היה, בכל-אופן, חסרון. אי-אפשר שראש הממשלה ימלא את כל התפקידים. ארצות-הברית צריכה טיפול מיוחד יום יום, שעה שעה. אותה החלטה, החזרה ממנה והדיבורים הללו מוכיחים כי ייתכן שכאשר יש זהירות רבה יותר ומאמץ רב יותר אפשר לשמור ואפשר גם לשכנע.

הידידות עם העם האמריקני היא ידידות כל כך עמוקה ורחבה ששום שלטון לא יכול לוותר עליה.

תפקידו של שר החוץ להעמיק את הידידות הזאת ולהשפיע גם על מהלכי השלטון.

אני לא מתייאש מאירופה. גם באירופה יש מדינות הצמאות לנפט ומוכנות להקריב קרבנות של הוולת בכמות רבה מאוד. אולם יש, בכל-אופן, בעמי אירופה אהדה רבה לעם ישראל ולמדינת ישראל. צריך שר החוץ להשיג קיע כוחות רבים כדי לעורר את האהדה הזאת. וכאשר מדברים על מדינות דמוקרטיות, ומדינות אירופה המערבית הן דמוקרטיות, אז השפעת העם על הממשל בכל מדינה יש לה משקל גדול מאוד והיא יכולה לעשות דברים רבים.

אני יודע שבבעיית האוטונומיה היה משרד החוץ מגוטרל, ואינני מציע שום שינוי בגיוול הוועדה האחר-אית למשאומתן, אבל אין לי ספק ששר חוץ פעיל ישתלב במשאומתן הזה, ורצוי שישתלב בו, ואני מקווה שישתדר עם ידידי הד"ר בורג, והם יוכלו לתרום יחד תרומה גדולה כדי לקדם את המשאומתן.

היות שזה הוזכר אני רוצה להתייחס לכך — אני יודע שיש אצלנו בעיות שיש צורך לשמוע בהן גם את

שהקהילה היהודית הזאת לא גרה בשני בתים מסכנים ושהיה רובע יהודי בתבון. כל חברי הכנסת יודעים שעצם שיבת-ציון מבוססת על המסקנה ועל התביעה של התנועה הציונית שמה שנעשה בארץ-ישראל — מעשי גירוש, מעשי רצח ומעשי פוגרום — לא זה הוא פסק-דין סופי ואין מעשים אלה מקנים שום זכות מיוחדת למבצעי מעשים אלה, בין שהמעשים בוצעו לפני אלפיים שנה בכל ארץ-ישראל, בין שבוצעו לפני חמישים שנה בתבון ובין שבוצעו לפני שלושים שנה בעיר-העתיקה בירושלים או בגוש-עציון.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
אולי נעבור לספרד ?

משה ארנס (הליכוד) :

אינני מבין את הרלבנטיות של ההערה שלך.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
מה שאתם לא רוצים להבין אתם לא מבינים. זאת הצרה.

אליקים גוטמב בדיאן (הליכוד) :
אפשר גם לחזור לגרמניה.

משה ארנס (הליכוד) :

אני בטוח שחבר-הכנסת יצחק שמיר יהיה שר חוץ מצוי. יש לי הכישרון, הכשרונות והנסיון. אני מקווה שהממשלה גם תדאג להחזיר את כל הסמכויות ואת כל המשימות, לרבות הסברה, לרבות נורמאליזציה ולרבות גושא האוטונומיה למשרד החוץ.

הד"ר מ. ל. מרון :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ורפתטי, ואחריו — לחבר-הכנסת בדיאן.

זרח ורפתטי (חזית דתית לאומית) :

ברשות היושב-ראש, מורי ורבותי, אני רוצה להביע את שביעות רצוני על שסוף סוף מינו שר חוץ. זה לקח קצת יותר מדי זמן, אבל העיקר שאנחנו יכולים היום לברך על המוגמר. אני רוצה גם להביע את שביעות רצוני מן המועמד, שהצליח בתור יושב-ראש הכנסת, יש לו עבר טוב ואני מאחל לו שיעציל בתפקידו. נכון, היו לו היסוסים בקשר לעמדה המדינית — אני מכבד היסוסים היוצאים מן הלב, אבל אני מכבד גם את הסכמתו לקבל את המינוי. אני מאמין ביושרו, ואם הוא הסכים לכך נמצא שהוא יידע איך לייצג את העמדה של הממלה, להגן עליה, וחוקה עליו שיעשה זאת ברצון עז ויעציל.

מלות הערכה מספר בקשר למינוי שר החוץ, הערכה כללית של המצב המדיני. נאמרו פה כמה דברים. אני רוצה לומר מלים מספר בעניין השלום עם מצרים. לשלום עם מצרים, עכשיו, לאחר זמן, אפשר לתת הערכה חיובית — אני חושב, הערכה חיובית הן למצרים והן לישראל, כי בדרך-כלל אני מאמין ביציבותו של שלום או ביציבותו של כל הסכם כשהסכם הזה הוא לטובת שני הצדדים. נדמה לי שבבעניין זה השלום עם מצרים הוא לטובת שני הצדדים. למצרים, כיצד ? — אני צריך לראות את המצב ואת האלטרנטיבה. אמרתי היום במקום אחר : תראה את המצב ב"חזית הסירוב" בסוריה, את אי-הרגיעה, את אי-השקט, את הרעידות שיש, את התיסכול שיש במדינה. המדינה לא רוצה להעז לעלות

אליקים גוסטב בדיאן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מן הדין שלעתים נדירות אולי הכנסת תתעלה ולא תדון בטגנות בנסיבות כגון אלה. לכן צר לי כי יושב-ראש סיעת המערך, חבר הכנסת שחל, מצא לנכון בהזדמנות זו לצאת בשצף-קצף נגד הממשלה בעניין מדיניות החוץ, כאשר היום אנו, בסך-הכול, בוחרים בשר חוץ בהתאם לרצון העם. כתבו על כך בעתונים ובעיקר אנשי המערך אמרו: מדוע אינכם ממנים כבר שר חוץ? איזו מדינה זו שאיננה ממנה תקופה ארוכה שר חוץ? והנה אנו ממנים שר חוץ ואז באים וטוענים: אין בכלל מדיניות חוץ. איך הוא אמר? — שום הערכת מצב. ואז מתגנבת המחשבה בלבי: איזו הערכת מצב היתה לכם במשך שלושים שנה? איזו מדיניות חוץ היתה לכם במשך שלושים שנה? וכמה מלחמות הבאתם אותנו במשך שלושים שנה? זו היא הערכת מצב?

משה שמיר (התחיה—בנא"י):

דבר אחד אסור לך להגיד: "לאילו מלחמות הבא-תם". תאמר על המערך מה שאתה רוצה, אבל את המלח-מות לא אנו עשינו. את המלחמות עשו עלינו הערבים. אסור שתצא מפיון האשמה כזו.

יצחק יצחקי (הליכוד):
אמת.

אליקים גוסטב בדיאן (הליכוד):

אני מוכן להבהיר את כוונתי, שאם מדובר על העדר מדיניות חוץ הרי העדר מדיניות חוץ גרר המשך אותו מצב ואומלל שהותקפנו — וברור, משה שמיר, הותקפנו שוב ושוב על-ידי הערבים. אבל עכשיו יש מדיניות חוץ שגם אם איננו מסכימים עמה וגם אם חלק מהבית לא מסכים לה, היא מיועדת ליצור מצב שלא יוכלו להתקיף אותנו או משום שישתנה הלך-הרוח אצל הערבים או משום שיהיו חלשים מדי, כי לא יוכלו להסתמך על הגורם הערבי הבכיר, המצרי. ולכן הרשיתי לעצמי, ולא בקונ-טאציה הזאת שאתה מצאת לייחס לי, לסתור את דבריו של חברי הכנסת שחל ולהגיד: אם בכלל לא היתה מדי-ניות חוץ, אז אין זה נכון לגבי השנתיים-וחצי אלא היא לא היתה במשך שלושים השנה שקדמו. די בכך שמתק-ים אותנו על העדר מדיניות פנים. אל יוסיפו ויתקיפו אותנו על העדר מדיניות חוץ.

אנו כיום עומדים לבחור ביצחק שמיר לשר החוץ. אני מודע לכך שהיו ספקות בלבו באשר לתהליך השלום והוא נמנע מלהצביע. בלב כולנו היו ספקות, מי פחות ומי יותר, ואין ההצבעה עדיין מצלמת את עוצמת הספקות שהיו בלבו של האחד או של השני. ידוע לי שאז הנושא חצה את הבית הזה, ולא דווקא לפי החלוקה של ליכוד או מערך. היו הרבה מהמערך שתמכו, נדמה לי הרוב, באותו הסדר. החשוב הוא העתיד, האם יצחק שמיר יוכל לווסת את הדינאמיות הפוטנציאלית שלו, שאולי לא יכלה להגיע למלוא התנופה שלה בתפקיד הייצוגי הקודם, אבל היא ידועה עוד מימים ימימה, כאשר גורל של לוחמים היה בידי — חשוב אם הוא יוכל לווסת את הדינאמיות הפוטנציאלית הזאת כאשר גורל מדיניות החוץ והעם הזה יהיה בידי. הוא יצטרך להיות כמו נהג טוב — גם ורין וגם זחיר. נהג טוב נוהג בורירות ובהירות, בת-נופה ובהתאפקות גם יחד. יהיה ליצחק שמיר משרד קשה, נכון, משרד קשה מאוד, לא משום מה שיש בו אלא משום

דעתו של שר החוץ. אני מתכוון לבעיית ההתיישבות ביהודה ובשומרון ובמיוחד לבעיה שהיא אקטואלית, לצערי — לדעתי היא לא צריכה להיות אקטואלית — וכור-נתי לאיכלוסם של בתים מספר בתוך לב לבנה של חברון. אני יודע שלגבי נושא זה יש חילוקי-דעות גם בסיעה שלי. משום כך אני רוצה להביע את דעתי. לחמתי יחד עם עוד חברים להקמתו של הישוב בחברון. ואז, ב-1967, היו לנו הרבה לבטים, היכן להקים את הישוב. חשבנו שהדרך הנכונה ביותר היא להקים את הישוב קרוב למע-רת-המכפלה כישוב קומפאקטי יהודי במקום אחד, שיש להקים את קריית-ארבע, וקריית-ארבע היא חברון. אני חושב שאם נפתח את קריית-ארבע ואם נרחיב את האהלים בקריית-ארבע — "הרחיבי מקום אהלך" — אז עשינו הר-בה מאוד למען היישוב של חברון. אינני חושב שה-יהיה לטובתנו, לטובת מדיניות ישראל או לטובת ה-התנחלות ביהודה ובשומרון אם נפזר אי פה אי שם, משפחה פה, משפחה שם, בסביבה לא כל כך אוהדת. אני מכיר את הבתים המעטים, את החורבות הללו בחב-רון. אינני יודע ואינני רואה את החוץ-החזיון הגדול אם יישבו באותם בתים כמה יהודים. אפשר להחזיק את הבתים האלה בידינו, לא הייתי מציע לקחת בית המשמש כבית-ספר, אבל בית שהוא ריק אפשר לשפץ אותו ולש-מור עליו כנסים יהודי. אבל אין שום צורך להכניס לשם משפחה יהודית או כמה משפחות יהודיות, כי זה רק יחריף את יחסי השכנים. השעה לא כשרה לכך. אני מקווה ששר החוץ, שצריך לייצג בממשלה גם את דעת העולם ולהציע מה אפשר לעשות כדי לרכוש את אהדת העולם, גם יאמר את דברו וישפיע.

תרשו לי לומר מלה אחת לסיום. אמרתי פעם לאחד השרים בממשלה הנוכחית: אמרו חזיל: מעולם לא נצחני אלא בעל מלאכה אחת. אבל בכל זאת אינני חושב שזו הדרך לנהל מדיניות, להיות רק בעל מלאכה אחת, כי מדיניות היא כל כך מורכבת ותלויה בכל כך הרבה דברים ואין היום כמעט מדיניות שלא צריכה להביא בחשבון אספקטים רבים, עולמיים. אי-אפשר לראות רק בכיוון אחד ולא בצורה יותר רחבה. ענה לי אותו שר תשובה מאוד מעניינת — לא הסכמתי אתה: אני בעל מלאכה אחת, אבל יש עוד שרים. אינני חושב שהממשלה צריכה להיות מיוצגת על-ידי שרים שכל אחד יהיה בעל דבר אחד והם יתנגשו זה בזה. אני מקווה ששר החוץ לא יהיה רק בעל מלאכה אחת, הוא לא יהיה רק בעל הקו המדיני שהוא רגיל לו כל הימים ולא יראה את האספקטים האחרים. שר החוץ, אולי יותר משר אחר בממשלה, אולי פרט לראש הממשלה, צריך לראות את הקשת הרחבה ואת כל המכלול, ולא כל המאוויים והז-כויות צריכים להנחות אותו. יש לנו זכות מלאה להתיישב בכל מקום בארץ-ישראל, אבל לא צריכים לממש את כל הזכויות באותו רגע שרוצים, יש לחשוב מתי לממשן ואם אין לדחותן. אני מקווה ששר החוץ יתן דעתו על כך ויהווה גורם ממתן בממשלה.

היו"ר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת בדיאן, ואחריו — לחבר-הכנסת עמאר.

שמעאל סולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה):

המבחן יהיה ביום ראשון, נראה איך הוא יצביע בעניין חברון.

לממשלה הזאת בחולשת מרכיביה, בחולשת הדבק ה-
אידיאי בין מרכיביה, בחוסר האונים האופף את מעשיה
בכל שטח ושטח, בחוסר ראות נכוחה את הדרך-לא-דרך
שבה מובלת המדינה עליידה בנושא המדיני, המשקי-
כלכלי והחברתי.

ממשלה, חברי הכנסת, מצווה למשול. לשם כך על
מרכיביה להוות צוות מגובש, מודרך לפעולה משותפת,
מנחה לפי קו פעולה משותף ומקובל על כל חבריה,
שכבוד הדדי ואמון הדדי שורר ביניהם. לשם כך דיוניה
חייבים להיות תכליתיים, דבריה ודברי שריה אמינים,
כשענייני המדינה נשקלים לעניינם ולא לעניין אומנם
ומציגים, כשהחלטותיה מחייבות את חבריה, לפחות את
חבריה.

ומה אנו רואים? — הדלפות מתמידות משיבות
הממשלה כאילו היא יושבת בראש חוצות וענייני המדינה
מופקרים בחוצות והם כאסקופה נדרסת. כל שר מנהל
מדיניות משלו לפני ואחרי החלטות הממשלה, ללא
התחשבות בהן. ולא סגי בכך — השר דואג כי דבריו
בישיבות הממשלה יפורסמו בהדגשות מלאות כפי ש-
נאמרו וכפי שאמרים ולמי שאמרים, ובלוויית כל יתר
המלים היפות שהיו מלוות לאותה אמירה. והעיקר — איך
הוא ישתקף בכלי-התקשורת. והנושא, עניין מענייני המ-
דינה, חשיבותו משנית. מה זה לעומת "פזוה" וה-
"פאתוס", מול ההופעה בטלוויזיה ודברי הרבה הגשמים,
למען שכל בית ישראל יראה וישמע, ולהוותנו לא רק
בית ישראל שומע.

לא לשווא הגענו עד משבר, משבר כלכלי, קפאון
בייצור ואבטלה, העלות מחירים ואינפלציה גוברת, וזה
בארץ עלייה, האמורה לקלוט עולים ומשלחת את בניה
חוצה לארץ. ויעידו על כך דבריו של השר ארליך לאח-
רונה והשר בורג שהתרה החזיק אחריהם. משבר בחקלאות
המסכן את קיומם של מושבים חקלאיים בהר ובדרום,
וזאת ראינו בשבוע שעבר ועוד נחזה וגראה; משבר
מדיני, והא ראינו ההצבעה האחרונה במועצת הבטחון.
מבחינה מדינית הממשלה הזאת הגיעה עד קצה דרכה.
מרחב הפעילות הישראלית בין העמים קופח וצומצם עד
כמעט כלותו.

ובימי משבר ניסתה הממשלה הזאת לחדש נעוריה
והחליפה את שר האוצר. היו אולי מי שרצו להאמין כי
תהיה לה עדינה... אך האכזבה גדולה, היאוש כבד וה-
תיסכול של חבריה העמיק, עד שאחד מהם, ודווקא שר
הבטחון, כפי שפורסם מטעמו, אמר בישיבת הממשלה:
"זו ממשלה כושלת — אני אומר בכאב לב שאנו מאבדים
את השלטון". עדות של בעלי-הדבר.

מה המעשה הנכון שעל הממשלה לעשות? להתפטר,
לאפשר בחירות וכינון ממשלה יציבה. אך שוב מחפשת
ממשלה זו סעד עליידי תוספת שר.

במשך תקופה של כחמישה חודשים לא נמצא ההכרח
במינוי שר חוץ. וכי מה נותר לשר החוץ לעשות? שר
חוץ ללא ענייני חוץ, מבלי התערבותו או ניהולו בענייני
האוטונומיה, והרי על כך הזהיר שר הפנים בורג הזהר
היטב, בדברים בוטים ומפורשים, שאם חלילה יקחו מידי
את הנושא — "הולכים לעם"; שר החוץ מבלי התערבות
בענייני גורמאליזאציה, ועל-כן דאגה הממשלה להחליט
החלטה מחייבת למסור נושא זה לשר הבטחון לפני מינויו
של שר החוץ, למען יהיו הדברים ברורים.
מה הם תפקידיו של שר החוץ? אני מחפש בשנתון

מה שאין בו. נכון אמר חברי-הכנסת שחל שאין בו הנושאים
של הגורמאליזאציה, האוטונומיה, השוק-המשותף. הוא
אמר לא רק דברים לא נכונים, הוא אמר גם דברים
נכונים. אבל בטוחני שהנבואה שלו כי יצחק שמיר יהיה
רק שר הטקט תהיה נבואת-שווא. אני בטוח שיצחק שמיר
ישתלב במדיניות החוץ וינהיג את מדיניות החוץ על
הדרך הטובה ביותר, בצינעה וגם ביעילות.

יצחק שמיר יצטרך להתגבר על מחסומים נוספים.
הייתי בחוץ-לארץ כשליח, פעם ופעמיים בשנתיים האחר-
ונות, ודיברתי אל יהודי התפוצות וראיתי מה דלים
האמצעים הנמצאים בידי משרד החוץ, מה קטן התקציב.
הוא יצטרך להתגבר גם על התקציב הקטן. סמוך ובטוח
אני שהוא ימצא את הפתרונות.

כולנו חצויים בנפשנו כשזה בא לשאלה הגורלית
איך לנהוג פה ושם. חברון? חברי-הכנסת אבנרי, חברון
איננה ספרד. ספרד היא גלות וחברון היא מולדת. ואם
נאנחנו חצויים בנפשנו באשר לאיכלוס — עניין העיתוי,
היום או מחר — בעניין זה יכול אני להסכים עם החברים
האומרים שאולי זה איננו העיתוי המוצלח ביותר. אבל
הספק מכרסם בנפשי, ואני יוצא מחר השכם בבוקר לחבר-
רון, עוד לפני ישיבת מרכז המפלגה הליברלית, כדי
לשאוב השראה ולראות איך נאירת חברון ולהרהר ולחטט
בנפשי לפני שארים את ידי במרכז, לכאן או לכאן.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
מה על החזרת ערבים לדייר-יאסין?

אליקים גוסטב בריאן (הליכוד):

אם אנחנו אומרים שהיום איננה השעה — אולי
נחמק את השעה, אולי בעקבות הצהרה זו לעולם לא
תהיה השעה, אולי רק כשנגיע ל-5 מיליון יהודים תגיע
השעה, וזה מסוכן מאוד; ואולי באמת עדיין איננה
השעה. לכן הפיקפוקים קיימים, הספקות קיימים, ואין אני
בז למישהו אם הספק מכרסם בלבו ובשעה מסוימת הוא
אף נמנע מהצבעה, כפי שעשה באותם הימים יצחק
שמיר.

אני מסיים, אדוני היושב-ראש. אני רוצה לברך את
השר המיועד שיצליח להיות נהג זריז וגם זהיר, בעל-בית
במשרדו על-אף כל הקשיים, על-אף כל המגבלות בתחו-
מים שאולי בצדק נאמר עליהם שרוקנו במעט או ביותר
מתוכן, ועל-אף התקציבים הדלים. שיצליח להביא דבר
ישראל לתפוצות, ליהדות התפוצות ולעמי התפוצות,
יצליח במשימתו ויסלול את דרך השלום שבה התחלנו.

הי"ר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת עמאר, ואחריו — לחברי-
הכנסת רובינשטיין.

משע עמאר (המערך):

אדוני היושב-ראש, ברכותי לך בשל התפקיד שהוטל
עליך היום הזה.

חברי הכנסת, עוד בימיה הראשונים של ממשלה זו,
כאשר עדיין לא עבר זמן רב ממועד כינונה, החלו להתגלות
"קיקלולים", כלשנו וכדבריו של ראש הממשלה. הוא
הבטיח אז והצהיר בריש גלי "יש לתקן את הקיקלולים".
אך עבר זמן רב ונמשך והללו, הקיקלולים, לא זו בלבד
שלא חוקנו אלא גדלו, התרחבו והעמיקו עד כי ערו
יסודותיה של הממשלה. ואם יש אימרה בפי כול "כוחה
של ממשלה זו בחולשתה", אימרה זו אמנם מתאימה

חבורת כ"א, ישיבה שי"ט

— הורעות הממשלה על החלטתה לצרף שר נוסף לממשלה (דיון) —

רק בממשלה זאת אלא גם בממשלות קודמות, היו מאוד בלתי-רציוניות. בעינינו זה חלק חשוב מאוד מאותן רפורמות קונסטיטוציוניות שאנחנו רואים אותן כחינויות לשיפור הממשל בישראל.

אורי אבנרי (מתנה שלי):

חבר-הכנסת רובינשטיין, מותר להעיר הערה? אתה צודק בהחלט שחובתו של ראש הממשלה למנות שר חוץ כראות עיניו. אבל חובתך שלך כחבר הכנסת להצביע נגד זה. אלה שני דברים שונים.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזומה):

מי שהשקפת-העולם שלו היא שמינוי השרים ב-ממשלה הוא עניין לראש הממשלה חייב לפעול בעקבות הכרתו זאת.

יתר-עלין, תמכנו ונתמוך בהענקת סמכות לראש הממשלה לפטר שרים. על סדר-היום של הכנסת מונחת הצעה משותפת של המערך ושל ש"י בעניין זה. אנחנו לא יכולים בהצבעה זאת להתנהג בצורה מהופכת ומגודרת להצעת החוק, לפרקי המצע ולאני-מאמין שלנו בנושא הקונסטיטוציוני.

חייקה גרוסמן (המערך):

אתה לא יכול לחוות דעה — — —

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזומה):

אני יכול בהחלט לחוות דעה, חברת-הכנסת חייקה גרוסמן, וזאת אעשה כעת. אני חושב בהחלט שחברי הכנסת רשאים להביע דעתם ורשאים גם לומר לראש הממשלה מה התוצאות מבחירתו. אין הם צופים נייט-ראליים בעניין זה. אבל אין סמכות המינוי עצמה צריכה להיות נתונה, לדעתנו, אלא לראש הממשלה.

אורי אבנרי (מתנה שלי):

הצרה היא לא שמיר, הצרה היא הממשלה.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזומה):

אולי כאשר אסיים את דברי העניין יובהר. אני מבקש מעט סבלנות.

לאחר שאמרנו מה היא עמדתנו הכללית בעניין סמכות ראש הממשלה, סמכות קונסטיטוציונית, סמכות הנתונה בכל מדינה, בכל דמוקרטיה פארלאמנטרית שאני מכיר, אין אנו יכולים להישאר אדישים ונייטראליים לגבי הבחירה עצמה.

מבלי להתייחס לאישיותו של יושב-ראש הכנסת, שזה עתה ירד מעל הדוכן הנכבד הזה, מבלי להתייחס לאמון שאנו רוחשים לו באורח אישי, אין אנו יכולים שלא להביע את פליאתנו העמוקה כיצד יכולה ממשלה, שהסכם השלום עם מצרים הוא הישגה היחיד והוא נושא לגאווה הנתונה כיצד הוא מנספת בו יומם ולילה כנגד כל הטענות על מחדליה, משוגותיה, ואני אומר — שגינותיה, כיצד יכולה הממשלה למנות לתפקיד שר החוץ אדם שבאקט החשוב ביותר שלה נקט בפומבי, לא רק בהצעתו אלא גם בדבריו בטלוויזיה, עמדה הפוכה. נפלא מבחינת כיצד חוכל ממשלת ישראל להציג מדיניות חוץ אחידה. מה היא תאמר בכלל? או שמא תמשיך באותו משחק גלגל של השמעת האשמות פומביות בין שרים, האשמות שעליהן אפשר לומר שאפילו רק חלקן נכונות — הן כוזב הקטיגוריה הגדול ביותר נגד ממשלת הליכוד.

הממשלה לשנת תשל"ט ומוצא כי "משרד החוץ מופקד על גיבוש מדיניות החוץ של ממשלת ישראל ועל ביצועה. הוא מייצג את המדינה בפני ממשלות זרות ובאירגונים בין-לאומיים, מסביר את עמדותיה ובעיותיה ברחבי העולם, שוקד על קשרי הכלכלה, התרבות והמדע — — —" כל הדברים היפים. ומה בעצם יעשה שר החוץ המוצע? על מה הוא יהיה מופקד? הוא יחזק את האגף הנצי בממשלה, על זה אין ויכוח. הוא יעזור להקשחת עמדותיה של ישראל הן בנושא ההתנחלות והן בנושא האוטונומיה, אף כי איננו מטפל בנושאים אלה. הוא יתרום להעמקת הקפאון בשיחות האוטונומיה, ואין צורך להזכיר את הצבעתו בעניין הסכמי קמפ-דייוויד. הוא יתחף להסכם בידודה של ישראל בין אומות העולם. איך יסביר את עמדותיה ובעיותיה של ישראל ברחבי העולם, כאשר מעשיה של ממשלה זו — שהוא יתרום לחיזוקם דווקא — גרמו לעירעור מעמדה של ישראל בגויים, הן בין ממשלות והן בין העמים עצמם? לעצרו הרב הם גרמו גם לעירעור האהדה שהיתה לישראל בממשל האמריקני ובחלק ניכר בעם האמריקני. מה השפעה תהא לשר החוץ בחוץ? בכלים שממשלה זו גותנת בידו הוא לא יוכל להיחלץ לעימות עם ממשלות ומוסדות, אף אלה הידידותיים ביותר או שנחשבו עד עתה בגדר ידידותיים. הוא כן ייחלץ לעימות פנימי בתוך ממשלה זו, להגדיל ולהגביר את ההשפעה הנציית בתוכה, להגביר ביזונו משאבים על התנהלות-סדר ולהגדיל מעשי-ראווה מוזיקים. אולי בשל כך הוזמן על-ידי ראש הממשלה, שיהא לו לעזר בתוך הממשלה. לא שר לעניין חוץ אלא שר לענייני פנים, פנים-ממשלתיים.

אם כך, חבל שהמיר את הכיסא הרם של יושב-ראש הכנסת בכיסא מעורער, מפוקפק, חסר-תוכן. אני מצטרף על שחברת-הכנסת יצחק שמיר נאות לקבל תפקיד כזה, בדרך כזאת.

הח"ר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת רובינשטיין, ואחריו — לחברת-הכנסת הלוי.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזומה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני אמנע מהצבעה על אישור מינויו של חברת-הכנסת יצחק שמיר כשר החוץ של מדינת ישראל. הימנעות זאת נובעת משני עקרונות מנוגדים. מצד אחד, סיעתנו מאמינה כי זכותו, סמכותו וחובתו של ראש הממשלה למנות את צוותו. אנו מאמינים כי עניין מינוי שרים בממשלה צריך להיות נתון בי-אחריותו.

חייקה גרוסמן (המערך):

אתם מוונים על הסדר?

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזומה):

זה לא עניין של סדר. זה אחד מהעקרונות הקונסטיטוציוניים החשובים ביותר בכל מדינה.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

ואיך תימנע בנושא כל כך חשוב?

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזומה):

מדינת ישראל היא יוצאת-דופן בכל העמים בעניין זה, היא היחידה שבה עניין הרכבת הממשלה ופעולתה לא נתון לסמכות העומד בראשה. לדעתי התוצאות, ולא

בדברי ימי העמים. איזה מין עיוות נפשי הוא זה לומר שאנחנו, שנבנינו מסיוע אדיר מידי עמי העולם, ברובם עמי העולם החפשי, שאנחנו הגנו יירשי היהדות השנואה וכל העולם הוא אנטישמי וניצב נגדנו? איזה מין עיוות נפשי הוא זה? אם המדיניות הישראלית תמשיך להתבסס על העניין שנזכר לעמי אירופה מה שעשו בשואה, שכל העולם מנוול ואנטישמי ואנחנו עומדים בדרך נגדו, נקעקע במורידנו את אחד היסודות של מפעל הציונות.

היו"ר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לחבר הכנסת הלוי, ואחריו — לחבר הכנסת לין.

בנימין הלוי (התנועה הדמוקרטית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יש לי הכבוד לברך את ידידי יצחק שמיר לרגל בחירתו לתפקיד הרם והחשוב של שר החוץ של ממשלת ישראל, שר החוץ של מדינת ישראל. יצחק שמיר ואני נפגשנו לראשונה לפני עשר שנים בתנועת החירות. שוב היה לי הכבוד והעונג לעבוד במחיצתו בנשיאות הכנסת, תחת הנהגתו, עד היום הזה ממש. לכן היתה לי הזדמנות להכיר אותו מקרוב, לעמוד על תכונותיו. אוכל אולי להעיד, אם מותר לי, בנושא כה פוליטי וכל כך שנוי במחלוקת — לפחות מבחינה אישית: מובן שבהשקפות מדיניות אי-אפשר לשכנע ברגע זה — שהוא האיש המתאים לתפקיד של שר החוץ. מה בכלל תפקידו של שר חוץ? הוא ממונה על היחסים הבינ-לאומיים, הוא הממונה על היחסים בין מדינות ריבוניות. אחד היתרונות של המדינה הריבונית, של מדינת ישראל, הוא שהיא שווה ליתר העמים, שהעם היהודי איננו עוד חלק של שלטון זר ונתון לשלטון זר אלא עם שווה במשפחת העמים. האיש הממונה על היחסים של שוויון בין העמים הוא שר החוץ. אין זאת אומרת שכל המדינות שוות במשקל ובכוחן הבינ-לאומי או המדיני. יש גדולות וקטנות, חזקות וחלשות. ישראל איננה מעצמה ואפילו שתי מעצמות-העל אינן עוד בלתי-תלויות בזירה הגלובאלית וצריכות להסתדר, להתפשר וליצור יחסי גומלין האחת עם רעותה; על-אחת-כמה-יכמה מדינות קטנות יותר. אנחנו מדינה בינונית. מבחינה מספרית אנחנו עם קטן בישראל, אבל מבחינה העוצמה אנחנו מדינה בינונית. גם מדינה בינונית חייבת לטפח יחסי גומלין עם כל המדינות האחרות, ובראש-וראשונה עם יידותיה במערב — מערב-אירופה וארצות-הברית, אבל אין זאת אומרת שמדינה כמדינת ישראל חייבת להתקפל בפני שתי מדינות חזקות יותר. האיש שבידו נתון ההנהגה של מדיניות החוץ צריך לדעת להעריך את הכוח היחסי, הכוח המדיני, לא דווקא הצבאי — מובן שהכוח הצבאי הוא גורם חשוב של הכוח המדיני; שר החוץ צריך להעריך נכונה את הכוח המדיני שלנו לעומת יריביו, יריביו ושואיבו גם יחד. הוא צריך להיות מחונן בכוח שיפוט והערכה, בכוח שיפוט זהיר; הוא איננו צריך להיות חסיד שוטה של איוו השקפה שהיא ולומר: אני מהמר על הסכם שלום מפני שחמנו עליו. מוטב למדינת ישראל שיהיה סקפטי, שיפסק; אם הוא מקבל עליו לכבד את ההסכמים שמדינת ישראל התחייבה בהם, מוטב שלא יאמין באופן עיוור שחסידי העולם יטו לנו חסד. עליו לעמוד, קודם-כול, על האינטרסים ועל צרכי הבטחון והקיום של המדינה בתחום שלו, לא בתחום הבטחוני, אף-על-פי שבטחון ומדיניות חוץ קשורים זה בזה במדינת ישראל. ובשביל התפקיד הזה דווקא תכונות

אדרבה, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, אני מעריך את עמדותיהם של מתנגדי הסכם השלום עם מצרים. אני חושב שמנקודת השקפה מסוימת יש בה יותר הגיון מאשר בעמדה של הממשלה, שהיא נופלת בין שני הכיסאות — היא עשתה הסכם שלום ונבהלת ממנו והורסת אותו; היא גם הקריבה את סיני על כל נכסיה וגם לא תפיק את התועלת מהסכם השלום. איני אחד מאלה השוללים שלילה מוחלטת את גימקיהם וטעמיהם של מי שהתנגדו להסכם השלום עם מצרים. כמובן, איני שותף לדעותיהם. הצבעתי בעד הסכם השלום וסיעתנו כולה, כאיש אחד, עשתה זאת, ואנחנו גאים בכך, אבל איני מבין אותה סתירה פנימית שבין מדיניות ממשלתית המבוססת על אותו נור אחד ויחיד בראשה — הסכם השלום עם מצרים — והפקדת העניין הזה עצמו בידי חבר כנסת, שר בעתיד אשר, עם כל אמונו בו, באופן גלוי ביותר הסתייג מן המהלך הזה. אני חושב שמבחינה זו המינוי הזה אופייני לדרכה של הממשלה — דרך ההיגאנים, דרך של עשיית דבר אחד ואמירת היפוכו של דבר; דרך אמירת דבר אחד ועשיית היפוכו של דבר; דרך המוותרת אותנו רק עם צורך של תוצאות שליליות לחלוטין, כאשר ההכרזות המזיקות מתחרות במעשים המזיקים — מי ינגח יותר את ישראל.

מלה אחת לגבי תפיסת מעמדה של ישראל בין העמים. שמענו את ראש הממשלה ושמענו את חברי הקואליציה אומרים מעל דוכן זה: העולם כולו נגד ישראל, או — כמו שאמר חבר-הכנסת פרוש: שנאת-נצח לעם-הנצח. לא פחות ולא יותר. אני כופר בכך עובדות ואני כופר בכך מבחינת הגשמת מטרתה של הציונות.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אם זו המציאות של ישראל לאחר 30 שנה של עצמאות מדינת היהודים, אזי הציונות נכשלה באחת ממטרותיה העיקריות — להתזר את העם היהודי למשפחת העמים כחבר שווה זכויות וחובות. אם הריכוז הטריטוריאלי של היהודים במדינת ישראל מבאי עלינו אותה שנאה ותקיפה, שהציונות קראה עליה תיגר, הרי המפעל הציוני נכשל באחד מיעדיו העיקריים. אני כופר בכך מכול וכול. אבל אליבא הדברים ששמענו מעל דוכן זה בשבוע שעבר, שהעולם כולו שונא את ישראל, שיש שנאת-נצח לעם-הנצח, ומי שקורא מה שקובעים רבנים מסוימים בימינו, אינו יכול שלא להשתאות נוכח ההתדרדרות הזאת, נוכח החזרה לגיטו ולמנטאליות של גיטו שהציונות ביקשה לשחרר ממנו.

אכן מדיניות החוץ של ישראל באמת מסגלת לעצמה בהדרגה את המנטאליות של קהילה יהודית חסרת-ישע, שיש כמה חסידי עולם התומכים בה ואילו הרוב הם הפריצים הרעים. לא על כך נבנתה הציונות ולא על כך הושתתה המדיניות הישראלית והציונית בשנים הראשונות לקיום המדינה. אין זה נכון שקיימת שנאת-נצח לעם-הנצח. מדינת ישראל קיבלה יותר סיוע, יותר תמיכה מוסרית ואהדה בכל אמצעי התקשורת בתקופות רבות בקיומה מכל עם אחר בעולם. אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, מדינת ישראל קיבלה סיוע-חוץ מארצות-הברית שהוא שלישי בגודלו מבחינה אבסולוטית, לאחר דרום-קוריאה ודרום-וייטנאם — שתי מדינות שהיו במצב של מלחמה ושוכו לסיוע אדיר. מדינת ישראל קיבלה סיוע לגלגלות שאין לו אח ורע

ואולי זה הדבר המייחד את תקופת כהונתו של חבר-הכנסת שמיר כיושב-ראש הכנסת — הסמכותיות. וכאשר אני מדבר על הסמכותיות של חבר-הכנסת שמיר כיושב-ראש הכנסת, שתרמה כל כך הרבה לעבודת הכנסת בשנים האחרונות, זוהי בדיק הנקודה שממנה אני עובר לשללי-חותו של חבר-הכנסת שמיר כשר החוץ בישראל.

חברי הכנסת, צר לי לקבוע זאת, אבל ממשלת ישראל, דווקא הממשלה שפעלה כל כך הרבה למען השגת השלום, מצויה באחת התקופות הקשות שלה, אולי גם אחת התקופות הקשות לתדמיתה. אינני רוצה לעסוק, כפי שעשו כמה חברי כנסת לפני, בחופעות מעציבות מאוד, כיצד שרים אחדים — ואני שמח שאי-אפשר לומר זאת על כולם — מתנערים מהחובה שלהם לשמור על תדמיתם ועל מעמדם כשרים, ובעיקר על מעמדה ותדמיתה של הממשלה. יכול מישהו לבוא ולש-אול: איך אתה כאיש הקואליציה אומר את הדברים? אני אומר: אדרבה, דווקא מפני שאני איש הקואליציה ודווקא מתוך כך שאני דואג את דאגת המדינה והממשלה אני אומר את הדברים האלה, מפני שאני כואב את כאבה של הממשלה. ואני חושב שכמה וכמה שרים הכבירו מאוד על ראש הממשלה, ובימים שראש הממשלה כל כולו חייב להעסיק את עצמו בדברים הגדולים של מרכבת מעשה השלום ראינו פה ושם פורצי-גדר, יוצאי-דופן, שרים שהיה נדמה להם, משום-מה, שכלל שהם מפארים את עצמם על חשבון אחרים בממשלה, על חשבון הקולקטיב בממשלה, הם זוכים לתהילה, בעוד שהמעשה פוגע בהם ובממשלה כולה. רשאים אנו לשאול את עצמנו, חברי הכנסת, ואפילו חייבים אנו לשאול את עצמנו איך זה קרה לממשלה שעשתה יותר מכל ממשלה אחרת מאז קום המדינה למען השגת השלום — שלום שגם כאשר דיברנו עליו שלושים שנה מעולם לא תיארו אותו בדיק כזה, מעולם לא חשבונו שייכון שלום עם הגדולה במדינות ערב, ויותר מזה, לא תיארו שהוא ייכון בגורמאליזציה כפי שאנו עדים לה היום. שום אדם מאתנו, אם ישם ידו על לבו, לא יוכל להתעלם מכך ולא יוכל להתכחש לכך שגם כאשר דיברנו על השלום לא תיארו אותו בהתגשמותו בצורה כזאת.

הרי כל אדם בישראל יודע שהשלום בשבילנו הוא כאוויר לנשימה, כל אדם בישראל חייב לדעת שהשגת השלום היא בבחינת בשרה לכל אחד מאתנו. למרות זאת מדוע בעברנו לארצה ולרחבה של ישראל אנחנו יכולים לחוש באיוו עצבות?

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): כי זה לא שלום.

אמנון לין (הליכוד):

לדעתי יש לעצבות הזאת כמה סיבות. יגידו לי: כי זה לא שלום. מייד נראה במה מדובר, יגידו לי: לא זו הסיבה לעצבות אלא המצוקה הכלכלית היא הסיבה. אני אומר: לא זה ולא זה או, על-כ"פנים, לא רק הסיבות האלה. אלא לדעתי אחת הסיבות לעצבות הזאת היא מצבה של הממשלה. כי אני בטוח שכל אדם בישראל, בין שהוא נמנה עם יריביה, רוצה לראות ממשלה העובדת כקולקטיב, המכבדת את עצמה, ששריה מכבדים אותה. ואם למרות ההישג העצום של הממשלה יש עצבות, זה בגלל התדמית המצוירת הזאת של הממשלה, כפי שהיא מתגלה לעיני הכלל.

תיו התרומיות של חבר-הכנסת יצחק שמיר יעמדו לו היטב.

חבר-הכנסת יצחק שמיר הוא בעל נסיון פוליטי ארוך, הוא בעל נסיון בענייני בטחון ובענייני מדיניות, הוא שקול, אחראי ונאמן, ואלו תכונות חשובות לתפקיד יותר מאשר אמונה פוליטית-אידיאולוגית עיוורת בכיוון זה או זה. אני חושב שדווקא מי שהטיל ספק בנכונות של הסכמי השלום והסכמי קמפ-דייוויד, מי שראה את המחיר הגדול מאוד שישלם ישראל התחייבה לשלם בעד השלום, לעת-עתה עם מצרים בלבד — המחיר הכולל את שדות הנפט, את שדות-התעופה והישובים שהתחייבונו לפרק, ואת ההתחייבות להקים אוטונומיה, שמגמת הצד השני להפוך אותה למדינה פלשתינאית, ומי שרואה את הסכנה לירושלים עיר בירתנו — דווקא איש כזה נאמן לאינטרסים של ישראל יותר ממי שמתעלם מכל הסכנות הללו.

לכן אני מברך לא רק את חבר-הכנסת יצחק שמיר אלא את הממשלה ואת העם כולו על מינוי זה, ומאחל ליצחק שמיר הצלחה גמורה בניהול מדיניות החוץ של ישראל.

הייו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת לין, ואחריו — לחבר-הכנסת ברעם.

אמנון לין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בבואי היום להש-תתף בדיון על כניסתו של ידידי היקר, חבר-הכנסת יצחק שמיר, לכהונת שר החוץ — ולפני דיבר חבר-הכנסת הלוי ואמר שהוא נפגש עם חבר-הכנסת שמיר בתנועת החירות לפני עשר שנים ומאז נקשרו ביניהם יחסי ידידות — רצוני לומר כי המפגש בין חבר-הכנסת שמיר וביני היה לפני זמן קצר יותר ונקשרו בינינו יחסי ידידות והערכה, שלי אליו, ואלה מנחים אותי בבואי לדבר על תפקידו העתידי.

אולם בטרם אדבר על חבר-הכנסת שמיר בתפקידו כשר חוץ בישראל אני חש צורך להעריך את פעלו כיושב-ראש הכנסת. אין זה סוד, חברי הכנסת, שלרבים מאתנו יש השגות שונות על כמה וכמה משטחי הפעולה של הכנסת הטעונים שיפור ואולי גם שינוי. לכל אחד מאתנו יש הצעות שונות לפתרונות בכל אחד מהמישורים שאנו נתקלים בהם בפעילותנו בכנסת. גם לחבר-הכנסת יצחק שמיר היו כמה הצעות לפתרונות, המאפיינות אותו. לא אכנס עתה לפתרונות ולהצעות שניסה להעביר בפועל. אומר רק דבר אחד בנושא זה: אחד הדברים המייחדים את חבר-הכנסת יצחק שמיר והמאפיינים את פעילותו, עד כמה שהכרתיו בשנים האחרונות, הוא היציבות — שתי הרגליים ניצבות על הקרקע, הקרקע של הרעיון הצינוני. זו הקרקע שהוא ניצב עליה בכל שלחות שהוא מקבל עליו. יציבותו זו שלו אינה מתערערת משיקולים של תדמית ושל הלכ"רות. לא השיקולים של מה יאמרו לי או מה יאמרו עלי; לא השיקולים של איך יכתבו עלי, איך אכנס להיסטוריה או איך אמצא חן בעיני האחרים — לא אלה מדריכים אותו אלא דבקונו באמונתו וב-אחריות שלו כלפי העם ושוולחיו. אלה הדברים המלווים את חבר-הכנסת יצחק שמיר בכל פעולותיו, כפי שראיתי בתקופה הקצרה של ההיכרות בינינו. כל אלה בתקופת כהונתו של יושב-ראש הכנסת יצרו לו מעמד של סמכות.

את הנושא הזה, לא לפי שיקולים של קשרינו עם אמריקה אשר, כפי שהבחנו, לא הצבעתי עליהם כאן אלא לפי השיקולים המהותיים של יחסי יהודים וערבים והמשך ההתנחלות היהודית בכל חבלי ארצנו שאנחנו מחליטים עליה לפי החלטות הממשלה.

אמרתי בדברי שיש כמה סיבות לעצבות של העם. אני אומר לידידי שר החוץ המיועד: אחת הסיבות לכך שרבים אינם שמחים היא שלמרות החתימה על הסכם השלום ולמרות הנאומים המעניינים של אנואר סאדאת, נשיא מצרים, אנחנו שומעים נאומים אחרים, הכרזות אחרות, אנחנו שומעים הרבה דברים המעוררים אצלנו ספקות רבים. שמעתי לאחרונה, ורבים שמעו זאת כמוני, שבפארלאמנט המצרי, במועצת העם של מצרים, יש רבים המערערים על מהלך השלום. אני שואל את יושב-ראש הכנסת לשעבר, שר החוץ המיועד: מדוע לא העלו על הדעת שתצא משלחת של נציגי הכנסת בישראל למסע גש עם האפלאמנט המצרי, עם מועצת העם המצרית, דווקא עם אותם חוגים שאולי בתוכם יש כל כך הרבה מערערים? אני מדבר על כך כבר שנתיים. אולי במפגש כזה תהיה אפשרות ליתר הבנה וחיוק השלום.

לבסוף אני מברך את ידידי היקר יצחק שמיר, אני מאמין שבכניסתו לממשלה ובעבודתו בה תוסיף סמכות תיות ותתורם לגיבוש הממשלה כקולקטיב, לאחריות שלה ולהעלאת תדמיתה...

היו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת לורינץ, ואחריו — לחברי-הכנסת ברעם.

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גם אני רוצה לברך את מר יצחק שמיר לרגל היבחרו לשר החוץ. אני מאמין שהוא אמנם זקוק לברכה ולסייעתא דשמיא להצלחה בתפקידו הקשה כשר החוץ כאשר העולם הגדול לא שאינו מבין אותנו אלא אינו רוצה להבין אותנו, ואין דבר קשה יותר מאשר להסביר כאשר יש נגד עות ואינטרסים שלא להבין אותנו. אני מאמין שמר שמיר יהיה טוב כשר החוץ, כפי שהיה טוב — וכולנו יכולים להעיד על כך — כיושב-ראש הכנסת. לדעתי הוא מתאים לתפקיד הרם, רב-האחריות. אישיות מיוחדת במינה, בעל מזג טוב, תקיף, יודע מה הוא רוצה, ועם זאת הוא בגדר חכם הרואה את המציאות וגם את הנולד ויודע שלא כל מה שרוצים אפשר להשיג. מר שמיר הינו איש מעש ולא איש דיבור — תכונה הכרחית לשר בישראל. מר יצחק שמיר הוכיח הלכה למעשה את הדברים בקצו: "מלה בסלע, משתוקא בתריין". חבל שרק מעטים משרי הממשלה יודעים להתנהג לפי עצתם של חכמינו וזכרונם לברכה.

שמעתי כמה מקודמי טוענים: איך ייתכן שאדם הידוע כנץ יהיה שר החוץ? אני, חברי הכנסת, ידוע כמי שאיננו נץ וגם שולחי, על-פי רוב, אינם נצים, אבל נדמה לי שחברי ממשלה בעלי מוטיבים ומבצעים את מדיניות הממשלה ולא את השקפתם האישית. שאם לא כן לא יכולה להיות בכלל קואליציה. ומאז קום המדינה עדיין לא היתה שום ממשלה שלא נזקקה לקואליציה.

ראש הממשלה הציע כשר החוץ — כך נתפרסם בעתון, ואינני יודע אם זה מדויק — את סגן ראש הממשלה מר יגאל ידין. כלום שאלו אז חבריו אם דעותיו

זו בדיוק הנקודה שלמענה באתי להגיד כמה דברים ליצחק שמיר: אתה נכנס לתפקיד בתקופה שהממשלה השיגה הישגים גדולים מאוד. אין זה סוד שגם אתה וגם אני לא היינו בין מי שהצביעו בעד הסכמי קמפ-דייוויד. אני הצבעתי בעד הסכם השלום, כי לאחר חתימת ההסכם ראיתי שהתחבבה הגדולה ביותר היא לעשות ועשיו הכול כדי שהסכם השלום יצליח. זו בדיוק הסיבה שאני בא להזים את כל הטענות של כל מי שקדמו לי, שאמרו שהיות שיצחק שמיר לא תמך בהסכם קמפ-דייוויד הוא לא יוכל ליצג את הממשלה. לא דוברים ולא יער, אני מדבר כמי שאת תמך בהסכם קמפ-דייוויד אבל הייב אני מוכן לעשות כל דבר כדי שהסכם השלום לא ייפגע, חלילה. כי אני רואה את הנזק הגדול שייגרם לנו אם, חלילה, ייווצר קרע בינינו לבין מצרים. לכן יכול היה יצחק שמיר להתנגד להסכם קמפ-דייוויד מסיבות אלה או אלה, ועם זאת יכול יצחק שמיר לנהל מדיניות למען חיווקו של הסכם השלום, כדי שלא יתפס, ובעיקר להשגת תוצאות טובות במעשה המרכבה של האוטונומיה. אני רוצה להעיר עוד כמה הערות על נושאים שהעירו עליהם כמה גוואמים שקדמו לי. אגע בשתי נקודות. נקודה אחת היא הנושא של חברון. אדוני שר החוץ המיועד, הנושא של חברון הוא נושא שאתה בוודאי, בתור חבר ממשלה, תעסוק בו בקרוב יחד עם יתר חברי הממשלה. אבל הוא סימפטומאטי להבנת מצבנו באזור זה, בעולם ובתקופה הזאת. כאיש ארץ-ישראל השלמה, כאשר הקיר מונע את הליכוד פילתי והאמנתי וציפיתי ורציתי שנחיל את חוקי ישראל על כל חבלי ארצנו ביהודה ובשומרון וברמת-הגולן, שנרבה התנחלויות גדולות וכן הלאה. ובכלל-זאת אני מבין את הנסיבות שבגללן אנחנו, אנשי הליכוד, לא מישנו את המצע שבשמו קראנו להמונים להמכר בנו — להחיל את חוקי ישראל על חבלי ארצנו. מדוע? כי אמרנו שהשלום יקר מכול, כי היום השלום הוא אתגר בפני עצמו. שיקולים כבדי-משקל, שיקולים עיוניים של שמירה על השלום, של השגת השלום ומימורו, הם אולי יותר חשובים בתקופה זו מאשר המטרות שהצבנו לעצמנו. אם זה נכון, חברי הכנסת, כיאז בדיוק אותם שיקולים עומדים לנגד עיני בבואי לדבר על חברון, על איכלוס חמישה, שלושה או שני בתים בחברון. האם מישור מאתנו מפקפק בזכותנו ההיסטורית על חברון? האם מישור מאתנו מערער על כך שהיה ישוב יהודי בחברון, שהיו שם יהודים ושאנחנו צריכים לחזור לשם? אבל אנחנו בחברון, אנחנו בקריית-ארבע. ככל שנרבה משפחות בקריית-ארבע, עוד 5,000 — אנחנו בחברון, כשם שאנחנו בנצרת ובמעלות.

בראשית המדינה, כשהייתי עוד. מנהל המחלקה הערבית של מפא"י, השתתפתי בדיונים ואז קבענו קונצפציה שהתנחלות היהודית בחבלי ארץ מאוכלסים על-ידי ערבים לא תבוצע, למען דו-קיום בין ערבים ויהודים, בתוך ערים ערביות אלא מסביב להן, בסמוך להן; שהחברה היהודית תתגבש בסמוך לערים הערביות. אוראז אולי נגיע אי פעם למסגרת משותפת של ערבים ויהודים בעיר אחת. אומרים לי: חיפה, למשל, היא עיר מעורבת, יש בה יחסים נהדרים בין יהודים לערבים. אני עשיתי למען זה, אבל חיפה היא עיר יהודית גדולה עם מיעוט ערבי, כשאין בידי החוגים הקיצוניים בקרב הערבים אפשרות להסית את המיעוט הערבי נגד הרוב היהודי. יש הבדל גדול.

לכן, חברי הכנסת, אני מציע לממשלה לשקול היטב

עוד מעט: שיעמוד, בין השאר, על המשמר שנגיגי משרד החוץ יהיו לפחות יהודים. אני לא מבקש הרבה, אבל שלא יהיו בורים ועמית-ארצות. אדוני שר החוץ המיועד, את זה אי-אפשר להבטיח עלי-ידי קורס מזורז, כפי שעשו בזמנם מר אבא אבן או מר יגאל אלון, על-ידי השלום. הזכרתי כבר בהזדמנות שמועמד מסויים — לא אזכיר באיזו ארץ היה הדבר, אין אני רוצה לפגוע בשום איש — שעבר קורס מזורז כזה היה מוזמן בליל שבת לבית יהודי. הוא היה בטוח בעצמו וידע שלוקחים כוס ומברכים ברכה על הכוס הזאת אבל במקום לומר "קידוש" הוא אמר "המבדיל", לצחוקם של בני המשפחה.

ומשהו אקטואלי: בעתון "מעריב" אתמול היתה כתבה על דבר היסטורי ממש — הכנות לליל-סדר שוב במצרים.

שר-הבריאות א. שופטק:
לא היה מעולם ליל-סדר במצרים.

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):
ודאי שהיה ליל-סדר במצרים, ליל-הסדר הראשון, אדוני שר הבריאות: "ויאכלו אותו בחפזון" וכו'.

שר-הבריאות א. שופטק:
לא היה שם סדר — היה דווקא אי-סדר.

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):
היה סדר, ועכשיו שגרירות ישראל בקהיר מתכננת שוב ליל-סדר במצרים. רוצים להזמין את אנשי הקהילה — יפה, רוצים להבטיח כשרות — דבר חיובי. אבל כתוב גם ש"בשגרירות תוהים אם צריך 'לעבד' את הגדת-הפסח להתאמה לצורך השעה. אחד מן העובדים העלה אף הצעה מרחיקת-לכת: להחליף את המלים 'ויציאנו ה' למצרים ביד חזקה ובורע נטויה' במלים 'ויכניסנו ה' למצרים'". אני אומר: מוחל טובות. את ההגדה המסורתית, את מה שכתוב בתורה, לא הצליחו לשנות אפילו באות אחת מאז יצאנו ממצרים, ואין צורך לשנות. אילו היה ממשיך המנהג הזה — אני לא אומר, זאת על שגרירות ישראל במצרים — של "מה-יפית", שחושבים שיחסים דיפלומטיים פירושה התבוללות ו- קירבה שאינה קירבה, הרי היינו משועבדים עד היום, לפחות ברות, לפרעה במצרים. יחסים טובים, שכנות טובה — כן, אבל עצמאות, אבל באמת 'ויציאנו ה' למצרים'. אנו רוצים שייצאו משם גם היום, למרות היחסים הדיפלומטיים הטובים, עד היהודי האחרון, ושיזכו כל היהודים מכל העולם לעלות לארצנו הקדושה עם משיח צידקנו במהרה.

היו"ר פ. שינמן:
רשות הדיבור לתבר-הכנסת ברעם, ואחריו — לחבר-הכנסת טובי.

עוזי ברעם (המערך):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לפתוח את דברי בברכות ליושב-ראש הכנסת לשעבר יצחק שמיר, אשר עשה את רצונו והחליף את כתר-כהונה בכתר-עשייה. אני משוכנע שיושב-ראש הכנסת חפץ בעשייה, אבל תחושתו האישית כאיש הבית הזה — שאנו מאבדים יושב-ראש כנסת מוצלח בשביל שר חוץ שסיכויי הצלחתו מופקפקים ביותר.

שר החוץ של ישראל הוא, בעצם, חלון-הראווה של

של סגן ראש הממשלה מתאימות לדעותיו של ראש הממשלה או מזהות בדיוק עמן?

עוזי ברעם (המערך):
הוא בעצמו אמר את זה.

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):
לדעתי אין בזה כל סתירה, כי שליח-ציבור אמיתי מנצל את השקפותיו — וזה דבר חיובי — כדי להשפיע בתוך הממשלה, ואולי לא רק בתוכה. מה גם שטוב כאשר בתוך הממשלה יש חילוקי-דעות — לא כולם נצים, לא כולם יונים — והדבר משפיע גם מבחינה מדינית בחוץ. אבל כל זה נכון כל זמן שאין הכרעה על-ידי הרוב. ברגע שיש הכרעה הרי שליח-ציבור אמיתי מייצג בנאמנות את דעת הרוב. אני, על-כל-פנים, לא רואה בזה כל קושי ושום סתירה.

נדמה לי שאחת החולשות של הממשלה הזאת, וגם של הממשלות הקודמות, מקורה בטעות של שרים או של שרים מסויימים החושבים כי אם לא יפעלו בדיוק בהתאם להשקפותיהם גם בהתאם להשקפות כמה מחבריהם הרי שהם מועלים בתפקידם, שהרי הדבר לא ייעשה לפי מצפונם. אני חושב שאין טעות חמורה מזו. ברגע שאדם מצטרף לממשלה הוא משפיע בתוך הממשלה. אין כל ספק שכל השקפה, גם אם אינה מתקבלת, משפיעה, אבל אחר כך הביצוע הוא על דעת הממשלה.

בהזדמנות זו אני רוצה להגיד דבר שבעיני רבים הוא בגדר חידוש אך לא בעיני, וגם ראש הממשלה יודע זאת, סיפורי לו בזמני: כאשר קמה הממשלה הזאת היתה חרדה גדולה דווקא במחנה שלי: הייתכן? כיצד אנחנו יכולים לתת אמון בראש הממשלה ובממשלה הידועים כקיצוניים? ואין זה סוד, הגישה שלנו בעניינים מדיניים שונה בכמה וכמה דברים. והנה הוכיחה המציאות שדווקא ראש הממשלה שהותקף כל כך הרבה כקיצוני, דווקא הוא, ואף לא אחד מקודמיו, זכה לתחום על הסכם שלום עם המדינה הגדולה ביותר בין ארצות ערב. נדמה לי שגם מי שלא העריכו זאת בזמנם — דיבר לפני חבר-הכנסת לין שלא הצביע בעד ההסכם וכן גם יצחק שמיר — מעריכים זאת. נדמה לי שהיום צריך כל אחד לדעת להעריך את גודל המעש, צריך להעריך את ההסכם שהציעו בעדו ראש הממשלה, הממשלה והרוב בכנסת. וכאשר אנחנו רואים את האווירה השוררת כיום, את מה שמתרחש כיום בארצות אירופה — הרצון לשנות את החלטה 242 באו"ם, ההכרה באש"פ — עלינו לשאול את עצמנו מה היה מצבנו לולא ההסכם הזה עם מצרים. נכון, ההסכם לא פותר את כל הבעיות, גם כך אנחנו במצב קשה מאוד, והשם-יירחם, אבל מה היה מצבנו בלי זה? לכן אינני מתפעל כאשר בן-אדם המוכר כנץ מקבל עליו אחריות לבצע את מדיניות הממשלה, את מדיניות הרוב בכנסת. על יסוד הזדמנויות, לא רבות אך גם לא מעטות, שהיו לי לשוחח שיחה חפשית עם מר שמיר נתרשמתי מאוד מן ההערכה האמיתית וה- עמוקה שרוחש מר יצחק שמיר למושג של פיקוח-נפש, גם אם הוא נוגע לנפש אחת, וההערכה הזאת, ההתייחסות שלו לפיקוח-נפש היא הערובה הגדולה ביותר לזהירות, לאחריות ולמה שמחייב התפקיד הרם של שר החוץ. ברכתי מקרב לב שהשם יצליח דרכו והוא יזכה לתרומה מכשרונותיו הגדולים למען השלום, וכל שלום שרק אפשרי עם הארצות השכנות שלנו.

ובהזדמנות זו רק עצה אחת לשר החוץ שייבחר

אבל אולי תשמע את החלק השני: א. גיוס מחודש של מערכת מדינות ידידותיות, לרבות באירופה, ללא ויתור על אינטרסים קיומיים; ב. חיפוש נתיב לצימצום הקט"ביות עם הפלשתינאים; ג. שמירה על תהליך השלום עם מצרים. לפי דעתי המשך תהליך השלום עם מצרים כרוך במערכת יחסיו הבינלאומיים ובמעמדה הבינלאומי של ישראל. מצרים קיבלה שטחים, אבל גם היא ויתרה ויתורים כבדים מאוד בעשותה שלום עם ישראל. היא ויתרה על מעמדה בעולם השלישי, היא ויתרה על מעמדה בעולם הערבי. אבל קשה להאמין בדינאמיקה מתמשכת של יחסי השלום עם מצרים ללא יישום של האוטונומיה וללא שיפור משמעותי במעמדה של ישראל. המשבר עם ארצות-הברית איננו עכשיו בשיאו. אני לא מודה עם חברי שדיבר לפני וטען שהממשלה הזאת הביאה להרס היחסים עם ארצות-הברית. לפי דעתי לממשלה הזאת היו גם פרקים נכבדים שבהם היא שיפרה מאוד את היחסים עם ארצות-הברית. אבל אם אני מסתכל קדימה נכונה ואני רואה את ההסתברות, שבה גם נאחו שר הבטיח חוץ של ישראל, שהנשיא קארטר ימשיך להיות נשיא בקאדנציה שנייה, הרי אין ספק שעמדותיו האמיתיות תבואנה לכלל ביטוי. כל הלחצים שהם היום לחצי בחירות לא הם יבטאו את דעת-הקהל ולא הם יהיו חזק הרלבאנטי והריאלי של מדיניות ארצות-הברית. אני תמה אם יצחק שמיר, בעמדותיו ותפסיותיו, הוא האיש היכול למצוא כל נקיק, כל נתיב, כל סדק על-מנת להיטיב את היחסים. יצחק שמיר כשר חוץ ממשלה יוכה היום, כנראה, באמונה של הכנסת, אבל זוהי ממשלה הנעדרת אמון העם, וזאת אתה שומע מכל קצווי המחנה וזאת גם אתם יודעים היום.

אבל בכבדי את האיש, בהעריכי את פעולתו כיושב-ראש הכנסת, אין לי אלא לקוות שאתבדה בדבריו והצלחה תהיה על דרכו.

הי"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת טובי, ואחריו — לחבר-הכנסת קצב.

תופים טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, מינויו של חבר-הכנסת יצחק שמיר לשר החוץ בממשלת הליכוד איננו אלא טלאי חדש על דמותה פושטת-הרגל של ממשלת הליכוד. אך אם הוא ישנה דבר, הרי זה להחרפת תדמיתה ההרפתקנית ויוסיף עוד גץ קיצוני על השרים הקיצוניים ביותר שבתוכה, צעד שידחה את ממשלת ישראל יותר במדרון ההרפתקנות, האיבה הלאומית, שפיכות הדמים ויגביר עוד יותר את סכנות המלחמה.

חבר-הכנסת שמיר ידוע כאיש העומד במחנה הקיצוני אף במפלגת חירות, ידוע כאיש הסיפוח המאקסימאליסטי, כאיש ארץ-ישראל הגדולה והתנחלות-רבתי, ומי שאסילו הצעת האוטונומיה של מר בגין והסכם קמפ-דייוויד עם מצרים הם בשבילו ויתורים מרחיקי-לכת, כביכול. עם שר חוץ מוצע כזה תצעד ממשלת בגין צעדים נוספים בנתיב הכחש לזכויות העם הערבי הפלשתינאי, בנתיב ההתרחקות מהשלום.

יש מי שרוצים לנחם את העם שאחרי 140 יום סוף הצליחה ממשלת הליכוד להתגבר על ההתרוצצויות, על הניגודים הפנימיים, על התיכוכים הבין-סיעתיים ולמלא את כיסא שר החוץ. הריק, אך השאלה היא

מדיניות ישראל. ראו עד כמה הקפידו רוב ראשי הממשלה לות בבחירת שרי חוץ: כאשר היה ראש הממשלה בחר דוד בן-גוריון בשר חוץ מתון — משה שרת; בהשוואה למנותה, גולדה מאיר, היה אבא אבן, ייבדל-לחיים-ארוכים, שר חוץ מתון; אני גם רוצה לומר שבהשוואה לדעותיו המדיניות של ראש-הממשלה דהיום מנחם בגין היה שר החוץ הקודם, משה דיין, מתון וריאליסטי. היום, כשאנו נמצאים במשבר מתמשך כזה עם העולם כולו, כאשר הבעיה האמיתית שלנו היא לא מאבק עם מתנגדינו אלא מאבק עם ידידנו, בתקופה שבה אנו צריכים לבור לעצמנו אילו ידידים לנו במרכאות ואילו ידידים ללא מרכאות, דווקא בתקופה זו בחר ראש ה-ממשלה לצרף לממשלתו שני שרים, יגאל הורביץ ויצחק שמיר — ששניהם לא נמנו עם מחנה תומכי השלום; שניהם נותנים לממשלה דגש אחר, המנוגד לאינטרסים האמיתיים של ישראל בתקופה הזאת.

לפי דעתי צריכים שרי הממשלה לשאול את עצמם: הרי השלום הוא בעצם נקודת האור היחידה בכל הקא-דנציה האחרונה. הרי לא תוכלו לנספג בשום הישג אחר, ואני כחבר אופוזיציה לא אמועט בערך ההישג של השלום; הצבעתי בעדו ודעתי נשארה כפי שהיתה. אבל מדוע אינכם שואלים את עצמכם: כיצד קרה לכם — ולצדדי הרב גם לנו, כי אנו בספינה אחת — שלא-השלום אנו נמצאים בקרן-זווית מבחינה מדינית? כיצד קרה שבעת התרחשותו של תהליך הנורמאליזציה עם מצרים אנו נמצאים בתהליך של אי-נורמאליזציה עם העולם כולו? התשובה היא, לדעתי, מפני שאתם, הממ-שלה, שמים דגש במאבק שאיננו על אינטרסים קיומיים אלא על אינטרסים בני-חלוף. לפי דעתי זוהי בעיית הבעיות. מאבקנו הוא לא על חברון, לא על הרי-כביר — הוא כן על ירושלים, הוא כן על אינטרסים קיומיים.

הממשלה הנוכחית ידעה פעם, פעמיים ושלוש פעמים לנספג בנשק שלא היו בו כדורים. כאשר אירעה פרשת בסאם שקעה הנזק הבינלאומי לישראל התרחש, אבל בסאם שקעה גשאר על כנו. גם העובדה של התיישבותנו בחברון כבר הפכה למטבע בין-לאומי ידוע שהוא לרועץ לישראל, אבל אני משובנע שההגיון המציאותי יגבר ולא נתיישב בחברון. נדמה לי שאם יש עצה שיש לתתה לשר החוץ הרי היא לכלכל את הצעדים ביתר תבונה, ביתר "סוף מעשה — במחשבה תחילה".

אבל המשבר הגדול והאמיתי שישאל נותנה בו מבחינה בין-לאומית, הוא משבר ההתנחלויות. ומדוע הוא חמור עכשיו יותר מאשר היה אי פעם? אני אומר זאת לאחר שהייתי במשך חודש ימים באו"ם כחבר משלחת ישראל ודיברתי עם נציגי מדינות הנחשבות כידידותיות לישראל. ההתנחלויות היום נראות כמנוגדות לרוח האוטו-נומיה וכמנוגדות להצהרת ראש הממשלה, שחתם עליה, בדבר האינטרסים הלגיטימיים של הפלשתינאים. אני מדבר רק על מדינות שעם נציגיהן שוחחתי. היום רואות מדינות כמו בלגיה, הולאנד, צרפת את נושא ההתנחלות כפעולה המכוונת מראש להכשיל את תהליך השלום. ואם תהליך השלום הוא באמת בבת-עינה של המדינה הרי המאמץ לשמור עליו צריך להיות המאמץ העיקרי של הממשלה, המאמץ העיקרי של מדיניות החוץ.

מדיניות חוץ נבונה שלנו צריכה להגיע היום לשלו-שה יעדים — אני מצטער, חבר-הכנסת שמיר, שאה ברכתי בתחילת דבריי לא שמעת, כי ביקשת ממני לצאת,

את הכיבוש ואת המדיניות ההרפתקנית של ממשלת ישראל. אל. כל כמה שתקדים הממשלה להסיק מסקנות — תיטיב לעשות.

ממשלות ישראל התנגדו במשך שנים לביצוע החלטת מועצת הבטחון 242 שתבעה נסיגת ישראל מכל השטחים שנכבשו ביוני 1967. שליטי ישראל התחכמו ותימרגו, אך השנים שעברו לא שיכנעו בכיוון עמדת הסיפוח וההתפשטות של שליטי ישראל אלא בכיוון הפוך, שהחלטת 242 איננה מספיקה לפתרון המשבר, כי אין היא מתייחסת לבעייתו של העם הערבי הפלשתינאי, שהיא בעיה לאומית ואין כאן רק בעיית פליטים. והנה כל המדינות האירופיות כיום נוטות לשנות את להוסיף בהחלטה 242 בכיוון כיבוד זכויות הלאומית של העם הערבי הפלשתינאי. על טיב השינוי גטוש מאבק, כדי שהוא יתחשב באמת ובצורה ברורה בזכותו של העם הערבי הפלשתינאי להקים מדינתו העצמאית ובהכרה באש"פ כנציגו הלגיטימי. אבל רואים לאן הרוח נושבת כאשר מדיניותה הבלתי-ריאלית והבלתי-צודקת של ממשלת ישראל פושטת רגל ומצמיחה רק סכנות לעם ישראל ולאזור כולו. שום צעקות ש"העולם כולו גודנו" לא יועילו, והאמת היא שהעולם כולו דוחה את מדיניות הסיפוח וההתנחלות הבלתי-צודקת, ומדיניות זו תתמוטט כבניין של קלפים כל זמן שיימשכו שנות הכיבוש.

בשבוע שעבר היינו עדים למחזה מסוכן של נסיון לחדש את מה שנקרא הקונסנזוס הלאומי בין הליכוד והמערך, כאשר הממשלה והאופוזיציה המער"כית ניסו להתאחד על ארבעת ה"לאווים" המסורתיים, והם: 1. לא חזרה לגבולות ה-4 ביוני 1967, זאת אומרת סיפוחים כלשהם; 2. "לא" לזכות העם הערבי הפלשתינאי להגדרה עצמית ו"לא" למדינה הפלשתינאית בגדה וברצועה; 3. "לא" לזכות לעם הערבי הפלשתינאי בעיר ירושלים; 4. "לא" למשא-ומתן עם הנציגות המוסמכת והיחידה של העם הערבי הפלשתינאי-אש"פ. אבל כפי שהלאווים האלה פשטו את הרגל תחת המערך כך הם פושים את הרגל בשלטון הליכוד והם לא יוכלו עוד להיות יסוד לשום ממשלה שתקום, כי הם עומדים בסתירה לצדק, לשלום ולדעת-הקהל של העולם כולו הרוצה בשלום צודק. גם הנסיון האומלל של הנהגת המערך לחדש את הקונסנזוס הלאומי הזה, שכשלונו הוכח והנוק של לעניין השלום משמעותו חיוק מוסרי פנימי למדינה יות פושטת-הרגל של ממשלת הליכוד, מדיניות הסיפוח הטוטאלי וההתנחלות, ובמקום להציג אלטרנטיבה ריאליסטית לממשלת הליכוד, תוך לימוד לקחי כשלונו — יש בו מצד הנהגת המערך חזרה לאותן עמדות פושטות-רגל ומייאשות.

בימים אלה גם מתאמת פשיטת-הרגל של הסכמי קמפ-דייוויד ותכנית האוטונומיה כהסכמים וכתכנית שאין להם ולאינטרס השלום ולא כלום. מדיניות הנצחת הכיבוש, המסתרת מאחורי תכנית האוטונומיה, מביאה את מחזה המשא-ומתן למבוי סתום ולפשיטת-רגל מסוכנת. מדיניות חוץ בגונה חייבת להיות בנויה על מדיניות שלום-אמת, וקודם-כול עם העם הערבי הפלשתינאי. דרך השלום היא כיום אחת ואין אחרת: נסיגה לקווי 4 ביוני, הכרה בזכות העם הערבי הפלשתינאי למדינתו בצדה של ישראל וכיבוד זכותן של כל מדינות האזור, לרבות ישראל והמדינה הפלשתינאית, לעצמאות וריבונות.

למען השכנת שלום צודק ויציב זה חייבת ממשלת

לא אם יש שר חוץ אלא איזו מדיניות חוץ הממשלה מנהלת. האסון הוא שממשלת הליכוד תמשיך לנהל אותה מדיניות חוץ עיוורת של תלות באימפריאליזם האמריקני, של אוריינטאציה למלחמה הקרה נגד ברית-המועצות ודבקות במדיניות "החרב להשכיר" לתכניות הגלובאליות של ארצות-הברית. ממשלה זאת תמשיך לנהל, לפי כל הסימנים, את מדיניות האיבה לתנועות השיחרור הלאומי של עמי אסיה ואפריקה, תוך הזדהות עם המשטרים הקולוניאליסטיים והגזעניים עד היעלמו של אחרון ה-משטרים, לצערה ולדאבונה של ממשלה זו, בלי ללמוד דבר מנצחון עמה של זימבאבואה נגד משטר סמית הגזעני. והכול מתוך חשבון מוטעה, חשבון של שעה, כשאתם שמים את העתיד על כף השטן.

ממשלת הליכוד ממשיכה את מסורת קודמותיה. היא הריעה לצעדי ממשל קארטר נגד הדטאנט, הריעה לפניות העורף למדיניות הדו-קיום בשלום ביחסים עם ברית-המועצות, הריעה לשבירת הסכם סאל"ט ולמאמץ לחדש את מירון הניזון ולמאמץ האמריקני להקים בריתות צבאיות חד-שות נגד ברית-המועצות. הזדרותם להזמין את ארצות-הברית להקים בסיסים בישראל, אף בלא צורך שתבקש רשות כפי שאמר שר הבטחון. הזדרותם להציע ברית ושיחוף פעולה צבאי עם מצרים נגד ברית-המועצות בשיירות תכניתיה הגלובאליות של ארצות-הברית. פתחתם במירון זיון חדש ומטורף תוך סגידה אפילו לאל-הנשק הלא-קונבנציונאלי, מתוך חשבון שהגיעה שעת החרב הישרא-לית ככלב השמירה על האינטרסים של העולם החפשי, כפי שמר בגין אוהב לכנות את העולם האימפריאליסטי משעבד העמים. הכול מתוך חשבון מוטעה שתחזקו את תמיכתו של מה שנקרא העולם החפשי במדיניות הכיבוש והסיפוח וההתנחלות.

ראו לאן נקלעתם במהרה. החלטת מועצת הבטחון פה-אחד נגד מדיניות ההתנחלות ההרפתקנית של ממשלת הליכוד והתביעה אף לפרק את ההתנחלויות בשטחים הכבושים וברורשלים המזרחית היא רק אות אזהרה לגבי העתיד. לא תוכלנה ההתנחלויות והתימונים פושיטי-הרגל של ארצות-הברית.

שליטי וושינגטון אמנם תומכים, לאמיתו-של-דבר, במדיניות הכוח והכיבוש של שליטי ישראל ומתנגדים עד עתה להקמת מדינה פלשתינאית, אולם הם חייבים להתחשב, עם זאת, בלחץ הבין-לאומי הגובר לפתור בדרכי שלום את המשבר המזרחי-תוניכני בהתאם להחלטות האו"ם ומוסדותיו. הם חייבים להתחשב בעמדת ברית-המועצות ובמאזן הכוחות הבין-לאומי לטובת השלום ועצמאות העמים, הם חייבים להתחשב במאבקו של העם הערבי הפלשתינאי ובעולם הערבי. אך ממשלת הליכוד איננה רוצה להתחשב בדבר.

גם עמדותיהן של כמעט כל המדינות האירופיות, כפי שבאו לביטוי בימים האלה בתמיכה בזכות ההגדרה העצמית של העם הערבי הפלשתינאי ובזכותו להקמת מדינתו בצדה של מדינת ישראל והקוראות גם להכיר באש"פ ולשתפו' בתהליך המשא-ומתן לשלום באזור — גם התפתחות זו תשפיע על העמדה האמריקנית, אשר תתגלה בעל-כורחם של השליטים בווישינגטון כמשענת קנה-רצוף לגבי ממשלת ישראל. עמדות אלה של המדינות האירופיות הגדולות אמנם ננקטות מתוך התחשבות בלחץ דעת-הקהל וגם מתוך התחשבות באינטרסים הכלכליים, הנפט וסחר הנשק, אבל הן יוצרות מצב חדש, המבודד

— הודעת הממשלה על החלטתה לצרף שר נוסף לממשלה (דיון) ; מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת ; הודעת הממשלה על החלטתה לצרף שר נוסף לממשלה (דיון) —

הספינה עוד יותר.

אתם מאיישים את תיק החוץ, אך העם מתיאש מכך עוד יותר. מה שנחוצו עתה יותר מכל דבר אחר הוא שהממשלה הזאת תצא החוצה ותדד מהבמה הפוליטית ותאפשר להמוני העם לבחור כנסת חדשה וממשלה חדשה. אנו נצביע נגד צירופו של חבר-הכנסת שמיר כשר החוץ לממשלה, כי אנו נגד ממשלת הליכוד ונגדה אנו מצביעים.

ז. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

משנה למוכיר הכנסת ש. יעקבסון :

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת מסקנות ועדת החינוך והתרבות בנושא : התנכלויות אלימות והשתתת רכוש בבתי-הספר.

ח. הודעת הממשלה על החלטתה לצרף שר נוסף לממשלה

דיון (המשך)

מהות הפעילות הציבורית ומטרותיה, יושרו הציבורי והגנינות, רגישותו למצוקה וכנותו הם העריבה להצלחתו בתפקידו הקשה ורב-האחריות.

המועמד לתפקיד שר החוץ יצטרך להתמודד ולהטביע את חותמו האישי על המשימות. מר שמיר יצטרך לחשוב ולהתוות מדיניות לשורה של נושאים העומדים על הפרק : מה צריך להיות יחסנו לאירגון האומות המאוחדות, מה הן ציפיותינו מאירגון זה בטווח הארוך ובטווח הקצר, כמה משאבים, מאמץ ומחשבה נקדיש כדי להתמודד עם יריבינו בתוך האומות המאוחדות. אנו לא חושבים על קבלת החלטות פרו-ישראליות באומות המאוחדות. זה שנים רבות איננו יודעים טעמה של החלטה פרו-ישראלית, אך עלינו לקבוע אינו אמצעים ננקט כדי למנוע החלטות שליליות כלפי ישראל, כיצד נוכל להטות את האווירה באו"ם שתהיה אוהדת יותר. שר החוץ המיועד יצטרך לחפש דרכים בלתי-שיגרתיות לחידוש הקשרים עם ארצות אפריקה. ארצות אלו זקוקות לנו בנושאי פנים שלהן ואנו זקוקים להן בנושאי החוץ. המשימה הגדולה ביותר של שר החוץ היא בלימת עליית מעמדו של אש"פ, במיוחד ברחבי אירופה. ככל שיעלה מעמדו של אש"פ כך יקשה עלינו לבצע את הסכם האוטונומיה. אנו חייבים לחפש פתרונות להתמודדות עם בעיה זו. ואני מעז לומר כי גורל האוטונומיה תלוי ביכולתנו לבלום ולצמצם את השפעתו של אש"פ או מה שקרוי הישות הפלשתינאית.

אין לי ספק, אדוני היושב-ראש, כי העדר מדיניות חוץ נכונה במשך כ-30 שנה מקשה כעת את מדיניות חוץ של הממשלה. העובדה כי המושגים יהודה ושומרון הינם חדשים לחלוטין בדיפלומאטיה הבין-לאומית ולא היו ידועים עד 1977 היא היסוד לקשיי החוץ כעת. העובדה שבמשך שנים רבות מאוד התעלמנו מכך ששליט ירדן אין לו שום זכות להמשיך לשלוט ממוחת לנהר הירדן, גם היא מהווה בסיס לקשיים שיש לנו היום. מה שחשוב הוא שגם יסודות אלה ייכנסו לתודעת העמים, ממש כפי שהמושגים יהודה ושומרון הם מושגים חדשים שנכנסו לשפת הדיפלומאטיה הבין-לאומית רק בשנתיים האחרונות.

ישראל לשבת עם העם הערבי והפלשתינאי ועם נציגותו היחידה והמוסמכת והיא אש"פ. זוהי הדרך שהעולם כולו כיום מצביע עליה לטובת השלום, לטובת ישראל ולטובת העם הערבי הפלשתינאי. אך, לצערנו הרב, ממשלת הליכוד מוליכה את ספינת ישראל בניגוד גמור לרצון העמים ולרצון עם ישראל בשלום. לכן מיטלטלת הספינה והים טוער עוד יותר והסכנות חמורות יותר, ומי שינהל את מדיניות החוץ של ישראל עתה עלול לטלטל את

היו"ר פ. שינמן :

נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

היו"ר פ. שינמן :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת קצב, ואחריו — לחברת-הכנסת הרליץ.

משנה קצב (הליכוד) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לחבר הכנסת העו-לה לדוכן הנואמים יש שלוש אפשרויות תגובה על דברי הנואם הקודם : או שהוא מסכים לדברי הנואם הקודם, או שלא מסכים ומנסה להתווכח או שהוא שולל לחלוטין את כל דברי קודמו ומעדיף שלא להתייחס אליהם. אני בוחר באפשרות שלישית ואינני מתייחס לדבריו של חבר-הכנסת חופיק טובי.

לעצם העניין, בשלב זה עומדות לפני משרד החוץ משימות קשות ביותר, אולי הקשות ביותר, אדוני היושב-ראש, בתולדות משרד החוץ. האו"ם הפסיק זה מכבר למלא את ייעודו והפך מכשיר בידי ארצות הנפט והגוש הקומוניסטי. ארצות אפריקה טרם חידשו את יחסיהן הדיפלומטיים עמנו אשר נותקו לפני כשבע שנים. באר-צות אירופה גוברים הקולות בזכות אש"פ, ומעמדה של ישראל בקרב מדינות אירופה איננו איתן. ארצות-הברית, המעצמה והמדינה היחידות ביותר והקרובה לישראל, תומכת בנו באופן ממש בהתאם לאינטרסים הייחודיים שלה, ובמיוחד כאשר מנהיגי הבית-הלבן זקוקים לקול היהודי.

האווירה בקרב עובדי משרד החוץ איננה רגועה. בתנאים אלה, במצב זה נדרשת אישיות ציבורית נמרצת והחלטית המסוגלת בתקופה קשה זו להתמודד עם האתג-רים והמשימות הקשים, ואין ספק כי המועמד המתאים ביותר לכהונה חשובה זו הוא מר יצחק שמיר.

מר שמיר רכש לו מעמד מיוחד בקרב חוגי הציבור השונים במדינת ישראל. נסיון החיים ותבונתו, פעלו בעבר ואישיותו, אופיו וכשרו, אמונתו וכשרונותיו — כל אלה יסייעו בידו של מר שמיר להצליח במשימתו. אין לי ספק כי באווירה האנטי-ממסדית אשר נוצרה סביב דמותו של איש-ציבור בולטת אישיותו החיובית של יצחק שמיר. השקפת-העולם של יצחק שמיר, תפיסתו את

באומות כה ירוד ומעולם לא היו ליהודי העולם ספקות כה רבים לגבי דרכנו. כיצד קרה כי בִּזְמַנִּית חלוקות על דעותינו כל מדינות העולם — ארצות-הברית מזה, אירופה מזה ודרום-אמריקה מזה? כיצד קרה כי לא הצלחנו לתקן את יחסינו כאשר קיוונו, לא עם ברית-המועצות ולא עם ארצות אפריקה ואסיה שניתקו את יחסיהן עמנו?

אדוני השר החדש, מצב זה מחייב מאמץ עליון. מצב זה מחייב מדיניות שפויה, שקולה ונבונה. אין זו בעיה של הסברה. טובי מומחי ההסברה ותקציבי-עתק לא ישיכילו להסביר מדיניות גרועה, לא נבונה ובלתי-מתקבלת על הדעת. אדוני היושב-ראש, עלינו להחזיר לעצמנו את הדימוי של עם שותר שלום יותר מכל עם אחר, עם המוכן לעשות ויתורים למען השלום, כאשר היינו ידועים בעולם בתקופותיהן של כל הממשלות הקודמות, עם המוכן לויתורים מעל ומעבר לויתורים שווים-תרנו בסיני.

משה שמיר (התחיה—בנא"י):

מה עוד אפשר? לתת את תל-אביב? הרי בסיני ויתרנו מאה אחוז. מה זה "מעל ומעבר"?

אסתר הרליץ (המערך):

אדוני היושב-ראש, עלינו להראות אמינות בהתייחסותנו לבעיה הפלשתינאית. עלינו להפסיק למלא פינו מים בשיבות אינ-סופיות על האוטונומיה. היאמינו לנו כי יש לפלשתינאים קיום מכובד במדינה יהודית, כאשר אנו מגרשים את אחרון הפלשתינאים מביתו ברובע היהודי בעיר העתיקה של ירושלים?

זאת ועוד: עלינו להחזיר לעצמנו גם את מעמדנו כחברת-מופת, כארץ פיתוח לדוגמה, כארץ בעלת שירי-תים מעולים לאורח; כארץ של צדק חברתי וכלכלי. איכות ותרבות חיינו הן מרכיב חשוב ביותר במעמדנו הבינ-לאומי.

ולבסוף, שאלות לי אליך, ידידי יצחק שמיר, שר-החוץ החדש. האם אתה, יצחק שמיר, שלא הרמת ידך בעד הסכם השלום הראשון של ישראל עם ארץ ערבית כלשהי, תוכל לשמש שר חוץ למדינת ישראל? אתה, שבהיותך יושב-ראש הכנסת ערכת ביקורים הנראים, לי על-כל-פנים, הפגנתיים, בהתנחלויות של גוש-אמונים, האם תוכל לשמש לנו שר חוץ? האם אדוני כחבר הממשלה ימנע התנחלויות ראוותניות שמגרירינן בעולם לא יצליחו להסביר לאיש? האם אמנם עמדותיהן הידועות בנושא-חוץ אינן מנוגדות לדעת-הקהל בעולם? האם אינן מנוגדות לדעותיהם של רוב חברי הבית הזה? האם אינן מנוגדות לדעתה של ממשלת ישראל?

האומנם זה המינוי של האיש הנכון כוּמָן הנכון? אני חוששת שלא.

היו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת משה שמיר, ואחריו — לחברת-הכנסת אבנרי.

משה שמיר (התחיה—בנא"י):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ידידי ומכובדי יצחק שמיר, כמעט כל בוקר, כשאני מתעורר אל מציאות חיינו, אני מתייסר ביני לבין עצמי; תיכרת ידי אשר הושטה לסייע להבאת תחבורה הזאת לשלטון; תיעקר לשוני שלימדה זכות על אנשים אלה, כאילו ניתן להפסיד

הבעיה העומדת על הפרק במדיניות החוץ היא בעיית קשרינו עם ארצות-הברית. שר החוץ המיועד יצטרך לפעול כדי שמערכת יחסינו עם ארצות-הברית לא תהא מוטחתת אך ורק על בסיס של אינטרסים הדדיים. אמנם זהו הקו המנחה בדיפלומאטיה הבינ-לאומית, אך מותר לה לארצות-הברית לסייע לבנות-בריתה ומותר לנו, למדינה היהודית, לתבוע סיוע לא רק משיקולים של כדאיות. ראוי שמדיניות החוץ תתבסס לא רק על שיקולי כדאיות אלא שיהיה גם ביחסים הבינ-לאומיים מקום לערכי מוסר, ערכי צדק, כפי שערכים אלה הם קווים מנחים בהתנהגות הדימויות ובחיים הציבוריים של המועמד לכהונה שר החוץ. ראויים אנו, אדוני היושב-ראש, כי קרננו בעולם הרחב תהיה רמה יותר, ובעולם הפוליטי האזורי, האינטרסאנטי, יש מקום לכך שמדינת ישראל תהא אי של צדק, אי של מוסר, אי של ייחודיות. ומשימה קשה זו הוטלה על הכתפיים הנכונות.

היו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת הרליץ, ואחריה — לחברת-הכנסת משה שמיר.

אסתר הרליץ (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקשת להצטרף למברכים את ידידי הטוב חברת-הכנסת יצחק שמיר, שר החוץ החדש שלנו. בהצלחתו טמונה הצלחה לא רק לו אלא למדינה ולמעמדה בעולם ובעם היהודי. אך גם אני מוכרחה להודות ולהתוודות כי מכרסם ספק בלבי אם אמנם טוב עשה ידידי יצחק שמיר בהחלפת תפקידים זה.

כבוד היושב-ראש, אני מרשה לעצמי, כמי שעשתה שנים רבות בשירות החוץ, לומר לחברת-הכנסת שמיר כי שירות החוץ על עובדיו, אנשי המקצוע המסורים שבו, מחכה לחזור ולמלא את התפקיד שהחוקה הועידה לו, שכן אין שירות החוץ ממלא תפקיד זה כרגע. חברי הכנסת, שירות החוץ שותק יותר מדי זמן, ודווקא בעת הזאת. משרד החוץ נחשב מראשיתו ועד לרדתו מהבמה של חיינו הלאומיים כאחד הטובים בעולם, רענן, חדשני, לא שיגרתי, שירות חוץ המפסל דרכים לעמים ותיקים כלחדשים; המחשש שרוקים לתוצרתנו; המכנת רגליו למצוא אספקה למדינה ולצבאה כאשר אלה לא היו בהישג יד וגם הפרטה לא היתה מצויה; שירות חוץ המגייס את היתת תקווה בלב עובדי שירות החוץ לדרגו-ותיהם כי יבוא יום ובמקום לדאוג לבטחון ישראל, במקום ללוות בזירה הדיפלומאטית את הצלחות צה"ל בשדה הקרב, יהיו הם, אנשי שירות החוץ, עסוקים בעשיית שלום ובביסוסו. לא היה בין עובדי שירות החוץ, כקטן כגדול, מי שלא קיווה כי אי פעם ישרת בנציגות ישראל בארץ ערבית כלשהי. ראה, אדוני השר החדש, שגרירנו בקהיר — לא מקרב שירות החוץ הוא בא; המשא-ומתן על האוטונומיה בידי שר הפנים ומשרד הפנים; הטיפול בנורמאליזציה בידי משרד הבטחון וקציני צה"ל בכי-רים. היכן משרד החוץ ושירות החוץ?

חברי הכנסת, הדעת אינה סובלת גם אנשי משרד החוץ אינם עוסקים בנושא שהתכוונו לעסוק בו זה יותר משלושים שנה. יתירה מזה, חברי הכנסת, כיצד קרה כי הסכם השלום עם מצרים ותהליך השלום עמה אינם מביאים את התוצאות שתיכנונו להן? תחת להיטיב את מצבנו בעולם הולך מצבנו ורע. מעולם לא היה מצבנו

ממנה. שום גאון שבעולם לא יוכל להוציא את ישראל מן המלכודת שבה היא נמצאת היום. עם שלם יכול לצאת מהמלכודת הזאת; עם המשנה תכליתית ודראסטית את כל מהלך חייו — יכול לצאת מהמלכודת הזאת. אבל ממשלה, או אפילו שר בעל אופי מצויין ואיתן כמו שר החוץ המיועד, לא יוכלו לחלץ אותנו.

נשיא צרפת אמר זאת אתמול בירדן בצורה פשוטה ביותר. הוא הניח את אצבעו על מוקד העניין: "השגתם שלום עם מצרים בזכות נסיגה מלאה בסיני. סימן שאתם מוכנים ויודעים שאת השלום עם ירדן תשיגו בזכות נסיגה מלאה משטחים שהיו בידיה, ושלום מלא עם סוריה תשיגו עליידי נסיגה מלאה משטחים לשעבר". אכן ממ' שלחנו קבעה עובדה זו, וכך העולם נוהג בנו. שמעתי זאת בארצות-הברית זה עתה, בוושנגטון, בדיבורים ציניים, שאינם מתחשבים עוד ברגישותנו. רק הבית-הלבן, בגלל תכסיסי בחירות, מבצע עדיין תרגילי התחשבות בנו, כמו זה האחרון של התקר, כביכול, בקומניקאציה.

הגענו למצב שכל אשר נפנה, בכל צעד שאנחנו עושים — יש ממשלה גדולה יותר וסכנה חמורה יותר. המשא-ומתן על האוטונומיה יכול להוביל רק לאחד משני דברים: או לביטולו של אותו שלום, כביכול, עם מצרים, במקרה שממשלה זו תעמוד על כך שאין אנו עושים עוד ויתורים למצרים, אין עושים עוד פשרות, או — מה שיותר מתקבל על הדעת — להקמת מדינת אש"פ בארצנו. ממשלה זו אכן תעשה ויתורים בזה אחר זה, והיא תשלים עם כך שהאוטונומיה היא התחלה של ממשלה עצמאית, והיא תסכים להפסיק התנחלות יהודית, והיא תיכנע לכל יתר הלחצים המצריים והאמריקניים, ועלי-כן קרובה יותר האפשרות השנייה, שתוך זמן קצר תקום ביהודה, בשומרון ובעזה מדינה פלשתינאית. תוך זמן קצר יוחזרו פליטים, בהתאם לכתוב ולחתום בהסכם קמפ-דייוויד — מסוריה, מלבנון ומירדן, והם לא ייושבו בשיכונים עלי-יד מאללה, עלי-יד ג'נין, עלי-יד שכם ועלי-יד חברון, משום שהם אינם פליטים מרמאללה, ג'נין, שכם וחברון. היכן, איפוא, ייושבו? — הרי יביאו "מספר סביר" של פליטים, כפי שראש הממשלה חתם בהסכמי השלום שלו. מספר סביר יכול להיות 5,000, 50,000 או 500,000 — איפה יושיבו את כל אלה? בקל-קיליה, על הקו-הירוק שיהפך לקו אדום, שם יעמידו מחנות פליטים באלפים, בצריפים ובאהלים, פליטים מרופטים, מזו-רעב הסובלים באמת, שהם באמת קרובות של שליטתם שלהם ושל האווילות של המדיניות הישראלית. הם יעמדו שם ויגידו שהם רוצים הביתה — ללוד, לרמלה, לתל-אביב, ללוד-מונים ולבאר-שבע. העולם כולו יבוא לצלם את מחזה-ההוועה, והטלוויזיה שלנו תהיה הראשונה לצלם. יהיו הפגנות של "שלום עכשיו", ג'ירו: תנו להם; אוי! גם אסתר הליץ גלד: תנו להם "מעל ומעבר" למען השלום; ונמשיך להיות הגזלנים, הרוצחים, מגרשי עמים ומשמדי עמים. לכך הביאה אותנו האשליה שעליידי חולשה, התקפלות ונסיגה אפשר להגיע לשלום.

אני מצטער על ששר החוץ המיועד יצא. דברי היו, כנראה, מעל לכושר קליטתה של אונגו. דברי האחרונים מיועדים אליו אישית. אילו היה נאמן לדרכו המסורתית מראשית מלחמתו והיותו בארץ-ישראל, היה חייב לדחות את המינוי הזה, היה חייב להגיד: "לא, איני עמכם, לא במדיניות הזאת, לא עם ראש הממשלה הזה". אינני

בידם את גורל ישראל; יסתמאו עיני שציפו לראות ממ' שלה לאומית פאטריסטית בישראל, ולא ראו את הכחש, את הריקנות שמאחורי ההבטחות.

רק נקודת אור אחת היתה עד היום, רק על דבר אחד לא הייתי בוש ונכלם בחלקי הצנוע והמועט בהבאת הליכוד לשלטון. נקודת אור זאת היתה תפקידו של יצחק שמיר כיושב-ראש הכנסת. זה היה אי של כבוד יהודי וישראלי בתוך מדמנה של התרפסות ואבדן הכבוד. ראינו אותו ברגעים הדראמטיים ביותר בכנסת הזאת, והרגשנו בזכותו כי דגל ישראל עוד לא הורכן. אבל בממשלה הזאת יצחק שמיר, כפי שנראה לי עד היום, הוא אלמנט זר. איש רציני, שקול, שתקן, אחראי — מה לו בחבורה זו של נערי-שעשועים מחפשי פרסומת, מגרפים איש את רעהו, בלתי-אחראיים? גם את דעותיו הפוליטיות נדמה היה לי שאני מכיר. מה לו עם החבורה הזאת?

אבל כנראה טעיתי. ועכשיו, ידידי ומכובדי יצחק שמיר, את כל האחריות אתה מקבל על עצמך, גם למפרע, מן היום הראשון. לא תנוקה ידך מעקירת יישובים בחבל סיני, אף כי התקוממת כל נפשך נגדה. לא תנוקה מאבדן הנפט ומאבדן עצמאות ישראל, לא תנוקה מכל המהלך הזה שהביא אותנו לכך שנהיה גזלנים יותר, נפשעים יותר בניני העולם, נחבעים לקרבות גדולים יותר, וב-היותנו שותפים דם, מצביעים עשוינו עלינו כעל רוצחים. אתה מקבל על עצמך היום את האחריות כולה, מן ההתחלה עד הסוף, וסופו של מהלך זה, אני מקווה, יהיה מהיר מאוד, כדי שנוכל להתחיל התחלה חדשה.

נדמה לי כי שאלה אחת פשוטה לא נשאלה כאן: מדוע מונה פתאום יצחק שמיר לשר החוץ של ממשלת ישראל? האם ראש ממשלת ישראל רצה בו כשר החוץ? התשובה היא: לאו. הוא רצה במשה דיין. מינוי יצחק שמיר צץ פתאום משום שהיתה תאונה, משה דיין עיניו נפקחו והחליט להסתלק מהספינה השוקעת. שר החוץ הקודם התפטר, נוצר חלל. עברו ארבעה חודשים של מבוכה.

והמבוכה נמשכת: טועה כל מי שחושב שיש פה תכסיס מחושב של ראש הממשלה שרצה בחיזוק האגף הנציגי. האם הוא יודע להבדיל בין נציגי ויוני? שום כוונה אין כאן. זאת אימפרוביזאציה מקרית כמו כל מעשיו, תולדה של לחצים מכאן ומכאן — הליברלים כן מרשים, הליברלים לא מרשים, סוף סוף הם כן מרשים. לא מחשבה, לא תיכנון, לא מדיניות. ויצחק שמיר יצטרך להיות האיש המרכיב ראש והמכסים להש-תלב בתוך הלילות המקריות האימפרוביזאציוניות הזאת.

אנו נתונים היום במשבר המדיני העמוק ביותר בתולדותינו, וזאת לא בגלל תוקף ההייכוח והסיכסוך עם ארצות-הברית של אמריקה. היו משברים קודמים, ציינו זאת כבר כאן, היו עימותים בינינו לבין ידידים, גם בינינו לבין ארצות-הברית. אבל עימותים אלה היו מתוך גילוי כוחה של מדינת ישראל — עם הקמת המדינה, עם מיבע-עקדש, ושתיים-עשרה שנים בעקבות מלחמת ששת-הימים, מתוך הרצון להגן ולשמור, ברב או במעט, על תוצאותיה. המשבר הנוכחי הוא מתוך גילוי חולשתה של מדינת ישראל. בפעם הראשונה בתולדותינו אנו נסים, בורחים, נסוגים, מושפלים, והעימות עם ארצות-הברית הוא על כך שאננו עושים זאת די מהר, שהרי לפי כל סימני החולשה מצפים מאתנו שזה ילך מהר יותר.

אנחנו במלכודת שאיש אינו יודע איך נצליח לצאת

השרים ששמן נקשר בהשגת חוזה השלום יותר משמות כל שאר השרים — עוזר ויצמן ומשה דיין — הורחקו. דיין התפטר ועזב. ויצמן נתון במצור ובבידוד. אויב השלום מספר אחד, אריק שרון — כוכבו דורך בממשלה הזאת והוא המכתיב את מהלכיה. נוסף עליו יגאל הורביץ, אויב הסכמי קמפ-דייוויד. דוד לוי קפץ קפיצה נחשונה על העגלה הזאת והוא מתרוצץ היום מחירבה אל חירבה בחברון. והנה בא יצחק שמיר להגביר את האגף הניצי, שהפך עכשיו המרכז הניצי של הממשלה. במקום ויצמן דיין-ארליך — שרון-שמיר-הורביץ, ועל הכול מנצח מהם בגין. לא עוד בגין של קמפ-דייוויד אלא בגין של חברון; לא בגין החורש אלא בגין הישן. הוא ההולך בראש המצעד הזה חזרה, המצעד אל האתמול, המרוץ אל השלום.

אדוני היושב-ראש, זהו תהליך: הליכוד משתלט על הקואליציה ודורס את הדמוקרטים המסכנים, חירות משתלטת על הליכוד ומחזיקה בכני-העורבה האומללים את הליבראליים. ובחירות עצמה משתלטים הקנאים הקיצוניים ביותר, שיצחק שמיר הוא נציגם המובהק.

יכול מישוה לומר, שיש בעברו של יצחק שמיר פרקים הפותחים פתח של תקווה. מי שתיכנן יחד עם נתן ליין-מור את הריגת נציג הקולוניאליזם הבריטי הלורד מיון, בלב קהיר, ייתכן כי הבין את הצורך בשילוב ישראל-ערבי, את המציאות הגיאופוליטית של ישראל בלב העולם הערבי, אך, למרבה הצער, אין כל סיבה לחשוב שתפיסה כזאת קרובה היום ללבו של יצחק שמיר. ודבריו בהלוויית נתן ליין-מור יוכיחו.

יכול מישוה לטעון כי לא חשוב כלל מיהו שר החוץ, שהרי מדיניות הממשלה קובעת את יחסי החוץ ולא אישיותו ודעותיו של שר החוץ. ממשלה זו, שמגוי וגמור עמה שלא להגשים את הסכמי קמפ-דייוויד בכל הגווע להקמת "ממשל עצמאי מלא" והכרה בזכויותיו הלא-רשמיים וצרכי הצודקים" של העם הפלשתיני — ממשלה זו מבודדת את ישראל בעולם בידוד מוחלט, מאבדת את כל ידידיה באירופה ובאמריקה, כורה תהום הרת-אסון בינינו ובין ארצות-הברית, ומעריעת את יסודות הבניין של השלום הישראלי-מצרי. שום שר חוץ אינו יכול להצליח במצב זה, ועלי-כך התפטר — כך אני מניח — משה דיין. גם אילו נתמנה במקומו גדול שוחרי השלום לא היה בכוחו להושיע.

ייתכן שבממשלה כזאת, שפניה אל העבר וגבה אל העתיד, שפניה אל חומות הגיטו וגבה אל המרחב — שרה-החוץ יצחק שמיר הוא האיש הנכון, במקום הנכון, בשעה הנכונה. אולם מבחינת האינטרס של עם ישראל הוא האיש הלא-נכון, במקום הלא-נכון, בשעה הלא-נכונה. לא מפני שהוא איש חסר-דעת, ולא מפני שהוא איש חסרי-יכולת, אלא להיפך, מפני שהוא איש עקבי, הגאון לעצמו ולדעותיו. אני משוכנע שדעות אלו מובילות אותנו לאסון לאומי, להתנגשות חזיתית עם העולם כולו. בעולם גוצר קונסנזוס שכל ידידיו האמיתיים שותפים לו. הוא בוטא בצורה ברורה ונכונה על-ידי נשיא צרפת: יש להכיר הן בזכות העם הפלשתיני להגדרה עצמית, וזאת טבעית השמורה לכל עם עלי אדמות, הן בזכותה של מדינת ישראל להתקיים בשלום ובבטחון.

מי שאינו מכיר בגמת פשוטה זו, מי שסבור שניתן לנהל מדיניות חוץ נגד הקונסנזוס הבינ-לאומי הזה, יכול רק להגביר את האסון ולהקרב אותו. אין לו שפה

אומר שלא ניתן לשקם את התנועה שיצחק שמיר הוא אחד מדובריה ההיסטוריים. ניתן לשקם אותה. יש לה בציבור הישראלי רבבות רבות של נאמנים מתוסכלים, כואבים. אבל לא ניתן לשקם אותה במסגרת המדיניות הזאת, לא ניתן לשקם את בטחון ישראל במסגרת המדיניות הזאת, לא ניתן לשקם את יחסיה עם ידידיה בעולם במסגרת המדיניות הזאת, ולא ניתן לשקם את כבודנו כעם במסגרת המדיניות הזאת ואפילו לא את הממשלה — אף-כי זהו הדבר הפחות חשוב — אפילו את כבוד הממשלה לא ניתן לשקם. חברה-הכנסת אמנון לין דיבר על כך; הוא אמר שאם הממשלה תזכה לשיקום — כל המצב ישוקם. אבל במסגרת המדיניות הזאת לא ניתן לשקם אפילו את כבוד הממשלה. במהותה זוהי מדיניות של בגידה בדגל. רצון היה לי לומר ליצחק שמיר בפניו שאת זה הוא היה צריך למנוע מעצמו ומחבריו. עוד ניתן להתייצב למערכה נגד הממשלה הזאת ונגד מדיניותה ולהציל את עם ישראל, את ארץ-ישראל ואת השלום האמיתי, ביום שיבוא.

היו"ר פ. שינגן:

רשות הדיבור לחברה-הכנסת אבנרי, אחריו — לחבר-הכנסת פלאט-שרון, ואחריו — לחברה-הכנסת כהנא.

אבנרי (מחנה שלי):

אדוני היושב-ראש, תריסר חברי כנסת נכבדים, פרוטוקול נכבד, הוויכוח אינו על מינוי יצחק שמיר שאיננו נוכח כאן. הוויכוח האמיתי הוא על המשך כהונתו של מנחם בגין, שגם הוא אינו נוכח כאן. לפני חודשיים הצעתי למר מנחם בגין, בכל הכבוד הידידותי, שיתפטר מתפקידו ב-26 בפברואר, יום החלפת השגרירים בישראל ומצרים, כי ביום זה מסתיים עידן שבו תרם מר בגין תרומה חשובה לשלום ומתחיל עידן חדש שבו יהווה מר בגין מכשול ומטרד. רכבת השלום הגיעה לתחנה — תחנת השלום עם מצרים. בתחנה זו צריך היה נגה הקטר לרדת, כי אין בכוחו לנהוג אל התחנה הבאה, תחנת השלום עם העם הפלשתיני. מר בגין לא קיבל את העצה. אני מרשה לעצמי להינבא שבבוא היום יצטער על כך ויבין שהיתה זו עצה ידידותית.

אנו עדים היום לסימנים הראשונים של העידן החדש. הרכבת שוב נעה — והפעם אחורה. המינוי של מר יצחק שמיר הוא הביטוי הראשון לכך. מעל למינוי הזה מתנגנת סיסמה אחת: לא כלום מחר, אתמול — הכול. כי מה טיבו של מינוי זה? יש לו היבט אישי והיבט ממשלתי. ההיבט האישי הוא זה: שבועיים אחרי הנפת הדגל הישראלי בקהיר מתמנה בירושלים שר חוץ שהתנגד מכול וכול להסכמי קמפ-דייוויד. זוהי עובדה כה מוחצת, כה מכרעת, עד שהיא מטביעה את חותמה על הממשלה כולה. הסכמי קמפ-דייוויד היו מהפכה בהיסטוריה הישראית. מהפכה הרתי-סיכויים והודמוניות. מי שלא ראה הזדמנות כבירה זו, מי שדבק בדוגמאים של סיני ובבתים ש פתחת-רפיח — איך יוכל להיות שר חוץ בתקופה זו? למה הדבר דומה? הרי זה כאילו פאציפיסט התמנה כשר הבטחון; אנאלפבית — כשר החינוך; אפיקורוס — כרב ראשי; חרש — כמנצח על תזמורת פילהארמונית, ועיוור — כראש האקדמיה לציור.

זה ההיבט האישי. ויש היבט ממשלתי. מאז חתימת הסכמי קמפ-דייוויד השתנה הממשלה הזאת. זוהי ממשלה אחרת. ממשלה בלי משה דיין, שנוסף עליה יצחק שמיר, היא ממשלה שונה. המאון שלה השתנה. שני

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):
אני חשבתי שמי שהיה עד לחיום בצהריים יושב-ראש הכנסת יכבד את הכנסת בצורה יותר יפה ויותר נאה מאשר הכבוד שהוא מוסר לה עכשיו.

מנחם כהן (המערך):
הנה הוא נכנס. מותר לו לשנות כוס תה.

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):
אני שמח ששר החוץ המיועד נכנס לאולם ואני יכול להשמיע כמה דברים שרציתי להשמיע באוזניו.

אדוני שר החוץ המיועד, בדברי הפרידה הקצרים שלך היום מכס יושב-ראש הכנסת דיברת על "ימים קשים הצפויים לנו". אחד הדברים הגרועים ביותר הוא שאדם משלה את עצמו ואינו רואה את המציאות. עליידי כך אין הוא מחפש דרכים להתגבר עליה, אם היא איננה טובה ונוחה לו. אם המצב איננו כדבעי היסוד לתיקונו הוא להכיר את המצב כמות שהוא, כי יש אתגר לפנינו, קשיים ובעיות שצריך להתגבר עליהם. אני מקווה שהכרת המצב שהבעת תעמוד לך ותאזור חיל לנווט את ספינת מדיניות החוץ שלנו בדרך הראויה.

הנני מקווה שמעשיך יקרבך והנני מאחל לך זאת.

הי"ר פ. שינמן:
רשות הדיבור לחברת-הכנסת אלוני, ואחריה — לחברת-הכנסת האוזר.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מציעה שנניח מנהג: כשם ששרים אינם משיבים על שאילתה של חבר כנסת אם אינו נוכח באולם, כך אנו, חברי הכנסת, כאשר שולחן הממשלה ריק, נעביר את הנאומים שלנו ישר לפרוטוקול.

עמם הדיר-הורביץ (המערך):
זה רעיון.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
כאשר שולחן הממשלה ריק אין שום הצדקה שנדבר פה. כאשר הממשלה מבקשת לאשר הצעות שלה, ואין נפש חיה מהממשלה, אין שום הצדקה שנדבר פה. ואילו חשבתי לגאום בהרחבה הייתי עושה את הדבר. אבל יש לי לומר, למעשה, רק שני משפטים. המשפט האחד הוא שממשלה זו הביאה את מדיניות החוץ שלנו לנקודה שאין ממנה חזרה, ושום מינוי של שום שר לא ישיע לא את הממשלה ולא את ישראל ולא ישנה את הדברים, ומוטב היה שממשלה זו, למענו ולמענה, תתפטר מוקדם ככל האפשר.

לכן, בלי קשר למינוי הזה, אני מאחלת למר יצחק שמיר שיהיה בריא, שיצליח ושיהיה לו סיפוק בכל עבודה שיעשה. לענייני שלשמו אתה נשלח לממשלה זו, אינני מאמינה שתהיה בכך תועלת, מפני שממשלה זו כבר אינה יכולה להועיל לנו, וכל יום מגדיל את הנזק. די לדבר על הנזק שהיה בנושא חברון, בכך שהיא העמידה את ירושלים בדרגה אחת עם שני בתים בחברון ועם עוד בית באיון חושה אחרת, שלא לדבר על ההרס האחר, החברתי והכללי.

הי"ר פ. שינמן:
רשות הדיבור לחברת-הכנסת האוזר, ואחריה — לחברת-הכנסת יגור.

משותפת עם העולם, אין הוא יכול לפנות אל דעת-הקהל הנאורה. הוא יצטרך לראות את חזות הכול בהפגנות סרק של קשיחות ילדותית, אינפאנטילית, בפרובוקאציות נוסח הברור והרי-כביר. הוא פועל בניגוד לעקרון החכם שקבע תומאס ג'פרסון: No wise government ignores a decent respect for the opinion of mankind — "שום ממשלה נבונה אינה פועלת בלא כבוד הוגן לדעת האנושות."

אנו מתקרבים במהירות, אדוני היושב-ראש, לנקודה שבה תעמוד לפנינו ברירה אכזרית: או שמדינת ישראל תפיל את ממשלת הליכוד, או שממשלת הליכוד תפיל את מדינת ישראל.

אני אצביע נגד המינוי הזה ונגד הממשלה כולה. אני קורא לה להתפטר ולאפשר לעם ישראל להכריע על גורלו מחדש.

הי"ר פ. שינמן:
רשות הדיבור לחברת-הכנסת פלאט-שרון. איננו באו-לם. רשות הדיבור לחברת-הכנסת כהנא, ואחריה — לחברת-הכנסת אלוני.

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, רק לפני ימים מספר התנהל ויכוח מדיני בכנסת. בוויכוח זה לא היו חילוקי-דעות בקשר להתייחסות רוב רובן של מדינות העולם לבעיותיה המדיניות של מדינת ישראל. לצערנו הגענו במדיניות החוץ שלנו לסף ולהתדרדרות חמורה, ואין חולק על הערכת מצב זו.

לא מעטים היו אשר הביעו דעתם כי במצב זה הרי זה אבסורד שבישראל אין שר חוץ אשר יקדיש כל זמנו, מרצו ומחשבתו לטיפול בבעיות המדיניות. העובדה ש-כיסא שר החוץ היה פנוי במשך חודשים ומשרד החוץ לא היה לו שר שיעמוד בראשו מצביעה רק על תיפועל לקוי של הממשלה הזאת. על-כן אני סבור שיש לקדם בחיוב את העובדה שמשרת שר החוץ תהיה מעתה מאווי-שת. ברצוני להוסיף ולומר שאמנם שמעתי כי היו ויש בין חברי הבית, ואף בין חברי הממשלה, המסתייגים משר החוץ המיועד בגלל דעות שהביע בעבר. עלי לומר שדווקא עובדה זו היא חיובית בעיני; כלומר גם דעותיו שהביע בעבר לא רחוקות היו מהדעות שהביעה סיעתי. העובדה שמסתייגים מחברת-הכנסת יצחק שמיר המיועד לשר החוץ בעלי דעות מסויימות היא אשר מביאה אותי להביע את שביעות-רצוני מבחירה זו.

רציתי להשמיע מלים אחדות באוזני שר החוץ המיועד. אבל הוא בחר, מוסיף-מה, שלא להיות נוכח במשך כל הדיון כאן.

דוד שטרן (הליכוד):
הוא היה נוכח כל הדיון. הוא יצא רק הרגע.

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):
לא במשך כל זמן הדיון הוא נוכח כאן. ונדמה לי שיש לציין עובדה זו. כאשר אנו רואים שולחן ממשלה ריק — אנו רגילים ששולחן הממשלה ריק כאשר היא מציעה הצעות — התרגלנו לזה.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
גם כשהם פה הוא ריק.

חוברת כ"א, ישיבה ש"ט
— הודעת הממשלה על החלטתה לצרף שר נוסף לממשלה (דיון) —

היתה זאת חובתו. אולם בכך רכש לו מר שמיר מוניטין מוגדר ובלוט מאור. מינויו כשר החוץ היום מוכרח להתיישר בעולם ההתפתחות ישראלית נוספת בעמדות קשות, נוקשות וחסרות גמישות. גם כאשר הממשלה תחזור ותצהיר כי שר החוץ שלה יבצע בנאמנות את מדיניותה, הרי לא בכך העיקר. כי, ראשית, הממשלה עצמה שסועה בתוכה בנושא המדיני, כפי שהוכיח הוויכוח הקולני בין ראש הממשלה ושר הבטחון לפני ימים אחדים; ושנית, לקו המדיני של הממשלה דרושה היום הגמשה ותחירה למירב ההבנה הבין-לאומית. אלה, למרבה הצער, אינם התכונות הבלוטות שבהן נודע חבר-הכנסת יצחק שמיר בעולם.

אני חוזר ומברך אותו בהצלחה מלאה ומקווה שיעלה בידו, בזכות כישוריו, להתגבר גם על הקשיים העצומים העומדים בדרכו, אך לא אוכל לתמוך במועמדותו ואצביע נגדה.

היו"ר פ. שינמן :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת יגור, ואחריו — לחבר-הכנסת דיין.

אסף יגור (יעד) :

אדוני הישבר-ראש, חברי הכנסת, יש מי שנוהג להם, במקום לדון בנושא מדיניות החוץ ומינויו של שר החוץ, לעסוק בחבר-הכנסת יצחק שמיר בתפקידו כיושבר-ראש הכנסת. אמנם אפשר להתנאות בתמורה, בעמדה, בייצוג, באחריות, באופי הלאומי והפארלאמנטארי שהוא תרם לתפקיד נכבד זה של יושבר-ראש הכנסת, אך לא זה הנושא שר-החוץ החריש המיועד, יצחק שמיר, נכנס לתפקידו בסימן של משברים, ובכך מאפיין תפקידו בתקופה הקרובה משברים הפוקדים לא נושא אחד בגיורה צרה אלא מכלול של נושאים בגיורה רחבה.

המשבר עם הממשל בארצות-הברית איננו בשום פנים ואופן מהדברים הקלים, ולוא רק מההכרעה הזאת שהוא מתרחש דווקא בעיצומה של בחירות פנימיות פנימיות בארצות-הברית. ואם נזכר בחירות כאלה ומאבק על הקול היהודי מתרחש סחף כזה, מתרחשת סטייה כזאת, יש בכך הרבה מקום לדאגה לכולנו. בירומניה מתרחשת סחיפה גדולה מאוד בעמדת מדינות אירופה: לא רק הרצון להביא לשינוי בהחלטה 242, לא רק נסיון לבחון מחדש את ההכרה באש"פ, לא רק התעלמות מהעובדה שאנו נמצאים בעיצומה של תקופה קריטית למדינת ישראל ולמורח-התיכון כולו — העולם גועש סביבנו, סביב נושא הנפט, והמולך הזה, מולך הנפט, מכריע על ברכיו עמים ומנהיגים. לעתים אני תמה כיצד אומות שלמות ומנהיגים מכובדים של עמים נאורים כורעים ממש על ברכיהם, מתרפסים, מבזים את עצמם ואת מדינותיהם. כאשר מדובר על אנרגיית הנפט, כאשר מדובר על העולם הערבי, מוכנים לטרף כמעט הכול, והראשון — אותנו, את מדינת ישראל.

אדוני שר-החוץ המיועד יצחק שמיר, החזית העיקרית היא בנושא ההסברה. אין לצפות שכולם יסכימו אתנו, אבל הכרח להביא לכך שיבינו אותנו, שיבינו את המציאות שלנו, יכבדו אותנו על מה שאנחנו נאבקים, יבינו את המניעים העמוקים. אינני מצפה לכך שכל אומה ואומה תסכים אתנו, תודהה אתנו. בחזית ההסברה אני קורא לאדוני ראש הממשלה לשקול מחדש להחזיר את העטרה לישנה, להשיב לחוץ את הפונקציות שנלקחו

גדעון האדונר (המפלגה הליברלית העצמאית) :

אדוני היושבר-ראש, כנסת נכבדה, אילו הקריטריון היחיד להיות שר חוץ מוצלח היה תכונות אישיות של יושר אינטלקטואלי, שלמות אנושית, השכלה ורוחב דעת, היה חבר-הכנסת יצחק שמיר מועמד מצויין. כולנו למדנו להוקירו ככל שהרבינו להכירו. בתפקידו כיושבר-ראש הכנסת הוכיח תכונות של מנהיגות לאומית, סובלנות כלפי הזולת והבנה מעמיקה בנושאים העומדים ברומו של עול-מנו הפארלאמנטארי. הכנסת נפרדת מיושבר-ראש מעולה שבתקופת כהונה קצרה הצליח לקבוע עובדות וציוני-דרך שיעמדו לאורך ימים. לברכות להצלחה מלאה בתפקידו הממלכתי החדש מתלווה, לכן, תחושה של צער על שלא נראה אותו בעתיד בדוכן זה, מכון ומנחה את ההליך בכנסת.

אך גם תכונות אישיות מצויינות אלו אינן קנה-מידה יחיד לתפקיד ממשלתי מרכזי ולתפקיד שר חוץ במיוחד. בפרט כך הדבר במצבה הבין-לאומי הנוכחי של ישראל, כשממשלתנו תימרנה את המדינה לבדירות בין-לאומית ולמתחים חמורים עם ארצות-הברית בגלל הכרזות קיצוניות ומעשים פזוים בנושא ההתנחלות. גם אם הכרזות ומעשים אלה לא הם לבדם הביאו עלינו את המצור הבין-לאומי, הרי שתרמנו לו הרבה. ודאי שקבעו בנדון הפחד, הכניעה לסחטנות, חוסר אונים מול אלימות ותלות גוברת בנפט הערבי. אך אנו סייענו במורידנו לכל הגורמים הללו להתלכד ונתנו להם הזדמנות-פז להופיע במסווה צדקני וצבוע של רודפי שלום ושוחרי הגדרה עצמית לפשלתניאם.

צביעותו של נשיא צרפת מר ז'יסקאר ד'אסטן בולטת עוד יותר על רקע התעלמותו הגמורה מהטראגדיה הלב-נוגית ומהעדר כל תמיכה מצדו בהגדרה עצמית של לבנון הנוצרית מול התקפנות הסורית והרצחנות האשפית. גם גרמניה מטיפה לנו כעת מוסר, מוטב שתזכור שבגלל מעשיהם של בני עמה בתקופת הנאצים נגזר עלינו להיות כאן בארץ עם קטן, כי חסרים לנו היהודים שגרמניה הנאצית השמידה.

נכון, קיימים גורמים בין-לאומיים אובייקטיביים הפועלים נגדנו. הם היו קיימים גם עד עכשיו. אבל הם היו רדומים. אנו סייענו להם לפרוץ להוצה, פיתינו וגירינו במורידנו את הזאב מהיער ויסתער. סיפקנו ליריבינו נימוקים ותחמושת נגדנו וגרמנו מבוכה קשה לידידינו העומדים חסרי אונים מול גל שיטנה אנטי-ישראלית הוולך וגובר. הבאנו במבוכה גם חלקים גדולים ביהדות העולם. במציאות בין-לאומית זו דרוש לישראל כיום — ואני חוזר ומדגיש את המלה כיום — שר חוץ שהמוניטין האישי שלו יסמלו ערנות לבעיותיה הבין-לאומיות של המדינה, אישיות שהעולם יקבל אותה כדי המושטת מצדנו להבנה, לגמישות ולקידום תהליך השלום שהוחל בו לגבי מצרים.

עמדותיו והשקפותיו של מר שמיר בנושאים שגרמו למתנתות הבין-לאומית סביבנו לא באו לביטוי מובהק. הוא נמנע, ובצדק, מוויכוחים ומחלוקות במסודות מפלגה. כי תפקידו כיושבר-ראש הכנסת חייב אותו לכך. היום קראתי ב"מעריב" ראיון חיובי מאוד אתו ואת הדגשתו כי על ישראל להילחם על נושאים מדיניים המקובלים על רוב העם, ואני מברך אותו על עמדה זו. אך הצבעתו בנושא הסכם השלום עם מצרים היתה שתקה רועמת. היתה זו, כמובן, זכותו המלאה לתת ביטוי לדעתו, כפי שעשה.

ישראל הנאבקה והמתחפרת בתוך עצמה אלא ישראל גאה, אמיצה, בטוחה בעצמה, מאמינה בביצירתה.

יש אצלנו מי שיודעים לנתח ניתוחים מדהימים ומסבירים לנו את הקשיים. אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אין הבעיה להסביר לנו את הקשיים ואת המצוקות. כולנו יודעים. הבעיה היא להרים את הדגל ולהאמין שהוא מתנוסס וללכת אחריו. כשעליתי לדוכן הנואמים חשבתי במה אני יכול לברך את שר החוץ החדש הנכנס לתפקידו בתקופה כל כך קשה, כל כך גורלית — ופה מטילים עליו הרים של משקלות להכביד, לקרע אותו, להצמיד אותו לאדמה, לא להאמין שיש לו מה להביא. ונזכרתי בציור של דומיית, ציור של דגל אדום ההולך לפני המחנה. ואני חושב שצריך להניף את הדגל וצריך להוליך את המחנה אחרי הדגל הזה. דגל שיש בו גאווה, אמונה, אחריות ותעוזה — יצליח.

כה לחי ותצליח בתפקידך.

היו"ר פ. שינמן:

רשות הדיבור לחבר הכנסת דיין. אחריו — לחבר הכנסת אלגרבלי, ואחריו — לחבר הכנסת יעקבי.

משה דיין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני שאומר כמה מלים בשאלה שצריך להתחיל בה, כלומר בדבר מינויו של חבר הכנסת יצחק שמיר לשר החוץ, הרשו לי להעיר שתי הערות במסגרת הדיון המדיני שנערך כאן עכשיו. האחת היא לגבי ההצבעה שהיתה בישיבה הקודמת של הכנסת. אינני בטוח שכל חברי הכנסת קראו סעיף סעיף את החלטת מועצת הבטחון האחרונה. לגבינו זו אחת ההחלטות הקשות ביותר, אולי ההחלטה הקשה ביותר שהתקבלה אי פעם נגד ישראל, נגד מדינת ישראל כולה.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):

המדיניות שלך הובילה אליה ישירות.

משה דיין:

כן, זו אחת התשובות הפשוטות והקלות.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):

והנכונות והטראגיות.

משה דיין:

חבר הכנסת משה שמיר, אילו אפשר היה בהבלטה לפתור את הבעיות שלנו כבר מזמן היית פותר את כולן.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):

זה מה שאתה עשית כל הזמן. מה זה קמפ-דייוויד אם לא הבלטה?

היו"ר פ. שינמן:

חבר הכנסת שמיר, אבקש שלא להפריע לחברי הכנסת דיין.

משה דיין:

חבר הכנסת שמיר, לא רק שאתה מפריע לא רק שאתה קוטע את דברי אלא אתה גם עושה להפריע מן השאלה, דבר שאני בטוח שאינך רוצה בל"ז, אלא שאתה אומלץ רק בפני אותם חברים שלא קראו את ההחלטות במלואה שיעשו זאת. זה קשה, זה מכאיב, אבל זאת הבעיה. אני רוצה לקרוא רק שני טעמים בקשר להחלטה שנתקבלה אחר כך. האחד אומר: "מועצת הבטחון הצביעה על ההחלטה".

ממנו: את נושא ההסברה, שבמידה מסוימת נלקח, את נושא המשא-ומתן על האוטונומיה; להחזיר למשרד זה את משקלו האמיתי, כפי שהיה לו, כדי ששר החוץ החדש יוכל להיכנס למשרד בעל תוכן, כלים, אמצעים, סמכויות, תחומי פעולה. אז יהיה לו גם סיכוי להשיג הישגים.

בטוח כאן ויכוח, ואינני יודע אם הוא בכלל רלבאנטי, באיזו מידה מי שהסכים או לא הסכים, נמנע או לא נמנע בנושא של הסכמי קמפ-דייוויד, ראוי, מסוגל, מתאים למלא תפקיד שר החוץ. בדמה לי שהשאלה הזו אינה רלבאנטית לנושא שאנו עוסקים בו. אני אישית מאמין שהתכונה הכי חשובה הנדרשת משר החוץ יש ליצחק שמיר, והיא האמונה בדרכנו ובעתידנו בארץ. למי שחזר בבטחון הבלתי-מעורער הזה יש הנתון הבסיסי: עמידה גאה וקופה, קודם-כול של יהודי אבל גם של לוחם, גם של אדם שנלחם בעצמו. עמדו כאן על דוכן הנואמים אנשים שמעולם לא טעמו בימי חייהם טעם של לחימה. אני מאמין שיצחק שמיר, כמי שלחם עם אנשים, עם חברים, יידע לייצג את עמדתה של ישראל בכבוד, בזכות, בצדק.

שואלים: האם יש לנו מדיניות חוץ? האם מסוגל בכלל שר החוץ לייצג מדינה שאין לה מדיניות? ועם זאת, במשפט שני, מעלים שורה של טענות נגד המדיניות שהממשלה הזאת נוקטת. אני חושב שלממשלה הזאת יש מדיניות. אני חושב ששר החוץ המיועד יוכל לבצע מדיניות זאת.

אני רואה שבעה נושאים עיקריים שצריכים לעמוד במרכז הפעולה של משרד החוץ: הנושא האחד — מאבק עיקש על ירושלים המאוחדת כבירת ישראל. זהו דבר עקרוני, מכריע, דראמטי. הנושא השני — חיפוש דרכים להידוק הקשרים עם הממשל האמריקני, דווקא בעיצומה של מערכת הבחירות, דווקא בעיצומה של צמיחת מנהיגים חדשים. יש מקום עכשיו, בעיתוי הזה, לתת את המשקל שלנו — מי ילווה אותנו בארבע השנים הבאות, לא רק במדינת ישראל אלא גם בממשל האמריקני. הנושא השלישי — פריצת דרך חדשה לעמי אירופה, אולי בעיתוי הקשה ביותר של הסתף והמבוכה בין עמי אירופה, ביניהם עמים ידידותיים לנו מסורתית הרבה שנים. צריך לחפש נתיבות חדשות, לא להשלים. לא להשלים עם מדיניותה של צרפת, לא עם מדיניותה של גרמניה, לא עם הסתף בהולאנד ולא עם הלבטים של איטאליה. אני חושב שיש לנו מה להגיד לעמי אירופה, ולעמי אירופה יש הרבה להקשיב לנו. אני מאמין שנוכל לעשות מהלכים חדשים. הנושא הרביעי — פילוס דרכים לעולם השלישי, לעולם אפריקה. היו סימנים שהנה, אולי, מפשירים פה ושם תנאים לחידוש הקשרים. אני מאמין ששר החוץ החדש ימצא אפשרות זו עד תום. יש מקום לחפש דרך לעולם השלישי באפריקה וצריך לעשות זאת. הנושא החמישי — הרחבת הקשרים עם עמי המזרח-הרחוק, עם יאפאן, עם סין. היו לנו במדינת ישראל בתקופות שונות חלומות, ציפיות, מחשבות שגם העולם הזה עוד פעם יכיר בנו ונמצא דרך לעמים החכמים, לעמים ההיסטוריים הענקיים האלה. אני מאמין שאפשר לעשות את זה. הנושא השישי — אני חושב שצריך לחפש מחדש דרכים נוספות לחזק את המשא-ומתן על יישומה של האוטונומיה. זו התכנית הריאלית היחידה שיש לנו, אין לנו תכנית ריאלית אחרת, ואת התכנית הזאת, תוך זיקה לירדן, צריך למצות. והנושא האחרון — מסע הסברה נמרץ ברחבי העולם שיעיג את ישראל האמיתית — לא ישראל המתכופפת, המתלבטת, לא

למעריך להציע את זה כסעיף נפרד ולהצביע בעד הסעיף הזה, ולא להצביע בעד הסעיפים שהמערך מבקר בהם את הממשלה ?

והסעיף הבא : "3. הכנסת מציינת בחומרה מיוחדת את סעיפי ההחלטה המתייחסים למעמדה של ירושלים, בירתה האחת והמאוחדת של ישראל, וקוראת לממשלה להמשיך פיתוחה וחיווקה של ירושלים." יאמרו לי חברי הליכוד : מה לא בסדר בסעיפים האלה ? מדוע צורות העין הזאת ? מדוע לא הרשיתם, מדוע לא הסכמתם להצביע על סעיף סעיף, כדי שתוכלו להצביע יחד עם המערך בעד הסעיפים האלה ? והרי היה לכם רוב מובטח כדי להצביע נגד הסעיפים שבהם מבקר המערך את מדיניות הממשלה.

איננו יכולים להתאחד אפילו על כך ? למה ? למה ? מדוע, כאשר אותם סעיפים המדברים נגד החלטת מועצת הבטחון הקשה הזאת, שנתמכה על-ידי ארצות-הברית, הקוראת לספק ישובים — כאשר הסעיפים האלה אינם חלוקים — מדוע הליכוד, שיש לו רוב, לא יכול היה להסכים למין "נדיבות-לב", ואני אומר זאת במרכאות, כי לדעתי זו איננה נדיבות-לב, זו חובה פאטריוטית ממד-רגה ראשונה לאפשר למערך להפריד את הצעתו לסעיפים, כדי שכל הביטוי יצביע בעד שלושה סעיפים אלה ; כשם שהמערך יכול היה להצביע בעד הצעת ההחלטה של הליכוד.

אבל כאלה אנחנו. ואינני יודע על מה חרבה בשעתה ירושלים, אבל אני יודע שכך לא תיבנה ירושלים, לא מאוחדת ולא לא-מאוחדת, כך היא לא תיבנה, ואינני רוצה לדבר על הרס.

וההערה השנייה — בנושא מדיני שלא נדון בפעם הקודמת, אבל היות שנערך עכשיו דיון מדיני — והם נערכים לעתים נדירות מאוד — אני רוצה להעיר הערה בעניין זה ולהביע את דעתי, לדאבוני בגילוי-לב : אני חושש מאוד מהתפתחות הדברים בנושא הנורמאליזציה בינינו לבין מצרים בשטח אחד, והוא השטח של הזיקה המיוחדת שמצרים רוצה לקיים עם רצועת-עזה. הדבר איננו חדש, הוא התחיל לא כאן אלא הוא התחיל במשא-ומתן שהיה ב"בלייר-האוס" ונמשך כאשר היה כאן נשיא ארצות-הברית והציע וביקש מראש הממשלה להסכים לנציגות מצרית ברצועת-עזה, וראש הממשלה ואחרי כן הממשלה סירבו לכך בתוקף. ואני קורא ואני שומע את מה שאומר השגריר המצרי בראיון לעיתונות, על הזיקה המיוחדת ועל הסטאטוס המיוחד, כביכול, שיש לעזה, כאילו היא איננה, מבחינת מצרים ומבחינת הסכם השלום, חלק מישראל. זה לא נכון. בהסכם השלום אין שום הבחנה, להיפך : נאמר שם שכל מי שצריך לעבור את הגבול ולהיכנס לרצועת-עזה צריך לעבור בתחנת הביקורת של צה"ל ולנהוג לפי חוקי מדינת ישראל, ולא לקבל-laissez passer, ודינו אינו כדון ערביי יהודה ושומרון שעוברים לירדן, עם ירדן אין לנו הסכם שלום. אני יודעים מדוע המצרים רוצים משלחת מצרית מיוחדת בעזה, כי הם רוצים קונסוליה שתהא בהכרח כפופה לשגרירות מצרים בתל-אביב. לכן הם מנסים לומר שעזה איננה חלק הכפוף לתל-אביב, ואז צריכה להיות שם משלחת מיוחדת. אבל לא זו בלבד — לדבריהם צריך להיות לערביי עזה סטא-טוס מיוחד, כמו לערביי יהודה ושומרון שהם אורחים ירדניים. אולם לנו אין הסכם שלום עם ירדן, ולכן הם עוברים לירדן על יסוד רשיון מעבר.

לכל הצעדים שנקטו על-ידי ישראל לשנות את האומי הפסי, ההרכב הדמוגרפי, המבנה המוסדי, או המעמד של השטחים הפלשטינאים והשטחים הערביים האחרים הכ"ב בשנים מאז 1967 או חלקם, לרבות ירושלים." והשני : שהיא "מגנה בחריפות את המשך ביצוע מדיניות זו וקוראת לממשלה ישראל ולעמה לבטל צעדים אלה, לספק את הישובים הקיימים, ובמיוחד להפסיק מייד את הקמתם, בנייתם ותיכנונם של ישובים בשטחים הערביים הכבו-שים מאז 67, לרבות ירושלים."

והנה בזמן הדיון צריכה היתה הכנסת, הנציגה של עם ישראל, לתת תשובה, לומר את דברה לגבי ההחלטה הזאת. והליכוד הציע הצעה בת שתי שורות, האומרת : "הכנסת רושמת לפניה את הודעת ראש הממשלה על דחייה מוחלטת של החלטת מועצת הבטחון מיום 1 במא-1980." מדוע המערך לא יכול היה להצביע בעד החלטה זו ? יאמר לי, יסביר לי איש אחד כאן, מדוע לדחייה זו של החלטת מועצת הבטחון אי-אפשר היה לקבל את תמיכת המערך ?

(חבר-הכנסת ז. כ"ץ קורא קריאת-ביניים)

יחי שריר (המערך) :

כי אנחנו לא יכולים לפטור את הממשלה הזאת מחלוקה. החלטה זו לא נפלה מהשמיים.

משה דיין :

על החלטה זו, על שתי פסקאות אלו, יכול היה המערך להצביע.

(חבר-הכנסת ז. כ"ץ קורא קריאת-ביניים)

אני רוצה להציע לכל חבר הכנסת, שאם הוא רוצה לשאול שאלה — אם אסכים לכך — ישאל — — —

זאב כיץ (המערך) :

אתה שאלת אותנו — ענית לי. אתה שאלת מדוע לא יכולנו להצביע בעד, וענית לי.

משה דיין :

אם זוהי כל התשובה — זה רע ומר.

יחי שריר (המערך) :

ואיך קרה שאתה הצבעת נגד הצעה שלך ? קורים כל מיני דברים.

משה דיין :

חברי הכנסת, אני יוצא מהנחה שלכל אחד מחברי הכנסת מותר כאן להשמיע את דעתו, ובהמשך לדברים שאמרתיו אני רוצה לשאול : מדוע הליכוד לא יכול היה לתמוך בהצעה שהציע המערך, שהוא יחלק את הצעת ההחלטה שהובאה על-ידו, לסעיפים סעיפים, כאשר שלושת הסעיפים הראשונים אמרו : "1. הכנסת דוחה את החלטת מועצת הבטחון מיום 1 במא-1980, המתעלמת מצרכי הבטחון של ישראל." מדוע אי-אפשר היה להרשות למערך להעמיד להצבעה את הצעתו סעיף סעיף ולהצביע, כל הכנסת יחד, בעד הסעיף הזה ? מדוע צורות-העין הזאת של הליכוד ? למה היא באה ? האם היא באה כדי למנוע שהכנסת כולה תצביע בעד סעיף כזה ?

והסעיף הבא בהצעת ההחלטה שהובאה על-ידי המערך היה : "2. הכנסת מבקשה מוחרגות-ההצטרפותה של ארצות-הברית להחלטת מועצת הבטחון." מדוע לא להרשות

אינני יודע את מכלול דעותיו של חבר-הכנסת שמיר אבל, אם אינני טועה, בנושאים העומדים על הפרק, בין שזה יישוב יהודים בחברון ובין שזה הקמת יישובים נוספים, כמו בג'בלי-בכיר, ובין שזה בשאלות מסוימות באוטונומיה, אני חושש מאוד שהדעות שנוקט שר-החוץ המיועד יצחק שמיר לא תתאמנה את דעותי, ולכן לא אוכל לנהוג אחרת מאשר לברך אותו אבל להימנע בהצבעה. תודה.

ה"ציר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אלגרבלי — הוא ויתר. רשות הדיבור לחבר-הכנסת יעקבי, ואחריו — לחבר-הכנסת סבירור.

גד יעקבי (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית, ברצוני לברך את חבר-הכנסת יצחק שמיר להתמנותו לשר החוץ של ישראל. אך גם אילו היה הוא טוב מועמדה של ישראל לכהונה זו הוא לא יוכל, לדאבוני, להצליח כאשר מדיניות הממשלה ופעולתה הן כושלות ומוטעות מיסודן.

הרשו לי, טרם אעבור לגופו של עניין, להשיב לחבר-הכנסת משה דיין שלפני דקות ספורות שאל מדוע המערך הצביע בעד הצעת הליכוד לסיכום הדיון על החלטת מועצת הבטחון ושאל את הליכוד שאלה באשר לסירובו להפריד את ההצבעה על סעיפי הצעת ההחלטה של המערך באותה סוגיה. ראשית — ולא בכך העיקר, אני מודה — ההצבעה על הצעת המערך קדמה להצבעה על הצעת הליכוד. הצעת ההפרדה נדחתה. לאחר שההפרדה נדחתה, מה בעצם גותר למערך לעשות בהצבעה על הצעת הליכוד? ההפרדה נדחתה על-ידי הליכוד מטעמים שגם לי אינם ברורים. לא היתה כל סיבה לסירוב הזה, שהרי בסעיפיה הראשונים של הצעת ההחלטה של המערך היו גיגיו והסתייגות מהחלטות מועצת הבטחון ומעמדת ארצות-הברית בנושא זה. אגב, עמדה זו של ארצות-הברית לא נזכרה כלל בהצעת ההחלטה שהביא הליכוד לאישור הכנסת. הליכוד הסתפק באיזכור החלטת מועצת הבטחון לבדה. אבל לאחר שנדחתה ההפרדה, מה בעצם צריך היה המערך לעשות כאשר לא ניתן היה לו לבטא את עמדתו במלואה, ועמדתו שונה מעמדת הליכוד?

שנית — ובכך העיקר בעיני — הכנסת מופקדת על הממשלה ומדיניותה, ואנו חלוקים על הממשלה ומדיניותה. ניתוק בין החלטת מועצת הבטחון לבין מה שקדם להחלטת מועצת הבטחון ולבין מה שבא לאחר החלטת מועצת הבטחון איננו מתקבל על הדעת. העיסוק בבתיים של חברון ובהירי-בכיר הם מעשיה ודיבוריה של הממשלה הזאת. אמנם אני להטיל את האחריות במלואה להחלטת מועצת הבטחון ולעמדת ארצות-הברית על הממשלה בגלל מעשיה ומחדליה ודיבוריה והצהרותיה, אבל יש קשר בין שני הדברים. כמו שאמר חבר-הכנסת דיין, "יש זיקה בין שני הדברים", זיקה ברורה וחד-משמעית, הן באשר לסיבה להחלטה והן באשר לעיתוי.

מדוע באמת לא הסכים הליכוד להפרדה? הוא לא הסכים להפרדה כדי, אולי, לא לתת הזדמנות למערך להצביע לאחר מכן עם הקואליציה בשאלה הזאת, שבה ניתן היה, אולי, על-ידי הצבעה הדדית להביא לאיחוד מסויים של הכנסת, תוך הבחנה והדגשת ההבדלים בין שתי הגישות שבאו לכלל ביטוי בסעיפים האחרים של הצעת המערך.

אני אומר זאת לא רק מפני שהמצרים רוצים זאת ומציעים זאת ומדברים על כך אלא גם מפני שמגיעות אלי ממוטעות על רוחות ומשנבות ואמרות: למה לא? ואני אומר: למה לא? — כי זה מקעקע את אחד היסודות המרכזיים שעליהם מושתת הסכם השלום — דין ערבי עזה כדין ישראלים בתל-אביב, מבחינת מצרים.

ארי אבנרי (מחנה שלי):

ועז — — —

משה דיין:

ועוד דבר: אני מצטער מאוד, חברי הממשלה, שאנו פנינו את החלק המערבי של סיני לפני שנחתם סופית הסדר הפיקוח על החלק הזה — — —

משה שמיר (התחיה—בנא"י):

עכשיו נזכרת?

משה דיין:

אני יודע שהיו לנו חילוקי-דעות. אני רוצה לומר בבירור: הפיקוח שם, למיטב ידיעתי, מתבצע לפי מה שהממשלה ואני בכללה רצינו. אבל צריך להיות לפיקוח הזה, המבוצע בפועל, גם הסכם בכתב, ולפי מיטב ידיעתי הוא עד היום לא נחתם, ואני רואה בזה תקלה חמורה, משום שזה לא דבר של מה-בכך. לפני שיש הסכם על הפיקוח, הדבר היחיד שאנו יכולים וצריכים לעשות הוא לומר: כל עוד אין הסכם — איננו יכולים לפנות את חצי-סיני ללא הסדרי פיקוח מוסכמים. כי לחזור לשם עכשיו, גם אני לא מציע. עברו שבועות, עברו חודשים, וההסכם איננו חתום. לדעתי זהו משגה ובמידה שאפשר לתקן אותו — צריך לתקן אותו בהקדם. יש זיקה בין שני הדברים, בין המגמות המצריות. אינני חושד במצרים שהם לא רוצים בהסכם שלום. אבל אני יודע שהם רוצים את הנורמליזציה שבו, ואת ההסכם כולו, לפי האינטרסים שלהם, לפי הפרשנות שלהם, לפי המגמות שלהם, ואנו לא צריכים לתת לזה יד. אני חרד לשיטת המעבר מעזה ומאוד מאוד מתרעם על כך שאנחנו פנינו את החלק המערבי לפני שנגמר סופית ההסכם הכתוב על שיטת הפיקוח.

אני רוצה לברך את חבר-הכנסת יצחק שמיר להיכנסו לכהונה הכבדה והמחייבת ולומר שאין לי צל של ספק בסגולותיו האישיות למלא את התפקיד הזה. אבל אני חייב לומר גם מעבר לזה; אילו השאלה היתה רק: "האם חבר-הכנסת יצחק שמיר מתאים להיות שר החוץ?" — לא היה לי כל קושי וכל היסוס להצביע בעד זה, אבל אנחנו מדברים לא רק על התאמה אישית כי-אם גם על דרך מדינית.

יורשה לי להעיר לחבר-הכנסת עוזי ברעם כי לא דייק בתיאור ההיסטורי כאשר אמר שראש ממשלה תקף חיפוש לעצמו שר חוץ מתון והנה שכל כאן קורה להיפך — והביא דוגמאות מן העבר. כדי לרענן את זכרוננו של חבר-הכנסת ברעם אני רוצה לומר שבן-גוריון ביקש משר-החוץ דאז שרת להתפטר משום שלא יכול להיות שר חוץ שאיננו עובד בהארמונה מלאה עם ראש הממשלה, וכאשר ראש-הממשלה דאז בן-גוריון מצא ששר החוץ שלו איננו תמים-דעים אותו במדיניות החוץ הוא ביקש ממנו להתפטר. הוא לא ביקש שיהיה איוון, שראש הממשלה יהיה קיצוני או ששר החוץ יהיה קיצוני ולא-ישות האחרת מדיניות אחרת. זה לא כך. הממשלה צריכה לעבוד בהארמונה.

מה יועילו שר החוץ ונציגויות ישראל בחוץ לארץ כאשר חודשים ארוכים הנושא המרכזי שעל סדר-יומיה של הממשלה הוא הרכיב? שר החוץ החדש יעמוד בראש משרד — ואני מקווה שהוא מודע לכך, אני מניח שהוא מודע לכך — שכמעט לא נותר לו לעסוק בשום תחום חשוב בענייני חוץ, ודאי שלא בענייני חוץ מהר-תיים. באוטונומיה — עוסק שר הפנים לענייני חוץ; בנורמאליזציה — שר הבטחון לענייני חוץ; ביחסים עם ארצות-הברית — ראש הממשלה לענייני חוץ. אינני סבור שיש לקנא, לכן, בשר החוץ החדש. אולם המדהים מכול הוא התהליך המדיני עצמו. אנו נתונים במיילכוד חמור הקרוי אוטונומיה. אין להניח שיושג הסכם עד מאי, "מועד היעד". יש להניח שדברי שר החוץ המצרי הם דברים רציניים, הנורמאליזציה עלולה להיות מוקפאת, היחסים בין ישראל ובין מצרים עלולים להגיע למצב של דגל ב"הילטון" וכמעט תו לא, ויהיה צורך לחכות עד לאחר הבחירות בארצות-הברית. כאשר שינייה הנוגסות של ארצות-הברית יתחדדו, לאחר הבחירות שם, יהיה "קמפ-דייוויד" חדש, יופעל סיר-הלחץ, ומדינת ישראל תהיה חייבת לקבל את התכתוב האמריקני או להגיע לקרע עם ארצות-הברית. ואם זה לא יקרה, תידחה ההכרעה עד לאחר הבחירות בישראל, בין שתחסיימנה במועד ובין שתתקיימנה במועד מוקדם יותר, ולאחר מכן תבוא ממשלה אחת שתהיה חייבת לנקוט יזמה מדינית חדשה, כדי להוציא את העגלה מהבון העמוק שבו היא תקועה.

היו"ר מ. ל. מרון :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת סבידור.

מנחם סבידור (הליכוד) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אף שהישיבה היום התחלקה לשניים אני סבור שיהיה זה נכון ובמקום להוסיף דברי קינה על הסתלקותו של אחד מהוגי-הדעות במדי-ניות החוץ הישראלית, אחד מהענקים שהולידה הארץ הזאת, יגאל אלון, ולומר שהוא יחסר בהיותו מי שגילם בחוכמו מקויות מחשבה שהעשירה את החשיבה המדינית הישראלית.

אני מצטער על שדווקא יושב-ראש סיעת המערך, שאני מכבד אותו, לא מצא לנכון, תוך כדי מתחת דברי ביקורת, להתעלות קצת לרמה של הוד, דר ונימוסין, ועל-אף הביקורת על הממשלה ועל המועמד להיות שר חוץ, לברך אותו. טוב שעשו זאת חברים אחרים מסיעתו.

משה שחל (המערך) :

חבר-הכנסת סבידור, אני מראש מבקש סליחה, לא היתה כל כוונה, אני בהחלט מברך, זה היה מחוץ היסח-הדעת.

מנחם סבידור (הליכוד) :

אני מקבל את זה, אבל אתה צריך להפנות את ההתנצלות למר שמיר.

אני מצטער ואני שמח. אני מצטער על שהיום פורש מאתנו יצחק שמיר מכהונתו הרמה כיושב-ראש הכנסת, ואני חושב שכל חברי הכנסת, כל הבית הזה, כיבדו אותו והתכבדו על-ידי יושב-ראש כזה. שיקול-דעתו, נימוסיו וגישתו הליברלית והדמוקרטית היו מעבר ומעל-לכל חשבו ושיקול מפלגתי. זה מצביע על גדולתו של האיש שפשוט הליכותיו בלטה, למעשה, בכל פעליו

חבר-הכנסת ורהפטיגי, אני מבין שעל דעתך לא מתקבל מה שאמרתי, שהכנסת מופקדת על הממשלה לפני כל חובה אחרת ושהחלטת מועצת הבטחון קשורה בזיקה כלשהי למדיניות הממשלה הזאת, בהחלט קשורה בקשר כלשהו למדיניות הממשלה הזאת, גם בעיתוי, גם בתוכן, גם במהות וגם בהתנהגותה של ארצות-הברית. ממשלה חורקת ודולפת אינה יכולה למלא את תפקידה בתקופה רגישה ומשמרית זו בישראל. שום שר חוץ, ויהיה המוכשר ביותר — — —

שרה שטרן-קטן (חזית דתית לאומית) :

עוד מעט תצדיק את ההצבעה ותאמר שהממשלה כולה לא בסדר ורק מועצת הבטחון היא בסדר.

גד יעקבי (המערך) :

את יודעת מה? יכול להיות שיש לנו חילוקי-דעות, ועד כמה שאני הולך ומתרשם זהו רושם מתבסס והולך. ובכן, אני טוען שוב : אנחנו מגנים את החלטת מועצת הבטחון, אבל יש זיקה בין ההחלטה הזאת לבין מעשים, ההלטות ודיבורים בישראל. ומי שמתכחש לכך יחיה בעולם של דמיון, אגדה ותלישות.

שום שר חוץ, ויהיה המוכשר ביותר, איננו אלימיא היכול על-ידי הסברה, כמו שסוברים כמה חברי הבית, לתקן את נזקי המדיניות, את אחיותו של כל שר בגרוננו של רעהו כל ערב בטליוזיה וכל יום ביישיבת הממשלה, ואת מחזה העיוועים הזה המתרחש כמעשה של יום יום וכמעט שעה שעה בפני העם כולו. שום הסברה שבעולם לא תוכל לתקן את המדיניות, את ההתנהגות האלה העומדות בסתירה לחוקי-יסוד : הממשלה, ולכללי התנהגות אלמנטאריים של ממשלה במשטר תקין, מה תועיל הסברה ישראלית, יעילה ומתוחכמת ככל שתהיה, כאשר במשך שבועות הממשלה דנה, מדליפה ומתגוששת האם לאכלס שני בתים בחברון, כאילו זה הגורם המרכזי שיקבע את גורלה של ישראל, כאילו זה הנושא המרכזי העומד על סדר-היום הלאומי שלנו.

משה ארנס (הליכוד) :

חבר-הכנסת יעקבי, מכמה בתים, לדעתך, מורכב הרובע היהודי בחברון?

גד יעקבי (המערך) :

זה לא רלבאנטי בעיני. גם אם היה מורכב מ-15 או מ-30 בתים, העיתוי של העיסוק בנושא הזה ודרך העיסוק בנושא הזה הם משגה ממדרגה ראשונה במדינת ישראל של היום.

משה ארנס (הליכוד) :

למה אתה ממעיט בערך של הנוכחות היהודית בחברון?

גד יעקבי (המערך) :

הלא אתה אמרת, לפני כשעה, שהממשלה עוסקת בעניין טריביאלי, שולי, לא מהמדרגה העליונה.

משה ארנס (הליכוד) :

לא הקשבת לדברי.

גד יעקבי (המערך) :

הקשבת. מכל-מקום אני סבור שהעיסוק בנושא הזה עתה הוא משגה ממדרגה ראשונה הן באשר למדיניות החוץ והן באשר-למוקד הבעיות האמיתיות שמדינת ישראל חיה ומתלבטת בהן.

— הודעת הממשלה על החלטתה לצרף שר נוסף לממשלה (דיון); חילופי גברי בוועדת החוץ וההגנה; הודעת הממשלה על החלטתה לצרף שר נוסף לממשלה (תשובת ראש הממשלה) —

אדם האחראי לחי? — שברגע שנפלה הכרעה, ברגע שנקבע קו מדיני, הוא יוצא לבצע אותם כאילו הוא עצמו היה המציע של אותה מדיניות או אותה החלטה. אין כל ספק בלויאליות ובנאמנות של יצחק שמיר באשר להחלטות הממשלה ומדיניותה. רבים דיברו כאן שאין לממשלת ישראל מדיניות. זה מזור מאוד. הממשלה הזאת הניחה את היסודות להסכמי קמפ-דייוויד, לשלום כולל. זו מדיניותה. ואם יש מוקשים ואבני-נגף, מה אתם רוצים שתהיה המדיניות? — שמר בגין יתקפל ויאמר שהוא יורד מתכנית האוטונומיה? שהוא יתאים את עצמו למדיניות של "מחנה שלי"? שהוא יתאים את עצמו למדיניות של אש"ף? האם לעמידה האיתנה על עקרונות קמפ-דייוויד נקרא "חוסר מדיניות"? מאשימים את ממשלת ישראל שהיא אותנו לשפל ביחסים עם ארצות-הברית. לא ממשלת ישראל הביאה אותנו לשפל ביחסים עם ארצות-הברית, כי-אם שפל בערכים ובעקרונות המאפיינים את המערב כולו, כשאינטרסים מאפילים על אידיאולוגיות, אידיאות, עקרונות וערכים שאימצה ארצות-הברית, והרי היא שואבת מאותו מקור של ציביליזאציה...

אני בטוח שיהיה לנו שר חוץ טוב, שר המקפל בתוכו את כל הסגולות והמעלות של מנהיג, בעל כושר החלטה, בעל חזון, שלא ירשה לשיגרה שתאפיל על חזונו.

אני בא לסיום. במשך שנים רבות, חברי הכנסת, שלושים שנה קיימו הערכים שבועה שלא לקיים לעולם שום משא-ומתן על שלום עם ישראל. מלך אחד שניסה לפני עשרים-וכמה שנים לעשות זאת — נרצח. והנה יש שלום עם הגדולה שבמדינות ערב, כלומר, אין "לעולם לא". המלה הזאת, המושג הזה "לעולם לא" ביחסים בין-לאומיים אינו קיים. אני בטוח ששר החוץ החדש ימצא נתיבים לאותן מטרות ולאותם יעדים שקטני-אמונה ות-בוסתנים רבים חושבים שאין לנו כלל וכלל דרך ונתיב אליהם.

אני מאחל לשר החוץ הצלחה, הסתערות הסברתית וניווט נכון של מדיניות ישראל בשנים הבאות.

ובכל מעשיו במשך קרוב לשלוש שנים מאז נבחר לכהן. גם זאת אני שמח שסוף סוף יהיה לנו שר חוץ, ולא רק סתם שר החוץ אלא אדם שלפי עניות דעתי הוא גם עזיבטי ו גם נצור-לשון, ולנו זה חסר לפעמים בממשלה הזאת. גם חכם וגם איש נוח לבריות, גם אדם חדר אהבה עמוקה לארץ הזאת ואדם המשלב בתוכו את שתי התרבויות: התרבות המקורית היהודית הישראלית עם התרבות האירופית. זוהי תוספת נכבדה לממשלה, כי אנו הרי יודעים, יש חבר ממשלה ויש שר נושא תיק, לפעמים יש אדם המצטיין כחבר ממשלה ויש אדם שאיננו מוסיף דבר לממשלה, לשיקול-דעת קולקטיבי אבל הוא ביצועיסט ממדרגה ראשונה כבעל תיק.

יחזקאל זכאי (המערך):

למה עיכבתם את המינוי ארבעה חודשים?

מנחם סבידור (הליכוד):

אני, על-כל-פנים, מצטער, אבל אין זה המקרה היחיד בהיסטוריה של הדמוקרטיה הקואליציונית במדינת ישראל שיש שיבושים, מריבות וקטטות ואי-הבנות בין מרכיבי הקואליציה או מרכיבי מפלגה. האם יש צורך לצטט מה קרה בעבר בין פלוני לאלמוני? אני קובע את העובדה שעם בחירתו של יצחק שמיר נוסף לא רק שר חוץ אלא גם חבר ממשלה בעל שיקול-דעת, אדם רציני, אדם עם מטען רחב, שישפיע על האווירה ועל האקלים בפעילותה של הממשלה.

אינני יודע למה חברי כנסת כה רבים הביעו ספקות לגבי מהימנותו של חבר-הכנסת שמיר, באשר היותו בעל דעות מסוימות, יליד אידיאולוגיה מסוימת, יקשה עליו לבצע את תפקידו. חזקה עלי שידוע לו, לא פחות מאשר לכל חבר כנסת, שלמד תורת מינהל ותורת ממשל, שלא טוב שיש שר או קצין-מטה אפילו בצבא האומר-אמן. טוב שיש אדם המעמיד בעימות את דעותיו עם הממונים עליו, או עם הגוף הקולקטיבי והרעיונות הקולקטיביים. אבל במה נמדדת דמוקרטיה? במה נמדדת גדולתו של

ט. חילופי גברי בוועדת החוץ וההגנה

הכנסת לחילופי גברי מטעם סיעת שינוי ויזמה: במקום חבר-הכנסת מאיר עמית ייכנס לוועדת החוץ וההגנה חבר-הכנסת זאב ורטהיימר.

היו"ר מ. ל. מרון:

רשות להודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת.

יצחק ברמן (י"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש את אישור

י. הודעת הממשלה על החלטתה לצרף שר נוסף לממשלה

תשובת ראש הממשלה

ראש-הממשלה מ. בנין:

צר לי שלא שמעתי דברים כאלה, מלבד מפני חבר כנסת אחד מקרב דוברי המערך. כך לא נהגו בכנסת. כך לא צריך לנהוג, וחובתי להעיר על כך.

אני רוצה לומר שגאוותי על ההצעה הזאת שהבאתי על דעת הממשלה ובשמה. וזאת לא דווקא כראש ממשלה — — —

משה שמיר (התחיה — בנא"י):

אפשר לדעת מדוע הבאתם הצעה זאת? מה קרה, מה קרה פתאום?

היו"ר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לראש הממשלה, לתשובה.

ראש-הממשלה מ. בנין:

אדוני היושב-ראש, מורי ורבותי חברי הכנסת, אפשר היה לצפות ביום זה מדובר האופוזיציה הראשון, או לפחות האחרון, שיברך את חבר-הכנסת יצחק שמיר ויודה לו על שירותו כיושב-ראש הכנסת ויאחל לו הצלחה במילוי תפקידו. זה נימוס אלמנטארי מקובל.

גד יעקבי (המערך):

האחרון בירך.

חוברת כ"א, ישיבה שי"ט

— הודעת הממשלה על החלטתה לצרף שר נוסף לממשלה (תשובת ראש הממשלה) —

(קריאות)

רבותי, השעה מאוחרת, ולא יעזור לכם, אני אשמיע את דברי.

כשאנחנו שירתנו באופוזיציה כמעט שלא היה מקרה דומה: חברי-הכנסת דאו ישראל גלילי ואני הגענו יחד להצעה מנוסחת משותפת, ואחר כך ראש הממשלה אישר אותה, ההצעה הוגשה וכמעט כל הכנסת התאחדה. הפעם המערך דחה את ההצעה לגסס הצעה במשותף, כפי שהיינו מוכנים.

(קריאה: אז היתה ממשלה אחת.)

(קריאה: אז היה גלילי.)

מה אתם צועקים? האם אני משתמש במלים לא-פארלאמנטאריות? למה אתם צועקים, למה אתם יוצאים מן הכלים בסוף הדיון?

יש חברים הטוענים שבמדיניות ההתנחלות, כפי שיש לממשלה, אנחנו מקוממים את העולם כולו. אני אספר סיפור הערב, אולי בפעם הראשונה. ביקרתי בהולאנד. היתה שם ממשלה סוציאליסטית. הוזמנתי לראות את שר החוץ. שר החוץ ההולאנדי הסוציאליסטי פנה אלי בקריאה שכראש האופוזיציה אני אתבע שיפסיקו מייד את ההתנחלויות. הוא השתמש במלים החמורות ביותר — לא אחזור עליהן מסיבות מובנות, כנגד מדיניות ההתנחלות של הממשלה שברובה היתה סוציאליסטית. ואנחנו לא טענו שאתם ממיטים עלינו אסון. הנה כי כן הולאנד, מדינה ידידותית לכל הדעות, עם הרוחש לנו ידידות, ושר חוץ כזה — — —

שלמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
המשל לא דומה לממשל.

ראש-הממשלה מ. בגין:

יש מי שאינם מסכימים למדיניות זאת. אני אספר לכם עוד סיפור אחד. בביקור הראשון שלי בארצות-הברית — — —

שמאל טולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה):
אלה באמת סיפורים.

גאלה כהן (התחיה — בנא"י):

במקום סיפורים תעשה פעם מדיניות. תפסיק לספר סיפורים. סיפורים הוא מספר לנו. כל הממשלה הזאת — סיפורים.

רנני מלוא (הליכוד):
את והמערך באותה סירה.

הוי"ר מ. ל. מרון:
אני מבקש שלא להפריע לראש הממשלה.

ראש-הממשלה מ. בגין:

לפני כשנתיים-ומחצה ערכתי את ביקורי הממלכת הראשון בארצות-הברית ואז נאמר לי שההתנחלויות הן בלתי-חוקיות והן מכשול לשלום. לא קיבלנו דעה זו ולא נקבל אותה, גם היום איננו מקבלים אותה. על כך יש חילוקי-דעות, וכך נוצרים קשיים. אבל אני גוסיף ללכת בדרכנו שאנו מאמינים בה.

אומרים חברים: מעולם לא היו יחסים כאלה בין ישראל בין ארצות-הברית של אמריקה. אני רוצה להזכיר לחברי כנסת מספר: לא היה איום בסאנקציות על-ידי

ראש-הממשלה מ. בגין:

תן לי לדבר. רק עכשיו באת מחוץ-לארץ וכבר אתה מפריע? אינני שומע אותך ואינני רוצה להקשיב לך.

משה שמיר (התחיה — בנא"י):
אני יודע שאינך רוצה לשמוע.

ראש-הממשלה מ. בגין:

גאוותי על ההצעה שאושרה פה-אחד על-ידי הממשלה. וזאת לאו דווקא כראש ממשלה אלא כחבר כנסת מן הוותיקים בבית הזה. אני רוצה להביע את הוקרתי ותודתי על הנהיגול המכובד והיעיל של ענייני הכנסת במשך שנתיים-ומחצה על-ידי חברי-הכנסת יצחק שמיר. הוא הוכיח יכולת, תקיפות כאשר היה צורך בה, שקט רב, חוש הומור — כל התכונות הדרושות למי שיושב על הכס הרם הזה. הוא הדין לגבי התפקיד שהוא עומד לקבל. זה תפקיד קשה. הוא מקבל אותו בתנאים קשים. יש לו כל הכישרים לעשות את המלאכה. הוא מתמצא בעניינים מדיניים וביחסי חוץ. הוא נפגש עם ראשי מדינות, ותמיד הייתי מקבל דו"חות חיוביים מאוד על הרושם שהוא השאיר על אנשי-ציבור, ולכן יש יסוד לקוות ואני משוכנע שיצליח בתפקידו החדש לטובת האומה והארץ.

היו פה חברים שאמרו: כיצד אתם יכולים למנות לשר חוץ אדם שנמנע מההצבעה על הסכמי קמפ-דייוויד ועל חוזה השלום? איזה פגם אתם רואים בכך? אנחנו הכרזנו בשני מקרים אלה על הצבעה חפשית. היו אצלנו גם חברים שהצביעו נגד, והיתה להם מלוא הזכות כך להצביע. מה רצה חברי-הכנסת שחל, מאחר שהוא הצביע בעד חוזה השלום שאציע אותו לשר החוץ? — — —

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):
אדוני ראש הממשלה, בעת הדיון — — —

ראש-הממשלה מ. בגין:

— השתמש חבר הכנסת בזכותו בהצבעה, על-פי החלטת הסיעה שעמה הוא נמנה — — —

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):
— הוא השתמש במלים חריפות מאוד — — —

ראש-הממשלה מ. בגין:
תן לי להמשיך.

השתמש חבר הכנסת, על-פי החלטת סיעתו, בזכותו להצביע כפי שהצביע. אין בכך שום פגם.

מובן מאליו ששר חוץ אין לו מדיניות משלו. יש מדיניות של הממשלה, והוא יקיים אותה, ואין לי ספק שכן יהיה.

חברי הכנסת הזכירו כאן את ההחלטה של מועצת הבטחון. נו, מילא, מה שהיה ביום חמישי שעבר, אינני בטוח שצריך לחזור על כך. היתה הצבעה כפי שהיתה, ולא צריך להטיף מוסר. אני פשוט רוצה להזכיר את העובדה שניציג שלנו הציע למערך לגסס במשותף החלטה. אני זוכר, כשאנחנו שירתנו באופוזיציה — — —

(חברי-הכנסת ז. כ"ץ קורא קריאת-ביניים)

משה שחל (המערך):
אין זה נכון.

ראש-הממשלה מ. בגין:
יושב כאן חבר הכנסת שהציע זאת.

— הודעת הממשלה על החלטתה לצרף שר נוסף לממשלה (תשובת ראש הממשלה);
— הצהרת אמונים של שר-החוץ י. שמיר —

חברות-הכנסת אסתר הרליץ ושרה דורון. אני מעמיד להצבעה את ההצעה של ראש הממשלה לצרף את חבר-הכנסת יצחק שמיר לממשלה.

ה צ ב ע ה

בעד החלטת הממשלה לצרף שר נוסף לממ-
שלה — 55
נגד — 39
נמנעים — 3

החלטת הממשלה לצרף את חבר-הכנסת יצחק שמיר לממשלה אושרה.

מועצת הבטחון אם ישראל לא תסוג מסיני ועזה וישראל נסוגה משניהם באין שלום, מצב המלחמה נשאר. שכחתם וזכרון כל כך קצר? כשיש מדיניות כפי שאנו מאמינים בה, ואין הסכמה לגביה, יש לפעמים גם קשיים, ולא צריך לעשות מהם אותה טראגדיה שמישהו מנסה לעשות. אנחנו נתגבר על קשיים אלה.

אני מאחל לך, שר החוץ, לאחר שתמסור את הצהרת האמונים, ואני מניח שמתר תיכנס למילוי תפקידך, שתצליח בכל מעשיך לטובת עמנו וארצנו.

היו"ר מ. ל. מרון :

חברי הכנסת, ניגש להצבעה. אני ממנה שתי מונות,

יא. הצהרת אמונים של שר-החוץ י. שמיר

היו"ר מ. ל. מרון :

תודה. אני מבקש ממך לתפוס מקום ליד שולחן הממשלה.

בהודמנות זו אני רוצה להצטרף לברכות ולברך את השר יצחק שמיר עם הצטרפותו לממשלה לאחר אישור הודעת ראש הממשלה. אני מאחל לך הצלחה בתפקידך הרם והחשוב למען מדינת ישראל.

חברי הכנסת, הישיבה הבאה מחר בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

היו"ר מ. ל. מרון :

הכנסת אישרה את צירופו של חבר-הכנסת יצחק שמיר לממשלה. אני מזמין את חבר-הכנסת יצחק שמיר להצהיר אמונים. בבקשה.

יצחק שמיר :

אני, יצחק שמיר, מתחייב כחבר הממשלה לשמור אמונים למדינת ישראל ולחוקיה, למלא באמונה את תפקידי כחבר הממשלה ולקיים את החלטות הכנסת.

(ח ו ת ם ע ל ה ה צ ה ר ה)

הישיבה ננעלה בשעה 21:32.